

zeneKar

2015/3

A Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös lapja

www.aho.hu
www.zene-kar.hu

| Beárazott zenekarok

a MÁV Szimfonikus Zenekar Csaba Péterrel | fotó: Rózsa Zsuzsanna

nka

Lesz-e TAO
2016-ban?

70 éves
a MÁV Zenekar

3

KALENDÁRIUM

3

ZENEI KÖZÉLETÜNK

Józsai bácsi, hol vagy?

A párbeszéd rendszere megkönnyíti a döntéshozó helyzetét, nem sűgásra, megérzésre kell hivatkoznia indoklaskor, hanem partnerei adatbázisára, véleményére, javaslataira is bátran támaszkodhat. Más szóval: nyugodtabb lehetne, ha a jelenleginél szélesebb alapon szervezett viták eredményeként hozná meg döntését

(Kovács Géza)

„Pénzért művészet, avagy pénz művészetért”

...a zenekarok állami ösztámogatása növekedett, viszont az önkormányzatok ennek megfelelően csökkentették az általuk adott összeget. Ez az a pont, amelyen a Bizottság nem tud változtatni, ezt a kormányzatnak kell megtennie. Megpróbálok ezért mindent megtenni, a kapcsolatfelvétel már megtörtént. A harmadik nehézség pedig a TAO...

(R.Zs.)

A szárnyas kerék lovagjai

Hetven éves a MÁV Szimfonikus Zenekar

A MÁV Szimfonikus Zenekar 1945. május elsején alakult – ez áll minden, az együttessel foglalkozó dokumentumban. A történet valamivel előbb kezdődött, a szimfonikus társulattá válás azonban szokatlanul gyors volt, csupán hónapokat vett igénybe.

(Albert Mária)

Teltházaz hangversenyek – japán vendégekkel

Két nagysikerű, telt házat vonzó koncertet adtak a Duna Szimfonikusok, melyeken egy csúcskategóriás zongora hangját is megcsodálhatta a publikum. Ifjú virtuózok, valamint a legnevesebb japán pianista is pódiumra lépett a Duna Palotában adott esteken.

(Réfi Zsuzsanna)

PORTRÉ

„Egy ilyen elismerés mögött mindig közösség áll”

Idén a március 15-i díjazottak között volt Záborszky Kálmán is, a Zuglói Filharmónia vezetője, akinek eddigi munkásságát érdemes művészi címmel ismerték el. A karmester meggyőződése, hogy nagy eredményt csak a közösség erejével lehet elérni.

(Réfi Zsuzsanna)

„Huszonöt év után is el tud varázsolni a kórus hangtömbje”

Különleges esztendő az idei Antal Mátyás számára, hiszen harmas évfordulót ünnepelhet: negyedszázada vezeti az Állami Énekkart, amely ebben az évben harminc éves, ráadásul neves születésnapja is lesz, mégpedig a hetvenedik. Eddigi munkásságáért tavasszal átvette a Bartók-Pásztory díjat, amelynek azért is örült különösen, mert a szakma elismerése.

(Réfi Zsuzsanna)

A legszebb hangszer mestere

Beszélgetés Strausz Kálmán Liszt-díjas karmesterrel

Az Operaház karigazgatója és a Honvéd Férfikar művészeti vezetője, vezető karnagya. Zenei tanulmányait Gyulán, Esztergomban és a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen végezte Vásárhelyi Zoltán és Párkai István növendékeként.

(Józsa Ágnes)

KÜLFÖLD

Európai Zenekari Fórum

Március 27-28-án rendezték meg az Európai Zenekari Fórumot, amelyre 15 országból érkeztek a zenekari szövetségek képviselői. Az eseményre az alig két hónapja átadott Párizsi Filharmónia épületében került sor.

(Lendvai György)

KRITIKA

Hangversenykritika az Óbudai Danubia Zenekar, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a Miskolci Szimfonikus Zenekar, a Duna Szimfonikus Zenekar, a Budafoki Dohnányi Zenekar, a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara, a Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar, a Szegedi Szimfonikus Zenekar és a Győri Filharmonikus Zenekar koncertjeiről.

(Csengery Kristóf, Fittler Katalin)

ZENETÖRTÉNET

Auer iskola – Efrem Zimbalist 4. rész

... Zimbalist számára főleg a kis, vidéki falvakban adott koncertek jelentettek különleges élményt, ugyanis ezeket még nem érintett meg az európai és az amerikai kultúra. Zimbalistot ilyenkor nem érdekelte a bevétel, és inkább többet adott a zongorakísérőnek, mint amennyit megtartott. A kisebb, vidéki városokban adott koncertek különösen meghatározó élményt jelentettek. Eljöttek az édesanyák is kisbabáikkal, és koncert közben magától értetődő természetességgel szoptatták meg őket...

(Rakos Miklós)

MŰHELY

Normann Lebrecht a Zeneakadémián

„Csak éppen a címben feltejt kérdésre nem kaptunk választ...”

Mindössze jó félház volt kíváncsi Norman Lebrecht brit zenekritikus „Az összeomlás után: hogyan lesz több zene kevesebb pénzből?” címmel tartott előadására a Zeneakadémia szépen felújított Solti termében...

(Kaizinger Rita)

Mitől lehetnek sikeresek a közönségnevelő sorozatok?

Több ezer fős, lelkes zuglói publikum, Bachot éjjel hallgató fiatalok, árnyékszínházak gyerekelőadások, hangszert próbálgató kicsik – a résztvevők előadásából biztató kép bontakozott ki a hazai közönségnevelésről. A Magyar Zenei Tanács erről a témáról rendezte kilencedik teadélutánját a Rózsavölgyi Szalonban. A jelenlévők a Szent István Király Zenei Műhely, a Bonbon Matiné, a Filharmónia és a Fesztiválzenekar programjaiba kaptak betekintést.

(Réfi Zsuzsanna)

A Mahler Kamarazenekar hallássérült gyermekekkel közösen zenél – és várja követőit!

A halláskárosodás nem zárja ki, hogy valaki zenével foglalkozzon. Legismertebb példája ennek Beethoven, aki felnőtt korában süketült meg. A Mahler Kamarazenekar erre alapozva indította el siket gyermekek számára meghirdetett Beethoven-hangversenysorozatot.

(Antje Rösler)

A kínálat növeli a keresletet

A zeneturizmus virágzik: a Die Zeit utazási magazinjának idén először külön zeneturisztikai katalógust kellett kiadnia, az ADAC pedig bizonyos utakat öt alkalommal is meg tudott hirdetni. A kulturális szolgáltatók munkafolyamatai azonban többnyire eltérnek az idegenfogalmi szolgáltatók időbeosztásától.

(Christoph Plass)

Unalom kizárva

A 2014/15-ös évadra összeállított programfüzetével a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekara valami egészen újra vállalkozott, és ezzel természetesen vitákra is okot adott. A zenekar modern, informatív, kellőképpen szemtelen ugyanakkor rendkívül informatív módot talált ön maga bemutatására. Az új programfüzet kulturális szempontból is nagy jelentéssel bír: többek között azzal, hogy betekintést nyújt a zenekar, illetve a zenész szakma hétköznapijaiba.

(Marco Frei)

Egészséges zenélés

Megalakult a Kelet-Bajorországi Zenész-egészségügyi Hálózat. 40 évnyi kutatást, terápiát és oktatást követően a zenepszichológia és a zenészegészségügy a zenei élet magától értetődő részévé vált. Majdnem minden felsőoktatási intézmény tart e kérdéskörrel kapcsolatos szemináriumokat, és szimpóziumok, illetve workshopok keretében mind a hivatásos, mind az amatőr zenészeknek lehetőségük van a témában ismereteket gyűjteni.

PRÓBAJÁTÉKOK

43, 44

HANGVERSENYNAPTÁR

45

71 ÉVES KORÁBAN március 24-én elhunyt **Klenjászký Tamás**, a Budapesti Tavaszi Fesztivál volt igazgatója, az Európai Fesztiválszövetség egykori főtitkára.

„A művészeti fesztiválok, nemzetközi együttműködések létrehozásában, koordinálásában jeles kolléga a Magyar és a Nemzetközi Zenei Tanácsban, valamint számos más szakmai szervezetben is aktívan tevékenykedett” – fogalmaznak a rövid gyászközleményben. Klenjászký Tamás 1944-ben született Budapesten. Zongoraművészi diplomát szerzett, majd művészetelméletet tanult. 1969 és 1972 között ő volt a Nemzetközi Koncertigazgatóság művészeti titkára, 1982 és 1995 között pedig a Budapesti FesztiváIROda vezetője. 1995-től 2004-ig a genfi székhelyű Európai Fesztiválszövetség főtitkáráként tevékenykedett. Több nemzetközi művészeti fesztivál alapítója, és évekig igazgatója volt a Budapesti Tavaszi Fesztiválnak. A szombathelyi Bartók Szeminárium és Fesztivál szerkesztő bizottságának létrehozója és tagja, a Liszt-bicentenáriumi nemzetközi koordinátora is volt. Szaktanácsadóként segítette a 2006-os Bartók-émlékév előkészítését. Dolgozott a Hungarofest Kht. KLASSZ Zenei Irodájának művészeti tanácsadójaként is.

ÉLETÉNEK 96. ÉVÉBEN elhunyt **Záborszky József** karmester, zenepedagógus, zeneszerző, a Szent István Király Szimfonikus Zenekar alapítója. *(Kapcsolódó cikk a 13. oldalon.)*

MEGÚJUL A KAPOSFEST. 2015. augusztus 13–19. között immáron hatodik alkalommal rendezik meg hazánk egyik legjelentősebb klaszikus zenei fesztiválját, a Kaposvári Nemzetközi Kamarazenei Fesztivált (Kaposfest). Az idei esemény programját új művészeti vezetők, a világhírű hegedűművész Baráti Kristóf és a pár napja Liszt-díjjal kitüntetett csellóművész, Várdai István állítják össze. Baráti Kristóf és Várdai István az ötéves sikeres működés után távozó Kokas Katalint váltják a művészeti vezető posztján: megbízásuk a 2015–2018-as fesztiválokra szól. A két világhírű művész jelenléte garancia a színvonal további emelkedésére, a kiváló fellépőkre és a sokszínű, izgalmas műsor összeállítására.

MAGYARORSZÁG LEGRANGOSABB, kulturális és tudományos területen végzett kimagasló teljesítményért járó díjait március 15-én adták át az 1848–1849-es Forradalom és Szabadságharc kezdete, a modern parlamentáris Magyarország megszületésének napja alkalmából. A ZENEI TERÜLET DÍJAZOTTJAI:

A köztársasági elnök a **Kossuth-díjat** adományozta **Sapszon Ferenc** Liszt Ferenc-díjas karnagynak, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagjának, a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola alapítójának és művészeti igazgatójának több évtizedes kiemelkedő művészi tevékenysége, valamint a zenei nevelés érdekében végzett, kimagasló színvonalú munkája elismeréseként;

Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere a nemzeti ünnep alkalmából Kiváló Művész-, Érdemes Művész- és Babérkoszorú-díjakat, valamint szakmai díjakat adott át 2015. március 13-án a Pesti Vigadóban. A magyar művészet értékeinek gyarapítása érdekében végzett magas szintű, igényes teljesítménye elismeréseként **Magyarország Kiváló Művésze díjat** kapott:

Kertesi Ingrid Liszt Ferenc-díjas operaénekes, érdemes művész,

A magyar nemzeti kultúra, művészi alkotómunka területén végzett kiemelkedő művészi értékteremtő munkája elismeréseként **Magyarország Érdemes Művésze díjban** részesült:

Hollerung Gábor, Liszt Ferenc-díjas karmester,

Oberfrank Péter, Liszt Ferenc-díjas zongoraművész, karmester

Záborszky Kálmán, Liszt Ferenc-díjas karmester, az MMA rendes tagja.

Illényi Katica, Liszt Ferenc-díjas hegedűművész,

Prunyi Ilona, Liszt Ferenc-díjas zongoraművész,

Kiemelkedő zenei előadó-művészeti tevékenysége elismeréseként **Liszt Ferenc-díjban** részesült:

Balázs János zongoraművész, a Snéberger Zenei Tehetség Központ zongoratanára,

Horváth Mária, a Magyar Rádió Énekkarának énekművésze,

Pál István népzeneész, a Hagyományok Háza – Magyar Állami Népi Együttes zenekarvezető prímása,

Ordasi Péter karnagy, a Debreceni Egyetem Zeneművészeti Kar oktatója,

Várdai István gordonkaművész.

A kultúra érdekében hosszabb időn át végzett kiemelkedő tevékenysége elismeréseként **Bánffy Miklós-díjat** kapott:

Kovács Géza, a Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár főigazgatója,

The Voice of Culture – az Európai Bizottság és a kulturális ágazat strukturált párbeszéde

Egy új kezdeményezés, melynek célja a kulturális ágazat érdekképviselői képességének erősítése az európai szintű kultúrpolitikai viták terén.

A 2016 végéig tartó program öt téma köré csoportosul, ezek közül kettő – a közönségfejlesztés digitális eszközök segítségével és a kulturális örökség kezelése az érintettek bevonásával – megvitatására 2015-ben kerül sor. A két első téma a 2015–2018. évre szóló kulturális munkaterv négy elsődleges céljával – az elérhető és befogadó kultúra; a kulturális örökség; a kulturális és kreatív ágazatok: kreatív gazdaság és innováció; valamint a kulturális sokszínűség előmozdítása, kultúra az EU külkapcsolatai és a mobilitás terén – összhangban került kiválasztásra.

A munkaterv prioritásokat fogalmaz meg a kultúrpolitikai döntésekkel kapcsolatos európai együttműködés vonatkozásában, illetve ezek feldolgozására a tagállamokból álló munkacsoportokat hoz létre, amelyek nyitott koordinációs módszer keretében működnek együtt. A 2015-ben a civil társadalom képviselőinek bevonásával megrendezésre kerülő két strukturált párbeszéd ennek az együttműködésnek képezi részét. További két téma részleteit az elkövetkező hónapokban hozzák nyilvánosságra, míg az utolsó témakört az érintettek online kérdőív keretében választhatják majd meg a projekt során. Az öt fő téma mellett online konzultációk keretében egyéb témák is sorra kerülnek. A konzultációk eredményei szakpolitikai tanulmányokban lesznek olvashatók.

Az öt vita során a civil társadalom képviselői – az első két alkalom esetében a 2015. március 25-éig jelentkezettek közül 40 kiválasztott személy – brainstorming módszerrel cserélnek véleményt. Az ülés eredményeit, a legjobb ötleteket és legfontosabb üzeneteket szakpolitikai tanulmányban összegzik az Európai Bizottság és a már említett, hasonló témákon dolgozó munkacsoportok számára, illetve teszik közzé a program honlapján.

A projekt megvalósításában a 2014-ben meghirdetett nyilvános pályázat eredményeként a Goethe Intézet, az ELIA és a Flagey nyújtanak szervezői segítséget.

Beárazott zenekarok

Józsi Bácsi, hol vagy?

Zenetörténeti tanulmányainkból tudjuk, Esterháza-Kismarton népe, muzsikusként és mesterember, kertész és intéző a szeretett és becsült Joseph Haydn-t egyszerűen csak „Onkel Josef”-nek, vagyis Józsi Bácsinak hívta. Keresztapja volt több tucatnyi gyereknek, humorral, bölcsességgel és zsenialitással intézett sokszor kényes, kellemetlen ügyeket is, ha kellett. Így esett akkor is, amikor a „fényes herceg” jó ideje Esterházában tartotta muzsikussait – akik ide feleségeiket nem vihették magukkal – és hallani sem akart arról, hogy Kismartonba menjenek, ahol pedig az asszonyok, gyerekek már nagyon várták a muzsikuskaládékat. A huncut zseni – ez is zenetörténeti igazság – úgy oldotta meg a diplomáciai feladatot, hogy gyorsan komponált egy szimfóniát, melynek utolsó tételében egyre fogy a zenélni való. Meghagyta, hogy ahol elfogyott a kotta, ott a muzsikuskaládé elgyertyázza és csöndben battyogjon ki. A herceg megértette az „üzenetet” és már másnap mentek Kismartonba.

Hol van most ez az „Onkel Joseph”, aki rávezethetné a jelenkori fényes (?) hercegeket (?), hogy valami baj van a zenekarok háza táján? Mert baj az van, épp elég. És nem azért, mert a muzsikuskok Kismartonba szeretnének menni! Itthon szeretnének boldogulni.

Nyilván nem csak nekem volt szinte sokkoló a Zenekar korábbi számaiban a magyar zenekari és hivatásos énekkari finanszírozás, az együttesek bérezésének csupasz számaival olvasni. Mind az ordító és sokszor megmagyarázhatatlan különbségek, mind a bérek szégyenletesen alacsony volta miatt. Hát egy magát – állítólag – zenei nagyhatalomnak számító országban, hivatásos, közpénzből működtetett, szinte kivétel nélkül felsőfokú végzettséggel rendelkező muzsikuskokat törvényesen foglalkoztató zenei együttesben még a minimálbér kétszeresét sem érheti el az átlagbér! Sok zenekarnál a szemünk láttára áramlanak át a zeneoktatásba a jól képzett, gazdag szakmai gyakorlattal rendelkező muzsikuskok, mert pár tízezer forinttal többet kapnak, hiszen ott van életpályamodell, itt meg nincs. Természetesen nem az oktatástól sajnálom a szakembert, hanem a zenekarokat féltsem. Van mitől.

A Fényes Esterházy-félek óta úgy van erre Európában, hogy a drága mulatságnak számító rendszeres, nagy létszámú együttes

zenélés – ld. még „szimfonikus zenekar” – fenntartása, működtetése iránti igény ki-elégítéséhez vagy nagypénzű arisztokraták járulnak hozzá vagyonukból, vagy a közpénzből hasítanak ki az erre felhatalmazott „fényesek”. A kettő keveréke is működik itt-ott, de ez felénk nem, vagy alig jellemző. Nem tudom, hol, mikor esett meg a „főbűn”, amikor beárazták a szimfonikus zenekarokat és hivatásos énekkarokat: ez ennyit ér, az meg annyit. Amelyik ennyit, annak megnyíltak a lehetőségek, amelyik meg annyit, az kapaszkodhat a zenei élet büszkén száguldó szekérének hátsó saroglyáján.

Vizsgáljuk meg, miből él manapság egy hivatásos szimfonikus zenei együttes! Hát alapvetően közpénzből. (Ide számítva a tao-bevételeket, az esetleges NKA-támogatásokat is.) Kevéske saját bevételből, hiszen a jegyárak felső határát az ésszerűség szabja meg, saját koncertterem, szálloda, bérelhető luxusjacht, szép hasznát hozó pénzügyi befektető intézet viszonylag kevés magyar együttes portfóliójában szerepel. Szponzor, esetleg mecénás alig akad. Hogyan kerül hát a működés alapjául szolgáló közpénz az együtteshez? Hát úgy, hogy döntéshozók döntenek róla. Mi alapján? Egzakt mérce alapján? Hát nem, hiszen „a művészet annyira szubjektív dolog” – mondják sokan. Persze, szubjektív, ha Fényes Esterházy a saját pénzén tartja Haydn-t és zenekarát. Ha úri kedve úgy tartja, elcsapja, ha meg úgy, jólétben tarja őket. Még Mária Terézia sem szólhat bele. Csakhogy mi itt a 21. században azon csalóka ábránd rabjaként, mely szerint egy felvilágosult, demokratikus országban a közpénzt átláthatóan, tiszta és mindenki által elfogadott szabályok szerint osztják szét az arra érdemesek között, gyermeki rácsodálkozással nézzük a grafikonokat, jogszabályokat, a mindennapi gyakorlatot és nem értjük. Nem értjük, hogy egy a tárgyilagosság, átláthatóság és a teljesítmény alapján történő besorolást célul tűző törvényt miért kellett úgy módosítani, hogy az abból következő gyakorlat akaratlanul is a „kézből etetés” kultúrpolitikai atyáskodásának szellemét idézze elénk? Hogy Prokruszesz-ágyra kerüljön sok együttes. (Mint tudjuk, Prokruszesz áldozatait az ágyába fektette. Ha áldozata nagytermetű volt és kilógott, akkor levágott belőle, hogy éppen beleférjen. Ha alacsony

volt, akkor addig nyújtotta, míg végig nem ért. Más kérdés, hogy soha senki nem fért be pontosan, mivel titokban két ágya volt.) A jelenleg hatályos kategorizálás nem tükrözi a valós helyzetet, a nemegyszer mindkét irányba változni képes értékrendet. Nem tudom, a színházi világban – melyről hírlík, a kategorizálásra vonatkozó módosítás kívánsága érkezett – hogyan vált be? A zenekaroknál-énekkaroknál nem igazán. Elsősorban a miniszter mellett működő Zeneművészeti Bizottság érzékenységének és olykor bátorságának köszönhető, hogy ez a fura rendszer nem teremt helyrehozhatatlan anomáliákat.

Ha a különbségeket nézzük, zavarban vagyunk. Az a bizonyos beárazás sokszor nem stimmel. Azt még valahogy meg lehet érteni, hogy egy önkormányzat, állami nagyvállalat lehetőségeihez igazítja zenekara finanszírozását. Ahogy különbség van egyes városok, kerületek lehetőségei között, úgy érthető a közvetlen fenntartói támogatások különbsége is. Negyed százada lebeg önkormányzatok és központi költségvetés között az a szép elv – a teljességgel soha meg nem valósult „deal” –, hogy „amennyit ti, annyit mi is adunk a zenekar, énekkar fenntartásához”. De szép is lenne! Főleg, ha a „Pestről jött” pénz el is érne minden esetben az együttesekhez és nem válna helyi pénzügyi manőverek eszközzé, későn, vagy megsápolva jutva el a címzetthez. Hogy ebből néhány helyen miért nincs botrány, az talán csak azért van, mert a sámanok rövid karriert dobolnak ki annak az igazgatónak, aki kibeszéli saját kinevezőit, főnökeit. Inkább marad a mosoly mögé rejtett fogcsikorgatás. Ahol meg csupa őszinte jóindulat árad a zenei együttes felé, ott rendszerint üres a kassza. (ld. még a „járni jár, de nem jut” bölcsessége.) A legszebb az, amikor a központi költségvetésből egy kicsivel több érkezik a zenekarhoz, énekkarhoz, ebből következően az önkormányzat pont e kicsivel csökkenti a saját maga által nyújtott támogatást.

Hogyan működik hát a központi döntéshozatal? Hát úgy, hogy a kormány – ha kell hónapokon át – leül tárgyalni a zenekari-énekkari munkáltatók, valamint az illetékes szakszervezet képviselőivel és addig nem állnak föl, amíg nem találják mindannyiuk által elfogadható rendszert a közpénzek el-

osztására. Ha ez megvan, megünneplik, mosolyogva lapogatják egymás hátát a sajtó képviselői jelenlétében és elégedetten újságot otthon szeretneiknek, hogy valami jó létrehozásában vettek részt. Aztán ki-kí emelt fővel megy be másnap a munkahelyére és figyel, jól működik-e a rendszer? Ha hibára lel, újabb találkozót kezdeményez. Ennek eredménye világhírű és közmegelegedésre működő zenei élet. Németországban. Persze van más megoldás is: csak a Legfőbb Döntéshozóval kell jó kapcsolatot ápolni és van pénz felújításra, zenekar- és színház-finanszírozásra, vagy akár személyes karrier támogatására. Ha egyszer a Zenekar c. szakmai lapnak alkalma nyílik Valerij Gergievvel interjút készíteni, e rendszer működésének titkairól is faggatni fogjuk. Nálunk persze van törvény, miniszter mellett működő tanácsadói testület, munkáltatói és érdekvédelmi szervezet. Mi több, a szakmai-, és érdekvédelemnek közös fóruma. Ám ha valóban zenei nagyhatalom vagyunk, mely mesebeli hatalom armadája a zenekarokból áll, akkor jogosan merül fel a kérdés: mikor ült le zenekari-énekkari finanszírozás, a működésüket érintő jogi szabályozás ügyében a törvényhozás, a legfőbb döntések forrásánál lévő döntéshozó az érintettek felhatalmazott képviselőivel? Nekem most hirtelen csak az tűnik elő homályos emlékeimből, hogy vagy jó két hónapja, az illetékes minisztérium már nem illetékes helyettes államtitkára tette ezt meg, a miniszternek három hónappal korábban írt levelünk kapcsán. (A „már nem illetékest” úgy értem, hogy egyúttal azt is megtudtuk, hogy posztját néhány nap múlva elhagyja. Úgy is lett.) Hát ennyit ér az armada?

Nem nyugodhatunk, amíg rendszerré nem válik a kormányzati, a munkáltatói és az érdekvédelmi szervezetek érdemi párbeszéde, hiszen annak alternatívája a miniszterelnöknek/miniszternek/államtitkárnak írt levél arról, hogy mi vagyunk a legjobbak, kérünk annyi pénzt, amennyit monddunk, és kész!

A párbeszéd rendszere megkönnyíti a döntéshozó helyzetét, nem sűgásra, megérzésre kell hivatkozni indoklaskor, hanem partnerei adatbázisára, véleményére, javaslataira is bátran támaszkodhat. Más szóval: nyugodtabb lehetne, ha a jelenleginél szélesebb alapon szervezett viták eredményeként hozná meg döntését.

Igaz ez a TAO-val kapcsolatos változások előtt is. Szerencsére ez ügyben kikérték a szakmai és érdekvédelmi szervezetek, a tanácsadói testület véleményét. Kérdés, persze, mennyiben veszik figyelembe? Ha az

valósul meg, ami egyelőre (rém)hír, nevezetesen hogy az előadó-művészeti intézményeknek a jövőben nem dukál, csak a sportnak, akkor bizony lejjebb csúszunk Európa térképéről. Eretnek gondolatom, hogy a TAO úgy nem kellene, ahogy van, mint ahogy állami, hasznot hozó vállalatoknak sem kellene szponzorálniuk. Ugyanis a TAO-val az állam lemond jelentős adóbevételéről, állami cégek szponzori tevékenysége meg szintén a költségvetéstől von el pénzt. Sokat. Ráadásul elvárható-e egy állami nagyvállalat vezetőjétől, hogy a hozzá a sport, a zenei élet, a képzőművészet, a színház, az irodalom, az egészségügy, a tojáspatkolás, a kolbásztöltés és halászlé főzés területéről befutó támogatási kérelmeket szakszerűen elbírálja és a rendelkezésére álló állami pénzt bölcsen ossza szét? Hát nem. (Ne tévesszük össze a nem állami tulajdonú vállalatok társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos szponzori és mecenatúra-gyakorlatát! Számukra ez erkölcsi kérdés.) Viszont a jelenkori hazai közpénzosztási gyakorlattal szemben vízióm egy olyan bőkezű állami kulturális támogatási rendszer, mely különválasztja a „saját gyermekeit”, vagyis megrajzolja a nemzeti alapintézmények körét és az azon belül lévők működését biztonsággal garantálja. A körön kívül lévőket egy olyan nagy tekintélyű, napi politikai érdekektől mentes testülethez irányítja, mely akár négy évre előre biztosítja a közpénz folyósítását a törvényességi és szakmai kritériumoknak megfelelő, kellő megalapozottsággal pályázó intézményeknek. Ha valaki álmodozónak tart, kérem, nézzon utána a brit, vagy a holland kultúra-finanszírozási modellnek. Ám addig, amíg egy ilyen transzparens, középtávú garanciákat nyújtó rendszert nem sikerül bevezetni, marad a toldozott-foldozott előadó-művészeti törvény, a politikusoknál kijárt előnyök, a bizonytalan jövőjű NKA, a szakmai-erkölcsi meggyőződésével viaskodó tanácsadó, a bosszús, vagy elkeseredett zenekar, énekkar és marad a kétségek és gyanakvások füstje a jelenlegi támogatási rendszer körül.

Döbbenettel nézem, milyen súlyos tektonikai repedések mélyülnek a hazai színházi életben. Mondhatjuk, az ő elsődleges eszközük a szó, mely, mint tudjuk, veszélyes fegyver és akár egymás ellen is fordítható. A zenekari-énekkari tábor ha nem is teljességgel egységes, de messze elkerülik a mély politikai törésvonalak. Talán nem naiv remény abban hinni, hogy ez így is marad. A politika eredeti jelentése közélet, tehát nem finnyáskodva szeretnék távol maradni tőle, ha

a hivatásos zenei együttesekről van szó. A mi közéletünk, mely az ország közéletének része és gyarapítja azt, bizalmat vár el a döntéshozók iránt és beleszólást a közéletben résztvevők számára. Ha ez a finom rendszer megbillen, szülehetnek rossz döntések, kerülhetnek veszélybe patinás intézmények. Az elmúlt időszakban országossá növekvő botrányok tépázták az armada egynémely hajójának vitorláját. Lehet, egyetlen vitorla sem sérül, ha bizonyos döntések előtt szóba állnak velünk: hajóácsokkal, navigátorokkal, kormányosokkal, kapitányokkal. Már csak ezért is nézek az Előadó-művészeti törvény hírlő, soron következő módosításának elébe: remélem, meghallgatják véleményünket. Remélem, a tapasztalatok és tudás mankóin tanul meg járni az újjá operált törvény, nem kell egyre-másra orra esnie.

Európában új szelek járnak a kultúrát érintő politikai tervezés, a főbb célok kijelölésének vizein. A kultúrát kreatív ágazatként kezeli az EU, mely nélkül nincs gazdasági növekedés, nincs fejlődés, ugyanakkor a sokszínűség alatt az egyes nemzetek, kisebbségek kultúrájának megőrzését, azok szabad egymásra hatását tartja kívánatosnak. (Bővebben ld.: http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/hu/culture_audiovisual_hu.pdf) Szabad hát a pálya, mi effélékben elég tehetségesek vagyunk. Sőt! A kohéziós alaphoz lehet pályázni olyan európai projektekre, melyek zenei együttesek között erősítik e célok elérését. Itt is igaz Kodály bölcs tanácsa: Európában legyünk magyarok, Magyarországon legyünk európaiak!

Ha már Európát emlitem, jut eszembe ismét Haydn, aki élete nagyobbik részében alig mozdult ki egy két-háromszáz kilométeres körből, míg a „Fényes Herceg” halála után nem sokkal a zenei menedzserek egyik ősapja, Johann Peter Salomon hívására Londonba nem kezdett készülni. Barátai óvták a hosszú úttól, azzal is riogatva, hogy nem is beszél angolul, nem fogják megérteni. Erre szelíd mosollyal csak annyit mondott. „Az én zenémet mindenütt megértik.”

Hát a mi zenénket értik-e itthon? Hol van Onkel Joseph, aki meg tudná értetni a „Herceggel”, hogy mire lenne szükségünk ahhoz, hogy továbbra is jó muzsikások legyünk? Hogy armadánk duzzadó vitorlákkal száguldhasson a vizeken? Hogy ne csak egyik-másik hajót stafírozzák ki, a többi meg hagyják lélekkel oldalukon vergődni? Mert az már így nem armada. Bízunk benne! Bízunk abban, hogy hangunkat meghallják. Ha nem, akkor meg legyünk hangosabbak!

Kovács Géza

„Pénzért művészet, avagy pénz művészetért”

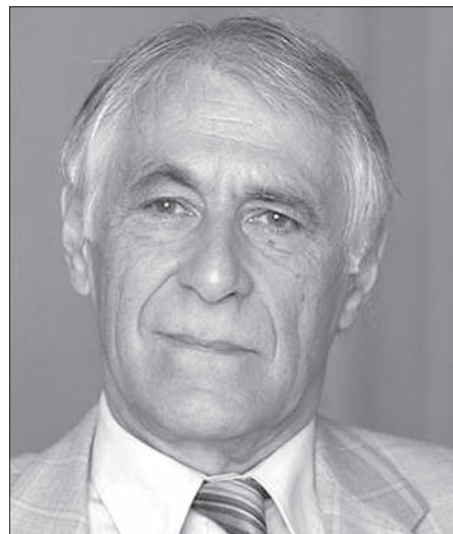
A Zeneművészeti Bizottság (ZeBi) áprilisban a pályázati kategóriába tartozó együttesek támogatásáról tárgyalt, ezt követően majd a kiemelt és nemzeti kategóriába besorolt együttesek következnek. A Bizottság elnöke, Devich János tájékoztatása szerint körülbelül ugyanakkora összegekkel számolhatnak a zenekarok, énekarok, mint az elmúlt esztendőben. Ami azonban az együttesek költségvetése szempontjából létkérdés jövőre, az a TAO további sorsa. Elképzelhető ugyanis, hogy januártól ezekre az összegekre nem számíthatnak az előadó-művészeti szervezetek... A Zeneművészeti-, valamint a Színházművészeti és a Táncművészeti Bizottság ezért levelet írt ez ügyben a miniszternek, bízva abban, hogy szigorításokkal ugyan, de maga a rendszer megmarad. Hiszen akad elég gond emellett, amellyel a művészeti területnek meg kell küzdenie. A zenekaroknak problémát jelent az egyébként jól működő pedagógus-életpálya elszívó hatása, valamint az önkormányzati támogatások csökkenése...

I Milyen témák szerepeltek a Zeneművészeti Bizottság áprilisi ülésén?

– A nem minősített zenekarok számára kiírt, minisztériumi keret felosztásáról tettünk javaslatot a miniszter úr számára. Ez nagyjából évek óta állandó összeg, gyakorlatilag ugyanazzal a pályázói körrel. Idén annyi volt a változás, hogy a Purcell Kórus, az Orfeo Zenekar, valamint a Szent Efrém Énekkar nem tudott megfelelni a minősített kategória törvényi előírásainak, ezért azt javasoltuk, hogy kerüljenek ki abból a körből, vigyék azonban magukkal azt a pénzt, amelyet a pályázati kategóriában megkaptak. Egyébként a megpályázható támogatás körülbelül annyi, mint tavaly, s hasonlóan is osztottuk szét a rendelkezésre álló összeget. Mi a legjobb tudásunk szerint osztjuk el a pénzt, de sajnos előfordul az is, hogy forráshiányra hivatkozva el kell utasítanunk néhány aspiránst. Egyelőre ugyanis nem látom azt, hogy újabb összegekkel gazdagodna ez a keret... A minősített és kiemelt együttesek támogatásáról később tárgyalunk majd.

I Mit lehet mondani a regionális zenekarok támogatásáról, amelyek szintén a pályázati keretbe tartoznak? Változtak a javasolt összegek az elmúlt évhez képest?

– Voltak, akik körülbelül ugyanannyit kaptak, mint tavaly, és voltak, akik sajnos kevesebbet. Az Orfeo, a Purcell és a Szent Efrém ugyanis nem tudta az egész elmúlt évi összességét magával hozni, így kicsit felkerekítettük a támogatásukat. Ezért kénytelenek voltunk mindenkiéből lecsípni egy kicsit. De el kell mondjam, hogy a regionális együttesek munkáját nagyra értékeljük, amennyire csak lehet, igyekszünk őket támogatni, és ennek csak a keret szab határt. A bizottság úgy vélekedik, hogy nagyon fontos szerepet játszanak az ország egyes körzeteinek zeneéletében, s lelkiismeretesen dolgoznak. Azt is tapasztaljuk persze, hogy a siker reményében néha a könnyedebb műsorokat választják, ez azonban megbocsájtatható. Annaira fontosnak tartjuk szerepüket, hogy ha alaki szempontból kérdéses pályázatot is adott be némelyikük, mi minden esetben a javukra döntöttünk, azaz támogattuk működésüket.

I Ezek között az együttesek között is akad, amelynek tagjai magasabbra törnek...

– Igen, néhány zenekar nagyon szép pályázattal jelentkezett, és azzal az igénnyel, hogy felsőbb kategóriába léphessenek. Tárgyaltunk már arról velük, mi mindent kell ehhez teljesíteniük. Sajnos azonban a torta nem lesz nagyobb, ha belép egy-egy új szereplő. Akinek emiatt csökken majd a támogatása, az természetesen fel lesz habórodva...

I A nemzeti és kiemelt zenekarok 2016-os támogatására mennyi pénzt biztosít a költségvetés?

– Látjuk már az összeget, nem emelkedett az sem. Annival lett kisebb, amennyit az előbb említett három együttes átvitt a pályázati körbe. A szempontrendszerrel illetően viszont azt gondolom, hogy az alapkonceptió nem változott, már csak amiatt sem, mert a forrás sem lett más. A legfontosabbnak azt tartom, hogy megfelelő büdzsét kell biztosítani, ha az a célja a kultúrpolitikának, hogy béke legyen ezen a területen. Csakis anyagi forrásokkal lehet ugyanis az együtteseknek segíteni.

I Több zenekar is kérvényezi a nemzeti kategóriába való besorolást. Mi erről a ZeBi véleménye?

– Valóban jelezte már egy együttes, hogy szeretne a nemzeti kategóriába tartozni, s

egy másik zenekar esetében is hallottunk erről a szándékról. Azt tudom róluk elmondani, hogy lelkesek, dolgoznak, megfelelnek a törvényi előírásoknak, a Bizottság pedig természetesen mindezt mérlegelni fogja a következő ülésén. A ZeBi kollektíven dönt majd arról, hogy az adott zenekar számára javasolja-e a nemzeti cím megadását a miniszternek. De ha még el is nyerik a címet, ettől nem fognak több pénzt kapni, azt is jellemez előre...

I A kiemelt kategóriában is számos kritériumnak kell megfelelni. Mi kell még ahhoz, hogy nemzeti legyen egy előadó-művészeti szervezet, jelen esetben egy zenekar?

– Fontos a teljesítmény, de az ifjúsági hangversenyek száma, az előadott kortárs művek száma, továbbá a fesztiválrendezés is beleszámíthat ebbe. Lényegesebb kérdés, amit mindig próbálunk feszegetni, de valahogy háttérbe szorul, s ez a minőség kérdése. Az elmúlt hetekben a budapesti zenekarok kivül volt szerencsém hallani a pécsi, a miskolci, a szegedi társulatokat. Kitűnőek, de elárulom: van véleményem, ez azonban lehet szubjektív is.

I Mitől függ mégis, hogy melyik együttes viselheti a „nemzeti” címet? Mi volt a jogalkotók szándéka a két csoport meghatározásakor, amikor a korábbi I. és II. besorolási kategóriát megváltoztatta? Mennyiben egyeznek a mostani törekvések az eredeti szándékkal?

– Amikor megalakult a Zeneművészeti Bizottság, öt taggal (Herboly Domonkos, Iglic György, Kesselyák Gergely és Kobzos Kiss Tamás vett és vesz részt rajtam kívül a munkában), mindnyájan egyöntetű véleményt alkottunk – s nagy örömeinkre akadt egy ilyen gondolat a Színházművészeti Bizottságban is –, hogy a nemzeti zenekarok legyenek a nagy vidéki városok zenekarai. (A BFZ, az NFZ kiemelt állami zenekar – állandóan kérem egyébként államtitkár úrtól, hogy hozzák már meg azt a törvényt, ami a nagy nemzeti kulturális intézményeket egy kategóriába sorolja, ahol nem kétséges, hogy ezeket az államnak támogatnia kell.) Nekünk azonban annyi volt a lehetőségünk, hogy nemzeti, kiemelt vagy pályázati kategóriába soroljuk a társulatokat. Amikor hát ez a koncepció megszületett, arra jutottunk, hogy a vidéki nagyvárosok együtteseinek kell a nemzeti kategóriába tartozniuk, hiszen majd mindegyiknek egyetemi szintű zenészképzés biztosítja az utánpótlását. Egyébként is heroikus munkát végez-

nek a saját vidékük kulturális életének a fenntartásában.

I Ha egyre több a jelentkező, változni fog a nemzeti cím koncepciója?

– Úgy gondolom, hogy amíg ez a törvény él, addig a mi koncepciónk a helyes Magyarországon. Szeretnénk támogatni a vidéki nagyzenekarokat. Amíg én a Bizottság élén állok, vállalom ezt a koncepciót. Különösen ma, amikor újabb nehézségekkel kell szembesülniük.

I Melyek ezek?

– Az egyik a pedagógus-életpálya elszívó hatása. Problémát jelent, hogy sok muzsikusként inkább a jól kidolgozott pedagógus-életpályát választja, mert jóval kedvezőbbek a fizetések. Régen ez éppen fordítva volt, inkább Mozartot játszott valaki, minthogy a vonókezelést tanítaná... A zenetanároknak lényegesen megemelkedett a bérük, de meg is dolgoztak érte. Komolyan kidolgozott tervek alapján épült fel az életpálya-modelljük, reméljük, hogy a készülő művész-életpálya modell szintén ezt az utat fogja követni. Ami még nehezebben megoldható kérdés, az az, hogy a zenekarok állami ösztámogatása növekedett, viszont az önkormányzatok ennek megfelelően csökkentették az általuk adott összeget. Ez az a pont, amelyen a Bizottság nem tud változtatni, ezt a kormányzatnak kell megtennie. Megpróbálok ezért mindent megtenni, a kapcsolatfelvétel már megtörtént. A harmadik nehézség pedig a TAO...

I Valóban igaz, hogy a TAO (a társasági adóról és az osztalékadóról szóló törvény) változtatás előtt áll?

– Jelenleg úgy tűnik, hogy 2016 elejétől meg akarják szüntetni...

I A sport területén is?

– Nem, ott marad.

I Ez viszont nagyon kilátástalan helyzetbe sodorja a művészeti együtteseket, hiszen ha jól tudom, közel 8 milliárd forintból van szó...

– A három Bizottság elnöke – a ZeBi, a Színházi és a Táncművészeti vezetője – SOS-levelet fogalmazott meg miniszter úrnak és államtitkár úrnak címezve. Az egyikben felhívjuk a figyelmüket arra, hogy mindez milyen helyzetbe hozna bizonyos együtteseket, a másikban javaslatokat fogalmaztunk meg arról, hogy mit lehetne tenni. Van sajnos valóban néhány olyan együttes, mely hatalmas összeget szerez

ebből a támogatásból, a művészi szempontot nézve azonban a teljesítménye nem igazán értékelhető...

I Ez azonban a szakma elenyésző részét érinti... Például az Operabáz is ebből a forrásból kap jelentős összeget.

– Ennek lehet örülni, de az is igaz, hogy szigorítani kellene a TAO szabályozását, hogy visszaélésre ne legyen mód. Az ellenőrzés – például külföldi szereplés, munkavállalás esetében – szinte megoldhatatlan.

I Ha ez a forrás eltűnik, s nem pótolják máshonnan, ráadásul már a jövő év elején, azzal nem tudom, mit tudnak kezdeni az érintettek...

– Szemben más nyugat-európai országgal, Magyarországon még nem szűnt meg zenekar. Ugyanakkor nem lehet a végtelenségig az államtól várni a pénzt... Már hosszú ideje hallani arról, hogy a TAO-t át kell alakítani, hiszen nagyon komoly összeget visz el, ami hiányzik a költségvetésből. Szerencsére az országban a kulturális és ezen belül a zenei élet valóban pezseg. Fesztiválok, rendezvények keretezik életünket.

I Megfelelőnek tartja-e egyes kivételezett zenekarok eltérő nagyságú támogatását – közvetlenül az EMMI-től?

– Vannak együttesek, amelyek nem tartoznak a ZeBi megítélése alá, így szerencsére nem is kell döntenünk a minőségükről és a támogatásukról sem.

I A Nemzeti Érdekegyeztető Tanács (NEÉT), a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete és a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége folyamatosan törekszik az illetékes tárccal párbeszédre az előadó-művészeti terület (ezen belül a zenekarok, énekkarok és kamarazenekarok) problémáinak áttekintésére és megoldására... Ezek a szervezetek a mai napig nem kaptak érdemleges választ egyetlen levélre, egyetlen felvetésre sem. Mi a helyzet a ZeBi-vel?

– A Zeneművészeti Bizottság a mindenkor kultúráért felelős miniszter tanácsadó testülete. Dr. Hoppál Péter államtitkár úrral rendszeres a kapcsolatunk, hiszen nem csak a pályázati pénzek elosztásakor kéri ki a véleményünket. Beszélgetéseink során a kibékíthetetlennek látszó ellentétől a „pénzért művészet, avagy pénz művészetért” kérdéséről egyeztetünk. De azt gondolom, egyszerűen több pénzt kell kérni.

R. Zs.

A szárnyas kerék lovagjai

Hetven éves a MÁV Szimfonikus Zenekar

Manapság jóformán nincs egyetlen kulturális intézmény, amely a programjait beharangozó sajtótér-mékekben, vagy a támogatókat elvárásolni kívánó eseményeken ne a felsőfokú jelzők sorozatával állna elő. A piár vetélkedés – tetszik vagy sem – részévé vált az életünknek. Ebben a zengő kavalkádban egy zenekar hét évtizedének történetéről viszont tilos hallgatni, jól lehet, általában 75. évfordulót szokás ünnepinek tartani. Az együttes korábbi és jelenlegi igazgatójával vettük számba, mi és hogyan történt hetven év alatt.

A MÁV Szimfonikus Zenekar 1945. május elsején alakult – ez áll minden, az együttesről foglalkozó dokumentumban. A történet valamivel előbb kezdődött, a szimfonikus társulatá válás azonban szokatlanul gyors volt, csupán hónapokat vett igénybe. Fenyő Gábor ütőhangszeresként került a zenekarhoz, többször ült az igazgatói székben. Egy időben második emberként vett részt az irányításban, ma pedig a zenekari alapítvány kuratóriumának elnöke.

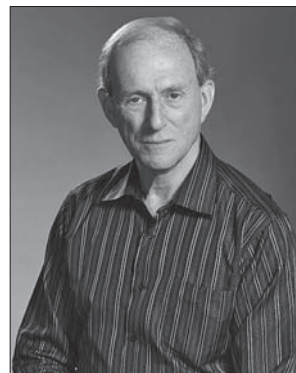
I Az alapítás 70. évfordulója körül nincs „felbajtás”, az együttes régi barátja, Kobayashi Ken-Ichiro négy magyarországi hangversenyt vezényel, kettőt vidéken, kettőt Budapesten. Az egyiket a megemlékezésre szánták.

FENYŐ GÁBOR: A nagy ünnepre, a 75. évfordulóra öt esztendővel valóban még várnunk kell. Manapság azonban, amikor csak kemény munkával lehet „eladni” a minőséget is, érdemes bemutatni, milyen tartalmas munkával telt ez a hét évtized. A zenekar két bérlete viseli a jeles alapítók nevét. Varga László, a MÁV elnök-vezérigazgatója egy koncertszerű operaelőadáson a Pesti Vigadóban kereste meg a fiatal dirigent, Szőke Tibort a zenekar alapítás ötletével. Budán még fegyverropogás szólt, nem muzsika, de

Varga úgy gondolta, az ország rövidesen újjáépül, és a vasútnak nemcsak téglát és vasat, hanem kultúrát is „szállítania” kell. Hitt abban, hogy a tengernyi szenvedés után nem csupán a házaknak, a hidaknak, hanem a lelkeknek is újjá kell épülnie. A külföldre vasúti igazgatóságokon hagyományosan működött amatőr vasutas fúvósokra építve kérte, hogy Szőke hozzon létre egy hivatásos szimfonikus együttest. A MÁV biztosít kocsikat, amelyek szállásnak is, hangszerszállításra alkalmasak, és az országot járva adjanak koncerteket. Az Operaházban dolgozó, szép karrier előtt álló ifjú karmester nagyszerűnek tartotta az ideát, de mindjárt meg is toldotta azzal, hogy énekeseket felkérve operákat, illetve opera keretszetszettekét játsszanak. Így jött létre a híres Gördülő Opera, amely 1948 és 1954 között több mint félezer előadással örvendeztette meg a közönséget. A próbatermünkben látható plakátok tanúsítják, hogy a dalszínház legnevesebb művészei, például Kerekes János, Pless László, Szecsődy Irén, Páka Jolán, Halmos János, Joviczky József és mások csatlakoztak a Gördülő Operához. 1946-ban indult el és tart ma is a MÁV Zenekar szimfonikus bérletsorozata a Zeneakadémián.

I Valaha a szárnyas kerék jelképezte a MÁV-ot. A muzsikások bosszú éveikig vasutas egyenruhában szerepeltek, a forma viselet később frakkra változott, de az együttes a 1994 februárjáig a vasúti hierarchiában MÁV Szimfonikus Zenekari Főnökségként egzisztált.

F.G.: Varga László és Szőke Tibor nagyszerű párost alkottak, az együttes 1947 őszén a bécsi Musikvereinsaalban lépett fel – magyar műsorral. Erkel, Kodály és Bartók műveket adtak elő. Szőke felkérte Kenessey Jenő karmester-zeneszerzőt, hogy készítsen átiratot az Allegro Barbaróból – a kotta most is megtalálható a zenekar kottatárában. Sajnos a politika hullámverései az együttest sem kerülték el. Az 1949-es VIT-et, a Világifjúsági Találkozót Budapesten rendezték, Szőkét azzal zsarolták, hogy ha nem vállalja az ünnepi hangverseny vezényletét, felszámolják a társulatot. A karmester a „megtiszteltetés” elől elmenekült Ausztriába, ott jelentős karriert futott be. 1995-ben, bár már nagyon idős volt, az ala-

Fenyő Gábor

pítás 50. évfordulójára eljött Budapestre, sőt felállt a karmesteri dobogóra, hogy az együttes számára szimbolikus jelentőségű darabot, az Allegro Barbarót dirigálja, amellyel a MÁV Szimfonikus Zenekar Bécsben bemutatkozott és oly nagy sikert aratott. Szőke jókor távozott, megelőzte Varga perbe fogását, a vezérigazgatót koholt vádak alapján letartóztatták és 1950-ben halálra ítélték. Szerencsére itt maradt Pécsi István, az alapító dirigens legközelebbi munkatársa, aki később azután Lukács Miklós segítője is volt.

I Az operabázis hajdani igazgatójának neve is bérletsorozat viseli.

F.G.: Lukács Miklós után Oberfrank Géza vette át a zenei vezetést, aki hatalmas energiával fogott munkához, újfajta repertoárt épített, kemény próbákat tartott. A zenekar ebben nagyon jó partner volt, mert érezték, hogy szükségük van a frissítésre. Ekkoriban írta egyik kritikájában Pándi Mariann a MÁV Szimfonikusok egy koncertjéről, hogy ez az együttes, ha szükséges, minden nehézség nélkül képes pótolni az Állami Hangversenyzenekart és a Rádiózenekart, Ferencsik János, illetve Lehel György társulatát. Oberfrank után jött Nagy Ferenc, őt követte az első külföldi vendég, Mark Gorenstein. A szovjet mesterről nem maradtak egyértelműen pozitív emlékek, mert fennhangoztatta: a zenekari muzsikusi alapvetően lusta teremtmény, akit kényszeríteni kell a szorgos munkára. Viszont komoly tekintély övezte hivatalos körökben, elérte, hogy nőjön a létszám, a fenntartásra fordított pénz, a bérek is emelkedhettek. A repertoár zömmel orosz-szovjet művekre épült, ami nem volt éppen baj, hiszen az orosz zene hatalmas kincsesár. 1988-ban

került a zenekar élére Gál Tamás, aki 20 évig vezette a szimfonikusokat. Együtt él-tük át a rendszerváltást, ami igen érdekesen csapódott le a zenekari létben.

I *Tegyük egy kis kitérőt, mert ebben a periódusban nemcsak muzsikusként mű-ködött. Mikor került a MÁV Zenekarhoz?*

F.G.: A Postás Szimfonikus Zenekarban játszottam, de többször megkerestek, így mint kíséző ismertem meg a zenekart. Amikor 1973-ban az ütőszólam bővítésére nyílt lehetőség, próbajáték nélkül vettek át. Számomra ez nagy ugrást ígért, több fizetéssel ugyan nem járt, de a zenekar híre, műsorpolitikája minőségben más nagyságrendet képviselt. Az 1970-es években a Margitszigeti Szabadtéri Színpad elvesztette az Operaház nyári játszóhelye státuszt és attól kezdve évekig minden színpadi előadáson a MÁV Zenekar játszott. Mint valami fesztivált, a programot nagyszabású vendégjárás gazdagította, emlékszem Mefisztófelére, amelyben Jevgenyij Nyesztyerenko énekelt. Játstottunk Pillangókisasszonyt, Turandotot Kobayashi Ken-Ichiróval.

Az 1990-es évtized elején kiderült, a MÁV Zrt.-be, a nagyvállalatba a zenekar nem integrálható, légüres tér keletkezett körülöt-tünk. Addig az adminisztratív igazgatókat kinevezték, de ebben a helyzetben sem figyelem, sem kapacitás nem jutott rá, hogy az alkalmas személyt megkeressék. Az új idők szelleméhez híven az egyik zenész spontán vetette fel, miért nem keres a társulat a saját soraiból vezetőt? Ma sem tudom miért, engem javasolt. Nekem nem nagyon akaródzott vállalni, az azonban látszott, hogy a hajó nem maradhat kormányos nélkül, különösen ilyen zivataros szituációban. Végül a MÁV illetékeseivel fél évben állapodtunk meg, azzal a kikötéssel, hogy ez alatt kidolgozunk és lebonyolítunk egy rendes pályázatot. Így is történt, pedig semmi-féle tapasztalattal nem bírtunk e téren. Hárm-an pályáztak, Kovács Géza – ma a Nemzeti Filharmonikusok főigazgatója – nyert. Ő viszont ahhoz ragaszkodott, hogy marad-jak mellette második emberként. Kovács Géza óriási ambícióval, minden tudását lat-ba vetve vezette át a MÁV Szimfonikusokat az alapítványi formába, ami szintén ismeretlen működési terep volt. A haszon kölcsönösen mutatkozott, a zenekar kvázi „megmenekült, Géza pedig olyan tapasztalatokra tett szert, amelyeket nagyszerűen kamatoztat az NFZ-nél és a nemzetközi zenei közéletben egyaránt. Amikor elment tőlünk, ismét pályázatot írtunk ki, ezen már a saját elhatározásomból indultam el.

Szabályszerűen meghallgattak, a zenekart megszavaztatták és jelentős többséggel lettem ügyvezető. 2004-ben nyugdíjba mentem, azóta a Művészetek Palotájában dolgozom, Lendvai György pedig, aki szintén pályázat alapján nyerte el a vezetői posztot, 2005 óta igazgatja az együttest. A zenekar kitűnő kézbe került, csak elismeréssel szólhatok róla, jobb üzletember, mint én valaha voltam. Ma is betekinthetek a belső ügyek-be, mert a zenekari alapítvány kuratóriumának elnöke vagyok. A Múzeum utca 11. néhány hónaptól eltekintve az alapítástól székházunk volt. Tavaly költözésről esett szó, most úgy látszik, köszönhetően javas-részt Lendvai diplomatikus és eredményes megbeszéléseinek, maradhatunk. A MÁV vállalja, hogy a zenekar hozzá tartozik, büszke rá. A forrásaink azonban nem nő-nek, és sajnos a legjobbak, ha több fizetést ajánlanak, elmennek, az utánpótlást folya-matosan fölnevelni pedig sziszifuszi munka. Azt remélem, hogy az igazgató, bármi-lyen nehéz a dolga, nem hagyja cserben a MÁV Szimfonikusokat. Eddig nem nyilatko-zott úgy, hogy nyáron, az új pályázaton nem indul.

I *Szót ejtünk majd erről is, de előbb árul-jak el, amikor először megpályázta az igazgatói tisztelet, mit tudott az együttesről?*

LENDVAI GYÖRGY: Nem sokat, épp annyit, amennyit egy átlagos koncertre járó. Részben azért, mert Szegeden éltünk 2000-ig, a fővárosba kerülésem első éveiben pedig elsősorban a kamarazenei életben mondhattam magam otthonosnak. Természe-ten azt tudtam, hogy jó nevű, komoly múltú társulatról van szó. Ha arra kíváncsi, mi volt számomra új: minden. De a pályáza-tom elfogadásakor úgy éreztem, jó helyre érkeztem, azt csinálhatom, amit szeretek, ami érdekel, amiben hasznosan mű-ködhetem. A szegedi éveimből volt persze tudásom róla, hogyan működik egy szim-fonikus zenekar, és tapasztalatom, hogy miként szerveződik egy kamarazenekar élete. A differenciát abban, hogy valaki vezető lesz, így érzékeltethetem: bármi-lyen közösségben, mondjuk egy zenekari szőlamban nem nagy különbség, hogy a második vagy ötödik pultnál ülsz, az iga-zán jelentős eltérés az első és második hely között van. Nos, az elsőségbe bele kellett tanulnom. Visszatekintve, szerencsésnek látom, hogy kívülről kerültem az együttes-be. Utólag érzékelttem, hogy teljesen más stílusban vezetem a zenekart, mint az elődeim, de hát egészen más időkben élünk – alkalmazkodni kell.

Lendvai György

I *Az igazgató feladata a kapcsolattartás a művészeti vezetővel, a muzsikussal, a közönséggel, a MÁV Szimfonikusok ese-tében pedig még a névadóval is. A nagy állami céggel, amely ma már nem egye-düli fenntartója a zenekarnak.*

L.Gy.: Nemrég egy nemzetközi zenekari fó-rumon vettem részt Párizsban, itt is fel-vetődött a felelősség megosztás kérdése. A művészeti profilt a művészeti vezető alakítja ki, aki öt-tíz, talán tizenöt évig dolgozik egy társulattal, így meghatározó a szerepe. Ám az igazgató az ő munkájáért is felel, azért például, hogy valamilyen nagy ívű vízió megvalósítható-e, hogy hosszú távon telje-sülnek-e a zenekar művészi céljai. Azt lá-tom, hogy ez szinte mindenütt nehéz kér-dés. A muzsikussal napi szinten találko-zom, illetve a megfelelő képviselési szerve-ken (Zenekari Tanács, Művészeti Bizottság, Szakszervezet) keresztül beszéljük meg az aktuális kérdéseket. A fenntartóval, a MÁV-val való kapcsolattartás mindenkor az igaz-gató dolga, mindent megtenni azért, hogy a cég vezetői fontosnak, szükségszerűnek tartsák az együttes létét, hogy büszkék le-gyenek rá. Akadnak egyéb támogatóink is, velük is nekem kell ápolni a nexust, ahogy a szakmai felügyeletet ellátó minisztérium-mal is, ahonnan az előadó-művészeti tör-vény kritériumai szerint kapjuk a forrásaink jó részét. Amikor idekerültem, csak egy ön-kormányzattal, az újpestivel álltunk kap-csolatban, most másik négyre is számítha-tunk, ez nemcsak közönségkapcsolatot, népszerűséget, hanem némi bevételt is hoz számunkra – divatosan fogalmazva: a társa-dalmi beágyazottságunkat erősíti. Azt hi-szem, hogy első helyen kellett volna említe-nem a közönséget. A MÁV Szimfonikusok hűségese törzsközönségét, hiszen létkérdés a velük való törődés, a műsorokhoz érkező visszajelzések figyelése, a baráti körrel a kapcsolattartás. Mi nem tekintjük ellensé-gnek a sajtót, a kritikusokat, szeretjük, ha je-len vannak a koncertjeinken és írnak ró-

lunk. Ha egy Kurtág darab ősbemutatóját tűzzük ki, ha egy zeneszerzői évfordulóra még nem, vagy csak ritkán hallott művet mutatunk be, igencsak számon tartjuk a fogadtatás milyenségét. Megjegyzem: mindig be- és elfogadó a visszhang.

I *Még nem beszélt az alapvető igazgatói feladatokról: a zenekari tagok életkörülményeiről, a működés hosszú távú stratégiájáról.*

L.Gv.: Nagyon sokat dolgozunk, de nemcsak mi, más együttesek is. Ugyanis a már említett előadóművészeti törvény alapján a normatív támogatás koncertszámától, látogatottságtól, ifjúsági hangversenyek számától, stb. függ. Ezért mindenki „fölturbózza” a szerezését. A nehézségek mellett ez engem optimizmussal tölt el, sosem volt Magyarországon ilyen aktív, ilyen pezsgő a zenekari élet. Budapesten mindegyik zenekarnak megvan a törzsközönsége, megtöltik a koncerthelyszíneiket. A nagyzenekari hangversenyekre kiváló termék állnak rendelkezésre a Zeneakadémiától a Művészetek Palotáján át az Erkel Színházig, de a Pesti Vigadó, az Olasz Intézet, a Budapest Kongresszusi központ is befogad rangos esteket. A hozzánk érkező vendég dirigensek csodálkozva nézik a Koncertkalendáriumot, amely szerint minden napra jut egy-két zenekari koncert, egy-két operaelőadás, egy-két kamarazenekari hangverseny – nagy metropoliszokban sincs ilyen kínálat. Ez valóban rendkívüli, de azért az igazgató kollégákkal már törjük a fejünket, vajon a tengernyi munka mikor megy a minőség rovására? Jelenleg sajnos nincs lehetőségünk egy sok próbát, egyhetes, tíznapos műhelymunkát igénylő, ritkán játszott alkotást műsorra tűzni. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy ordító aránytalanságok vannak az egyes zenekarok finanszírozását illetően. Igaz ez a fenntartói és az állami támogatásokra is.

I *Csillapodhat-e anyagi veszteség nélkül ez a tempó?*

L.Gv.: Nem a munka mennyiségét csökkenetném, hanem az anyagi megbecsülést növelném. A muzikusok szeretnek dolgozni, jó és szép koncerteket adni. Azt tartanám előre vivőnek, ha a produkciók színvonalához mérten arányosak és méltók lennének a juttatások.

I *Az együttes alapítása óta népszerű volt a nemzetközi szinten, röviddel a létrejötte után a bécsi Musikvereinsaalban mutatkozott be. Ide időről időre visszatérnek. És máshová?*

L.Gv.: A rendszerváltás előtt elég gyakran utazott az együttes, vállalták a viszonylag puritán körülményeket, mert láthatták a nagyvilágot és rendes gázsit kaptak, ami persze – valljuk be –, a kinti zenekarokhoz képest limitált volt. Ahogy az EU határa keletebbre tolódott a magyar zenészek is igényesebbé váltak, keletről pedig megindult a dömping. 1995-től a 2000-es évek közepéig a három tenor, Pavarotti, Carreras, Domingo együtt és külön is szívesen dolgozott velünk, Kiri Te Kanawa szintén. Széles repertoárja, rugalmassága, az hogy operát éppoly érzékenyen és színvonalasan kísér, mint oratóriumot, a zenekart igen keresetté tette. Sajnos néhány éve – nyilván a gazdasági világválság következményeként – azzal szembesülünk, hogy a kinti szervezők elvárják, az adott zenekar pénzt tegyen a turnéba, vállalja vagy az úti- vagy a szállásköltséget a fellépés PR értéke miatt. Kínába egy mexikói együttes ment helyettünk, mert ki tudták fizetni a repülőjegyeket. Felkértek bennünket egy európai turnéra, amelyre egy másik hazai zenekar utazott, mert a polgármester úgy vélte, hogy neki megéri a városa költségvetéséből néhány 10 millió forintot erre szánni. Az ő szempontjukból persze ez igen pozitív jelenség. A már említett megnövekedett munkamennyiség miatt is rendszeresen veszítünk külföldi lehetőségeket. Az olyan felkéréseket ugyanis, amelyek nem legalább egy-két évre előre szólnak, nem tudjuk elvállalni, mert be vagyunk táblázva. Azért így is van 4–5 hosszabb-rövidebb turnénk évente.

I *Úgy tudni, hogy az év végéig szól a mandátuma. Ismét pályáznak?*

L.Gv.: Még nem tudom.

I *A titkolózás jogát tiszteletben tartjuk. Mit mondhat a MÁV Szimfonikusok jövőjéről?*

L.Gv.: A MÁV Zrt. kivonult jó néhány korábban általa támogatott területről, már nincsenek sportegyesületei, nincs kórháza. De mint modern európai nagyvállalat a társadalmi felelősségvállalás kertében négy dolog mellé nyíltan odaállt. Az egyik a budai hegyvidéken futó Gyermek Vasút, „lánynevé” Úttörő Vasút. A másik a Vasutasok Országos Kulturális Egyesülete, amelynek az országot behálózó intézményrendszere működik, és ennek része a Vasutas Zeneiskola is. A harmadik a közkedvelt Vasúttörténeti Park. A negyedik a MÁV Szimfonikus Zenekar, amely szerepel a cég hosszú távú stratégiájában. Reményt keltő híreket kaptunk arról, hogy maradhatunk a közönségünk által

jól ismert és szeretett Múzeum utcai székházunkban, Szkalnitzky Antal eklektikus palotájában, amely anno gróf Károlyi Ede megrendelésére készült. Nemrég vezényelt nálunk a Bécsben élő Károlyi Sándor, aki az ő leszármazottja.

I *Nemrég örömmel fedeztem fel egy másik zenekar koncertjét.*

L.Gv.: Ha időm engedi, meghallgatom más itthoni és külföldi együttes hangversenyét. Az itt hallottak általában csak erősítik bennem azt a meggyőződést, hogy a zenekarok művészi teljesítménye és támogatottsága között semmiféle korreláció nincs. Az élő zenét nem pótolja sem a közvetítés, sem a CD. Ugyanakkor nagyon fontosak a CD felvételek és kiadványok is. Főleg akkor, ha olyan cégekkel tudunk együttműködni, mint a Naxos, Hungaroton, Sony vagy a Delos, mert korongjaik a világ minden részébe eljutnak. A turnéink alkalmával Brazíliától Japánig mindig örömmel fedezem fel zenekarunk lemezeit. Törekszünk arra is, hogy a felvett műsor különleges legyen. Ha feszített is az életünk, a felfedezésekre mindig szorítunk időt. Így került sor a Naxos gondozásában Erkel Ferenc István király című operája revideált változatának felvételére, amely a nemzetközi szinten is szép siker lett, de említethetném azt a Bloch kiadványunkat (szintén Naxos), amely Amerikában a független kritikusok díját nyerte el 2013 legjobb lemezeként. Évente megjelenik 3–4 új CD-nk.

A hetven éves évforduló kapcsán mindenképpen szeretnék köszönetet mondani mindenkinek, aki együttesünket támogatja. A MÁV egykori és jelenlegi vezetőinek, hogy fontosnak tartották és tartják a zenekart, a komolyzene és a kultúra ügyét. A háború után missziót töltöttünk be az ország újjáépítésében, ma pedig egy megújuló és európaivá váló nagyvállalat társadalmi felelősségvállalásának zászlóshajójaként igyekszünk alapítónk hírnevét öregbíteni és örömet, tartalmas szórakozást adni a hallgatóinknak. Remélem, hogy ez még sokáig így lesz.

UTÓSZÓ: Az interjú készítője szégyenkezve és sajnálattal ismeri el, hogy súlyos technikai hibát vétett, a Csaba Péter művészeti vezetővel készült beszélgetést véletlenül törölte. Így maradt ki a cikkből a harmadik megszólaló. Reméli, hogy a hibát lesz alkalom helyrehozni.

(Albert Mária)

Teltházas hangversenyek – japán vendégekkel

A Duna Szimfonikus Zenekar szívesen megtartotta volna a japán csodazongorát

Két nagysikerű, telt házat vonzó koncertet adtak a Duna Szimfonikusok, melyeken egy csúcskategóriás zongora hangját is megcsodálhatta a publikum. Ifjú virtuózok, valamint a legnevesebb japán pianista is pódiumra lépett a Duna Palotában adott esteken. Szklenár Ferenc művészeti igazgatótól megtudtuk, hogy már évek óta vendégül látnak előadókat a Felkelő Nap Országából, és örömmel vesznek részt a különböző nemzetközi együttműködésekben. Boldogok lennének, ha birtokolhatnának egy olyan zongorát, mint amit most, ezen a két hangversenyen bemutattak. Sajnos azonban erről egyelőre csak álmodozhatnak...

I Mi volt a benyomása erről a hazánkban még ismeretlen zongoramárkáról, amelyet a Duna Szimfonikusok vendégei magukkal hoztak?

– A zongoráról megállapítottuk, hogy örömmel látnánk állandóan egy ilyen szép hangú hangszert a Duna Palotában, hiszen a jelenlegi koros, sok szép koncertet megélt Steinway zongoránk állapota esetenként nehézséget okoz fellépő művészeinknek. Sajnos, jelenlegi szűkös anyagi körülményeink miatt – külső segítség nélkül – csak álmodozni tudunk egy új zongoráról, pedig tág teret tudnánk adni ezzel a magyar, valamint külföldi zongoristák felléptetésének... Különleges hangja volt az instrumentumnak. Először mutatták be ugyanis Magyarországon a KAWAI SK-6-t, amely a legnevesebb japán zongoramárka. Ezt a hangszert „orchestra piano”-nak is nevezik. Bár viszonylag kis méretű, a billentyűzet módosításának köszönhetően ugyanolyan érzés rajta játszani, mint egy hangversenyzongorán, s a hangja is hasonlóan elegáns és

finom. Természetesen, azok, akik – akár autóról, számítógépről, sportöltözékről van szó –, ragaszkodnak bizonyos márkákhoz, és ezek mellett teszik le a voksukat, kevésbé nyitottak a zongorapiac olyan új szereplőire, mint a Kawai-hangszer. E piano esetében is lehet persze keresni olyan apró eltéréseket, amelyek akusztikailag megkülönböztetik a legnépszerűbb zongoráktól, az összkép azonban nagyon meggyőző.

I Kik és miért támogatták a zongora magyarországi bemutatását?

– Az áprilisi két hangversenyen a Japán Nagykövetség, a Japán Alapítvány és a Japán Zongoratanárok Szövetsége (PTNA) támogatásával tették hivatalossá a zongora bemutatását. A Japán Liszt Alapítvány támogatásával születtek a koncertek, melyek fő célja a még jobb kapcsolat kiépítése Magyarország és Japán között a komolyzene révén. A Japán Liszt Alapítvány tavaly jött létre, hogy támogassa az ifjú zongoristák zeneoktatását, és nemzetközi helyszíneken biztosítson számukra lehetőségeket. Így választottak az országból néhány tehetséget, a 8-22 éves korosztályból, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem együttműködésével mesterkurzust rendeztek nekik Budapesten. Mindez értékes tapasztalatot jelentett az ifjú pianistáknak, akik így az igazi, élő, európai kultúrával is megismerkedhettek. Dráfi Kálmán és Réti Balázs foglalkozott a japán fiatalokkal, s a kurzussal együtt szervezték meg a Duna Szimfonikus Zenekarral adott koncertet is, amelynek a Duna Palota adott otthont április elején. A fellépő ifjú virtuózok bemutatták, milyen szinten állnak a mai fiatal japán zongoristák, milyen a stílusérzékük. A pianisták, akik életkora 14 és 22 esztendő között van, bizonyosságot tettek magas szintű technikájukról, s érződött játéukon a budapesti mesterkurzus hatása is. A most fellépő fiatal zongoristák és professzoruk egyértelműen azt bizonyították, hogy magas szinten tanulják, s adják elő a klasszikus, romantikus zongoraversenyeket.

I Ha ilyen fiatalok is részt vettek a koncerteken, akkor nyilván a tanáraik is velük voltak...

– A fiatal növendékeket népes tanári kar kísérté el erre a rendkívüli európai utazásra. Reményeink szerint jó hírért viszik Magyarországnak, és beszámolnak az itteni tanulási és koncertezési lehetőségekről. Izgalmas közjáték volt egyébként, hogy az egyik zongorista a hangverseny után minden hivatalos iratát, pénzét, hitelkártyáit, telefonját elvesztette, ami azonban örömdetes módon másnapra hiánytalanul megkerült. Ha nem így történik, az a további magyarországi terveket nagyon komolyan veszélyeztette volna. A pedagógusok számára is hasznos élményt jelentett a kurzus. Több résztvevő beszámolt arról, hogy az itt látottak-hallottak alapján változtatna a jövőben a saját oktatási stílusán. A szervezők célja pedig éppen az volt, hogy az oktatók között is rendszerebbé váljon a kommunikáció.

I A mesterkurzus keretében csak a fiatalok mutatták be tudásukat?

– Az április 2-i hangversenyen Akamatsu Rintaro lépett fel Beethoven-estjével. A világhírű művész napjaink egyik legismertebb japán zongoristája. Európában is tanult, s az itteni tapasztalataiból merítve tanítja és irányítja a zongoristákat szerte Japánban. Magyarországon két évig élt, így ez a koncert igazán különleges volt a számára. Nemcsak a helyszín miatt, hanem azért is, mert ezen az előadáson két zongoraversenyt is előadott. A japán vendégek egyébként gya-

koriak a Duna Szimfonikus Zenekarnál, hiszen szinte már hagyománynak tekinthető, hogy az együttes részt vesz nemzetközi projekteken.

I Mikor kezdték kiépíteni ezt a szoros japán kapcsolatot?

– 2009-ben léptek fel velünk első ízben japán zongoristák, de vendégül láttunk már shakuhachi (japán fuvola) művészt is, aki nemcsak tradicionális japán zenét játszott szimfonikus kísérettel, hanem a magyar közönség kedvéért Doppler Ferenc egyik művét is előadta.

I Milyen szerepe volt a kurzus folyamán, illetve a koncerteken a zenekarnak?

A Duna Szimfonikusok mindkét előadáson Deák András vezényletével kísérték a szólistákat, akiket egy Japánban tartott válogató versenyen jelöltek ki. Az ifjú zongorista hölgyek elbűvölték a közönséget. A Chopin-zongoraversenyt tételenként más és más előadó játszotta, míg a Liszt-zongoraversenyt a legidősebb, 22 éves zongorista mutatta be. Figyelemreméltó a japán művészek, művészjelöltek elkötelezettsége, motiváltsága, ami ihletett hangulatot teremtett mind a próbákban, mind a hangversenyeken.

I Milyen közelebbi és távolabbi tervei vannak a zenekarnak?

– Rendkívül feszített évad vége felé közelítünk, a saját szervezésű koncertjeinken kívül országszerte turnéztunk a Filharmónia Magyarország szervezésében, és ez igen csak felduzzasztotta a koncertszámot. Márciusban például összesen huszonhét előadásunk volt. A következő nemzetközi pro-

jektjeink a karmesterkurzusaink lesznek. A tervek szerint az elsőt, július elején, egy másikon pedig augusztus végén működünk közre majd, s ide várjuk a világ minden tájáról a fiatal karmestereket. A nyár a magyar zenekultúra legszebb darabjaira épülő Duna Koncert-sorozatról szól, és arról, hogy a nagy népszerűségnek örvendő hangversenyek hallgatásakor mindenki kipihenhesse az egész éves fáradságát. Elkészültek a jövő évi bérleteink, a törzsközönség már bebiztosíthatja a régi helyét, és rövidesen kezdődik az árusítás is. Nagyszerű művészeket sikerült idén is megnyernünk. A műsor színes, értékes, alapvetően tradicionális, de magyar kortárs és ritkán hallható zenei csemegék egyaránt gazdagítják a kínálatot. Fischer Annie-ösztöndíjasoktól kezdve Kosuth-díjas művészekig, nemzetközi versenygyőztesek, neves magyar és külföldi előadók közreműködésével várjuk kedves publikumunkat a gyönyörű, belvárosi Duna Palota színháztermében.

R. Zs.

„Egy ilyen elismerés mögött mindig közösség áll”

Záborszky Kálmán kitüntetéséről, a kultúra iránti igény felkeltéséről

Idén a március 15-i díjazottak között volt Záborszky Kálmán is, a Zuglói Filharmónia vezetője, akinek eddigi munkásságát érdemes művészi címmel ismerték el. A karmester meggyőződése, hogy nagy eredményt csak a közösség erejével lehet elérni. Szomorúan konstataulta, hogy a rangos elismerés ellenére a Zuglói Filharmónia jelenleg súlyos anyagi nehézségekkel küzd, pedig koncertjeiket az eddigi, magas

színvonalon folytatják, és továbbra is igyekeznek a kultúra iránti fogékonyságra nevelni a gyerekeket. Ami azért is lényeges, mert véleménye szerint a művészetoktatás perifériára szorult. Szerencsére a Pastorale-sorozatukra akkora az igény, hogy Zuglóból átköltöznek a következő szezonban a Pesti Vigadóba, s temérdek új ötlettel, kezdeményezéssel folytatják rendhagyó, a zenét a fiatalokhoz közel vivő sorozataikat.

I Milyen feladatokra készülnek együttesükkel a következő hónapokban? Milyen hangversenyeket, vendégművészeket emelne ki?

– Sajnos, a Zuglói Filharmónia nagyon súlyos anyagi gondokkal küzd. Ennek ellenére

szeretnénk folytatni több tízezer gyermek és fiatal számára rendezett ifjúsági koncertjeinket. Bérletsorozataink reményeink szerint a korábbi színvonalon folytatódnak. Ez évben is gondot fordítunk arra, hogy a műsorban szerepeljen kortárs mű, illetve ősbemutató.

(Ezek között szerepel például Petrovics Emil: I. kantátája, illetve Harmath Dénes: 112. Zsoltár című műve.) Nagy örömünkre Baráti Kristóf kétszer is ad hangversenyt együttesünkkel, szólistaként és karmesterként is fellép majd. Kiváló muzsikuskok, karmesterek lépnek majd fel a Zuglói Filharmóniával, pl.: Kocsis Zoltán, Oberfrank Péter, Medveczky Ádám, Kovács János, Kocsár Balázs, Horváth Gábor és Ménesi Gergely. A Bartók-évforduló kapcsán a II. Hegedűversenyt és a Concertót vezényelem majd, Szabadi Vilmos közreműködésével.

I Két évvel ezelőtt a zenekar kiemelt kategóriába került, tavaly pedig ismét három esztendőre elnyerték a Nemzeti Ifjúsági Zenekar címet. Utánpótlás-zenekar szerepkörében kívánnak továbbra is maradni, vagy más céljuk is van?

– Célunk nemcsak az utánpótlás nevelés, hanem ennél jóval tágabb: az ifjúság művészi nevelése, a kultúra iránti igény és fogékonyság felkeltése. Számunkra ez termé-

szetes, hiszen a kezdetektől ez volt az – akkor még István Zenekarként működő – együttes célja. Nagyon sokféle ifjúsági programunk van, amelyek példamutatóak az egész ország számára. Minden korosztályt megszólítanak különféle előadásaink, az óvodásoktól a középiskolásokig át egészen a fiatal felnőttekig. Emellett valóban óriási bázisa van az utánpótlás-nevelésnek, 13 különféle összetételű – és büszkén mondhatom, sikeresen működő – együttesünk jóvoltából.

■ Lassan már negyedszázada irányítja a művészetoktatási intézményt. Mennyiben változott a munkája az eltelt évek alatt? Miben kell ma másként tevékenykednie, mint mondjuk tíz évvel ezelőtt?

– Sajnos, nem lett könnyebb, átláthatóbb az oktatás irányítás rendszere! A legnagyobb baj azonban az, hogy a művészetoktatás teljesen kiszorult, vagy perifériára került a közoktatásban. Ennek eredményét, negatív hatását naponta érzékeljük. Az általános – és középiskolák égbé szökő órászámai miatt pedig hovatovább nem lesz idő, hely a zeneiskolai órák megtartására...

■ Édesapja mellett nagyon korán, 14 esztendősen már bekapcsolódott a szimfonikus zenekar munkájába. Hogyan látja a dirigensként eltöltött eddigi évtizedeket? Miben, hogyan változott a zenével, a vezénnyel való viszonya?

– Édesapám rendkívül nehéz korban vezette az együttest, majd az iskolát (1954-től, illetve 1968-tól). Rendkívüli idők voltak, nem is veszélytelenek, ám az ifjúság nevelésében elért sikerei révén valahogy mindig előrébb jutott a zenekar és az iskola ügye is.

Nagyon sokat tanultam tőle, de legfőképpen azt, hogy sikereket csak sok munkával, szorgalommal, kitartással lehet elérni.

■ Édesapja, Záborszky József nemrég, április 9-én elhunyt. Hogyan foglalná össze a munkásságát?

– Édesapám 1954-ben alapította a zenekart az István Gimnázium tanulóiból. Rendíthetetlenül hitt a gyerekekben, abban, hogy jó zenével, közösségi programokkal a kamaszokat meg tudja szelídíteni. Később kiderült, hogy az ifjúságnak tervezett zenekarban jóval több a lehetőség, és ő soha nem félt továbblépni. Közben egy percre sem adta fel elveit, nem kellett engednie a legmagasabb értékekből: hitt a fiatalokban és hitt Bach, Mozart, Bartók művészetének erejében. Felismerte azt a pillanatot, amikor

Életének 96. évében elhunyt Záborszky József karmester, zenepedagógus, zeneszerző, a Szent István Király Szimfonikus Zenekar alapítója.

Záborszky József Tokajban született 1918-ban. Thomán Máriánál tanult hegedülni, majd a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán Ország Tivadar és Kókai Rezső növendékeként szerzett diplomát 1942-ben. 1954-ben a Budapesti Pedagógiai Főiskolán ének-zene szakos tanári diplomát is szerzett.

1945 és 1954 között a Vámigazgatóság ének- és zenekarának vezetőjeként tevékenykedett. Ezt követően 1962-ig ének-zenét tanított a budapesti I. István Gimnáziumban. 1954-ben lelkes diákjaiból létrehozta a gimnázium zenekarát, amelynek alapító karmestere, majd zeneigazgatója lett, és amely hamar a magyar zenei élet meghatározó együttesévé vált. A kezdetben 16 tagú együttes két évvel később 80 muzsikussal mutatkozott be a Zeneakadémián. A legendás zenekarból fejlődött ki a mai Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar. Záborszky József 1962-től 1968-ig a gyöngyösi Állami Zeneiskola, 1968 és 1985 között a Fővárosi XIV. Kerületi Állami Zeneiskola igazgatója volt. Az iskola nagy létszáma, a sok tehetség szintje kikényszerítette az építkezés következő láncszemét, a zeneművészeti szakközépiskola létrehozását. Pedagógiai és fáradhatatlan szervező munkája eredményeképpen ma már tíz különféle összetételű együttes működik az intézményben.

Szimfonikus zenekarával Ausztriában, az NSZK-ban és az NDK-ban, Svájcban, Franciaországban, Olaszországban és Finnországban is nagy sikerrel vendégszerepelt. Zeneszerzőként is tevékenykedett, komponált operát, meseoperát, passiót, rekvietet, kantátákat, különböző zenekari műveket.

Zenekarával együtt 2000-ben Magyar Örökség Díjban részesült. Örökségét egyik fia, Záborszky Kálmán vette át, aki jelenleg a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény igazgatója, a Zuglói Filharmónia karmestere.

a zenekar mellé iskolát alapíthatott és elkezdte lerakni a zenekari iskola (ma már 13 együttes!) alapjait. Hála Istennek, az utolsó pillanatig megőrizte szellemi frissességét és örülhetett annak a pezsgő zenei életnek, ami ma Zuglóban van.

■ Mennyiben látta Ön dirigensként hasznát annak, hogy csellistaként szerzett diplomát?

– Fontos, hogy olyan ember vezesse a zenekart, akinek van tapasztalata a zenekari munkában. Tudja, érzi, hogy egy hangszeres zenész mennyit bír koncentrációval, hogyan gondolkodik, milyen technikai problémái lehetnek. Az is számít, hogy a vonósoknál konkrét tanácsokat tudok adni a technikai megvalósításra.

■ Miként vélekedik arról, hogy a fiatalok zenéhez való viszonya hogyan alakult az elmúlt évtizedekben? Mennyiben kell másként foglalkozni velük, mint például tíz vagy akár öt esztendővel ezelőtt?

– Nagyot változott a világ. A gyerekeknek hihetetlen sok órájuk, kötött programjuk van. Nem kedvez a tanulásnak sem a túl sok és magasra állított követelmény, valamint az, hogy többségük az internet és a mobiltelefon foglya. Sajnos a művészetoktatás teljesen kimarad a többségi oktatásból, ezért tulajdonképpen mindent az alapoktól kell kezdeni, még a középiskolásokkal is.

■ A zuglói zeneiskola ma is nagyon népszerű. Ön szerint mindez minek köszönhető? Mi az, amivel meg tudják szólítani a mai fiatalokat?

– Igényes programokkal, jó légkörű, közösségi szellemű együttesekkel, kiváló – többségében gyakorló muzsikussal – tanárokkal.

■ Legutóbbi interjúnkban említette, hogy zeneiskoláinknak jobban kellene az egyéni oktatáson alapuló zenekari képzésre koncentrálni. Hogyan vélekednek erről az elképzelésről a kollégái?

– Együttesenként három-négy korrepetitor segíti a munkát. Olyan kollégák, akiknek van zenekari tapasztalatuk, vagy ma is vezető zenekarok tagjai. Pontosan látják, mekkora haszna van a zenekari játéknak.

■ A nagy tetszést arató, különleges előadások szisztémáját dr. Solymosi Tari Emőkével együtt dolgozták ki. Most milyen terveken dolgoznak éppen? Mennyiben látja az eredményét, hatását annak, hogy a zuglói gyerekeknek ilyen összművészeti élményt adnak?

– A zuglói tanulók számára rendezett előadásaink nagy hatással vannak a gyerekekre és a pedagógusokra is. Egyre nagyobb az igény a koncertekre, az iskolák nagyon szívesen jönnek, már jó előre készülnek ezekre a hangversenyekre.

Nagy öröm számomra, hogy Dr. Solymosi Tari Emőkével dolgozhatok együtt, majd két évtizedes közös munka után még mindig nagyon sok tervünk, új és új műsor ötletünk van.

Pastorale sorozatunkra olyan nagy az igény, hogy jövőre a Zuglói Zeneházból átköltöztetjük a Vigadóba, ezzel biztosítjuk azt, hogy szélesebb közönség is megismerhesse programunkat.

R. Sz.

„Huszonöt év után is el tud varázsolni a kórus hangtömbje”

Antal Mátyás befejezésről, folytatásról és mosolygós távozásról

Különleges esztendő az idei Antal Mátyás számára, hiszen hármas évfordulót ünnepelhet: negyedszázada vezeti az Állami Énekkart, amely ebben az évben harminc éves, ráadásul neves születésnapja is lesz, mégpedig a hetvenedik. Eddigi munkásságáért tavasszal átvehette a Bartók-Pásztory díjat, amelynek azért is örült különösen, mert a szakma elismerése. Egy új korszakra is készül, a következő esztendőtlől ugyanis távozik az énekkar éléről. Így több ideje jut majd a dirigálásra, és persze a tanítást szintén folytatja a Zeneakadémián.

I Bruno Walterrel szólva, a karmesterség az élet második felének a mestersége...

– Akadnak hazai és itthoni dirigensi felkéréseim, és azt hiszem, most kicsit a szimfonikus darabokkal is többet tudok majd foglalkozni. Már egy éve nagyon tudatosan készülök arra, hogy távozom a Nemzeti Énekkar éléről. Már azt is nagyon megtisztelőnek tartottam, hogy 65 évesen öt esztendőre kaptam szerződést a társulat irányítására, hiszen ilyen korban már nem szoktak vezetői állásokat kínálni...

I Térjünk vissza azért ennek a negyedszázadnak a kezdetéhez. Olvastam egy interjúban, hogy először azt hitte, véletlenül, tévedésből kéri fel az akkor még Állami Énekkar vezetésére... Pedig volt előtte is már kórusműltja, hiszen korábban a Budapesti Kórust irányította. Hány éve vezényel énekkarokat?

– Harmincegy esztendeje. Kicsit talán későn, harminckilenc évesen kezdtem. Akadt azért átfedés, mert 1984-ben kezdtem a Budapesti Kórusnál, s 1991-ben let-

tem az Állami Énekkar vezetője. Ezt követően pedig volt tizenkét olyan esztendő, amikor mindkét kórust vezettem. Időben a kettő nem ütközött egymással, hiszen a Budapestinek esti, az Állami Énekkarnak pedig délelőtti próbái voltak. A pályámat kísérő véletlenek pedig abból adódtak, hogy sosem pályáztam sehová, mindig a tagságok kerestek meg. Persze, ilyenkor mindig kérdés az is, hogy a vezetőség elfogadja-e a tagság személyi kéréseit... A Budapesti Kórus énekesei láttak-hallottak dirigálni, utána kaptam meg tőlük a felkérést, az Állami Énekkar pedig egy turnét követően hívott erre a pozícióra. Tényleg meglepett az ajánlatuk, de örömmel mondtam rá igent, és azután, hogy elvállaltam, felmondtam az Állami Hangversenyzenekarban betöltött fuvolista állásomat.

I Mindig is dirigens szeretett volna lenni?
– 14 és fél évesen léptem be az István zenekarba, de mindig foglalkoztatott a karmesterség. Úgy ültem a zenekari próbákra, hogy előttem volt a partitúra. Aztán megszereztem két diplomát, a fuvolást és a kóruskarnagyit, hogy miért, ez is egy véletlene az életemnek... Jóval később, harmincöt éves koromban, mint zenekari muzsikos, posztgraduális karmesteri képzésen vettem részt a brüsszeli királyi zeneakadémián, és ott szereztem karmesteri végzettséget.

I Azért térjünk vissza egy gondolat erejéig a kóruskarnagyi végzettségre. Miért volt ez a véletlennek köszönhető?

– Egy évben nem volt felvételi vizsga fuvolára, s mivel mindenképpen a Zeneakadémiára akartam jelentkezni, így kerültem erre a szakra. Utána pedig a fuvolára is jelentkeztem. Azután, ahogy végeztem, azonnal az ÁHZ-hoz kerültem. Ennél az együttesnél dolgozom hivatalosan negyvenhárom, nem hivatalosan pedig most már negyvennyolc éve, öt esztendőn keresztül ugyanis kisegítő voltam...

I Honnan lett a fuvolistából dirigens, mert tudom, Kobayashi mellett is asszisztenskedett?

– A hetvenes években már vezényeltem Miskolcon, a szimfonikus zenekarnál voltam asszisztens Mura Péter mellett, ő hívott oda. Azt azért tudták rólam a szakmában, hogy vezényelek időnként, kortárs műveket tanítottam be, egyszerűen volt már dirigensi tevékenységem 29-30 éves koromtól. Kobayashi asszisztense pedig egy próbadirigálást követően lettem, betanító karmesteri pályázatot írtak ki, amelyre hatan jelentkeztünk. Ezen a megmérettésen több mint a felét a szavazatoknak én kaptam, a többiek osztoztak a maradék voksokon.

I Gondolom, ebben az is szerepet játszott, hogy dirigensként zenekari muzsikus fejjel is képes gondolkodni...

– Többen megkérdeztek tőlem, hogy dirigensként külön figyelmet fordítok-e a fuvolára, de egyáltalán nem. Időnként az is előfordul, hogy kiderül, korábban hiába gondoltam magamban azt, hogy az adott szülő, amelyet fuvolásként kell előadni, milyen nehéz, a partitúra mellől szemlélve már nem is tűnik olyan rettentőnek. Viszont úgy vélem, tényleg más empátiával viseltettem a zenekari muzsikosok felé, mint a karmesterek többsége. Azért azt se felejtjük el, hogy van ennek egy feltétlen megtanulandó, szakmai része, amit nem lehet kihagyni.

I Hosszú időn keresztül vezette a Nemzeti Énekkart, pedig amikor megszületett a társulat, nem nagyon örült az életre hívásának...

– Sok más kórusvezető kollégám is osztotta ebben az érzésben. Akkor kaptam meg ugyanis a Budapesti Kórust, mindössze egy esztendeje vezettem nagyon lelkesen, és egyszerre csak kiderült, amit én csinálok, nem érdekel senkit, itt van egy másik együttes. Azt gondoltam, ez az új kórus megfojtja a társulatomat... Sajnos, végül ez is történt. Ráadásul az első években nem is volt túl jó az Állami Énekkar. Sok időt töltöttem aztán én is az élen, mire elégedett lehettem.

I Korábban beszélt arról is, hogy az Állami Énekkar átvételét követően tíz évnek kellett eltelnie, mire azt érezte, elindult a fejlődési folyamat. Ennyi idő, amíg összecsiszolódznak a hangok, felépül a repertoár?

– Együtttest vezetni, építeni kétféleképpen lehet: radikálisan vagy evolucionárisan. Személyiségemből adódóan az utóbbi híve vagyok. Biztos, hogy rólam nem fognak olyan ódákat zengedezni, hogy fél év alatt újraformáltam egy együttest. Persze, meg lehet azt tenni, hogy kirúg valaki egy csomó embert, és nem veszi tudomásul azt, hogy az ötvenéves előadó még élni szeretne. Ezzel én nem tudok egyetérteni. Nem is fogok... Amit megörököltam Állami Énekkar címén, abból építkeztem. Eltelt sok idő, mikor olyan tagok is érkeztek, akik más szintet hoztak. Az embernek van hangzásigénye, zenei elképzelése, hiszen sokféle kórus létezik. Különösen az utóbbi években nagyon specifikálódott az előadói repertoár. Mások játszanak kortárszenét és mások barokkot. Régebben egyetlen együttes jóformán mindent játszott... A karmesterek terén is megtörtént ez a kategorizálás, engem például oratóriumot vezénylők közé soroltak. Ennek nem nagyon örülök, mert sokan megkérdezik, hogy nem baj-e ha szimfonikus művet kell velük dirigálnom... Miért kell mindenkit egy dobozba betenni?

I Milyen hangzásideállal kezdte formálni az énekkart? Volt batározott elképzelése?

– Igen, én azt az énekkari hangzást szerettem, ami azt a gazdagságot hordozza, amit a hivatásos énekesek együtténeklése jelent. Nagyon sokat daloltam a zeneakadémiai kórusban, ahol jól éreztem magam, de az az egyenes hangzás nem

igazán hoz lázba. Azt szerettem, ha az énekkari hangzásnak zamata, húsa, íze, a sokféle zengő hangnak hangzásbeli egysege van. Lényeges a kiművelt voce, amelynek tulajdonosa szólistaként is énekelhet. Huszonöt év után is minden próbán el tud varázsolni az a hangtömb, amit a Nemzeti Énekkar produkál. Sok társulatnál jártam, ahol e téren hiányérzetem volt... A Nemzeti Énekkar romantikus nagy vegyeskar, nagyon színes repertoárral, amelyből kiemelkednek a kortárs művek.

I Elérték egy magas színvonalat, aminek a folyamatos fenntartása nem könnyű feladat.

– Nyolcvanöt ember helyzetével kell naponta megküzdeni. Az életkor ellen nagyon nehéz harcolni, távozásom oka ez is. A jelenlegi vezetés a kordedvezményes nyugdíj lehetőségét megszüntette, és ez nagyon nagy baj... Hatvanöt éves korig nem lehet senkitől elvárni, hogy változatlan színvonalon énekeljen, közben a kritika és a közvélemény eredményeket vár folyamatosan. Erre az ellentmondásra pedig megoldást kell találni...

I Ötven évesen nem nagyon talál másból munkát...

– Meg kell találni a módját, mi legyen ezekkel a művészekkel, de ezt oldja meg az, aki meg tudja oldani. Ez már nem az én gondom. Az eddigi huszonöt évem mindig arról szólt, hogy én a tagságnak drukoltam. A hangszalagok elkopnak az évek során, ezzel nincs nagyon mit tenni... Nem tud mindenki elmenni tanítani, mert sok énekesnek nincs ilyen irányú végzettsége.

I Már tavaly novemberben bejelentette a kórusnak, hogy ez év végén távozik.

– Úgy gondoltam, nyolcvanöt embernek fel kell készülnie a változásra. Nekem magamnak is készülnöm kell a váltásra. A szerződéseim december 31-én jár le. Jó ez így, hogy most vége van. Az utódomat illetően az igazgatóságnak pedig van már elképzelése.

I Hogyan tudott huszonöt éven keresztül mindig új és új impulzusokat adni a kórusnak?

– Lehet, hogy nem tudtam... Azt tartom nagyon fontosnak, hogy embernek, kollégának kell tekinteni a tagokat, védeni az érdekeiket, közben pedig a szakszerűségből sem szabad engedni. Van egy igényes-

ség, amit mindig fent kell tartani. A karigazgatás nagyon kétarcú foglalkozás. A munka nyolcvan százalékát másoknak készítem elő. Nem taníthatok be úgy, hogy végérvényes esztétikai mércéket adok, hanem csak alternatívákat mutatok. Nekem kell inspirálnom az együttest, de hogy pontosan mit és hogyan akarja majd a koncerten a karmester, azt ő mondja el. Talán ezeknek az elveknek a mentén fenn lehet tartani ilyen sok időn át a jó közös munkát. Hiszen a kapcsolat baráti, de a nívóból nem engedünk. Arra egyébként büszke vagyok, hogy a zenekarokkal is könnyen jó kapcsolatot alakítok ki. A tagságot partnerként kezelni, ez a lényeg.

I Most akkor következhet kevesebb oratórium és több szimfonikus mű...

– Van bennem szimfonikus zenekari éhség, ezt nem is tagadom. Akad persze már a következő esztendőre is néhány felkérésem, sok kórushoz is megyek vendégeskedni. Jövőre tartjuk a Nemzeti Énekkar harmincadik születésnapj koncertjét a Zeneakadémián, bár ez fél évvel a távozásom után lesz, a jubileumi esten én dirigálok az együttest. A -Verdi Quattro pezzi sacrija mellett Bartók Cantata profana és Eötvös Ima című művét felvonultató koncert is jelzi, milyen úton jár ez az együttes, s bízom benne, hogy a távozásom után is ezt fogják folytatni. Emellett tartok majd egy próbatermi vendégséget, ifjúsági koncertet, lesznek továbbra is fellépéseim a kórusral és a zenekarral. Hosszú idő után ettől az évtől kezdve ismét tanítok a Zeneakadémián fúvósokat kamarazenére, a zenekari játék ismeretére, ami nagyon kedves nekem. Összességében, visszatérve erre a hetven évre, a pályámra, nem vagyok elégedetlen és nem vagyok frusztrált. Mosolyogva, jó szellemben távozom, ahogy szerintem nyugdíjba kell menni.

I Eddigi munkásságáért átvehette a Bartók-Pásztory díjat is.

– Nagyon boldoggá tett, mert ez a legmagasabb zenei kitüntetés, és ezt a szakma adja. Nincs semmilyen más szempont. A Bartók-repertoárt folyamatosan műsoron tartja a Nemzeti Énekkar is. Ugyan csak kéthónapos voltam, amikor Bartók Béla meghalt, de számomra mindig is a jelen szerzői közé tartozott. Édesapám rengeteg művét játszotta, így gyerekkoromtól kezdve a darabjait hallgatva nőttem fel.

R. Zs.

A legszebb hangszer mestere

Beszélgetés Strausz Kálmán Liszt-díjas karmesterrel

Az Operaház karigazgatója és a Honvéd Férfikar művészeti vezetője, vezető karnagya. Zenei tanulmányait Gyulán, Esztergomban és a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen végezte Vásárhelyi Zoltán és Párkai István növendékeként. 1974-től a Magyar Rádió szerkesztője volt, majd 1977-től a Budapesti Ifjúsági Kórus karnagya és a Magyar Televízió klasszikus zenei osztályának vezetőjeként tevékenykedett. 1984-től 1991-ig a Debreceni Kodály Kórus művészeti vezetőjeként dolgozott. Kórusaival számtalan versenyen szerzett első díjat és kiemelkedő helyezéseket. Lemezeket, tv- és rádiófelvételeket készített. 1988-ban létrehozta a Budapesti Nemzetközi Kórusversenyt. Vendégdirigensként járt Németországban, Hollandiában, Svájcban, Olaszországban, Belgiumban, Izraelben, Japánban és az Egyesült Államokban. Dolgozott a Salzburgi Ünnepi Játékokon is. Számtalan világhírű dirigenssel és együttesel dolgozott együtt. (Berlini Filharmonikusok – Solti György, Beethovenfest – Bonn, Schleswig-Holsteiner Festival – Christoph von Eschenbach, Marcello Viotti, Lorin Maazel, stb.) 1992–2008 között a Magyar Rádió énekkarát vezette. 2010-ben a Honvéd Férfikar karnagya lett. Munkásságáért 1997-ben Liszt-díjat vehetett át. 1998-ban két kategóriában Grammy díjra jelölték.

I Hogy lesz valakiből kórusvezető?

– Hogy másból hogyan, azt nem tudom, csak azt, hogy én miként kerültem erre a pályára. Zongoraművész akartam lenni. De hamar be kellett látnom, hogy olyan jól zongorázni, mint korosztályom vezető zongoraművészei: Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Jandó Jenő – nem tudok. Azt mondta nekem akkor – az esztergomi zeneiskolába jártam – Szabó Tibor igazgató, a kitűnő kóruskarnagy és remek zenepedagógus, hogy próbáljam meg a Zeneakadémia karvezetés szakát. Jó lenne neked – mondta. Vezényelnél kórust, vidéki színházban zenekart, és ez egy nagyon szép életpálya. Érettségi előtt csak azt tudtam, hogy zenész akarok lenni. A családom – amúgy egy rendes, polgári család, orvosokkal –, kétségbe esett az ötlettől, hogy ilyen bizonytalan egzisztenciájú pályát választok. A szüleimmel az volt a megállapodásunk, hogy megpróbálom az Orvostudományi Egyetemet is. Majdnem föl is vettek, de én már akkor eldöntöttem, hogy a zene érdekel. Így kerültem a Zeneakadémiára.

I Mit adott a Zeneakadémia, ott kik voltak a mesterek? Egyáltalán voltak mesterek?

– A Zeneakadémia – remélem, a mai diákok is így tekintenek rá – a zene szentélye.

Az én időmben kiváló tanárok tanítottak: a szolfézst a Nadia Boulanger tanítványa Szőnyi Erzsébet, a zenetörténetet kitűnő zeneszerzők Szőllőssy András és Kroó György, és tanított Pernye András is. Nem tudom, hogy a mai fiataloknak mit mondanak ezek a nevek, de nekem sokat. De vegyük szorosra a szakmát, a dirigálást. Vásárhelyi Zoltán volt a tanszék doyenje, elképesztő dolgokat lehetett tőle tanulni. Párkai István öt évig tanított engem, valamint Maklári József, aki egy egészen különleges képességű kórusdirigens volt. Többször jutott eszembe az óráin, hogy most ezt nekem abba kéne hagynom, mert ilyenre én úgyse leszek képes, ilyesmi nekem soha az életben nem fog eszembe jutni. Diploma után az volt a szerencsém, hogy bekerültem szerkesztő gyakornoknak a Magyar Rádióba, illetve a feleségem tanári állást kapott Százhalombattán. Oda költöztünk és lehetőségem volt arra, hogy alapjaiból felépíthessek egy kis kórust. Az összes butaságot, szakmaiatlanságot el lehetett követni, mert hiszen nem volt különösebb tétje. Ez remek iskola volt számomra, ahol megtanulhattam a szakma alapjait. Egyszer csak jött egy telefon Erkel Tibortól, hogy meghalt Lantos Rezső, az Állami Népi Együttes és a KISZ Központi Művészegyüttes karnagya, és ugyan a felesége továbbvezeti a kórust, de keresnek oda egy másodkarnagyot. Így kerültem én be. Lantosné, Edit nagyon hamar férjhez ment és külföldre távozott. Ott maradtam 26–27 évesen egy akkoriban hatalmas százharminc fős ifjúsági vegyeskarral.

I Mind az Állami Népi Együttesnek, mind pedig a Művészegyüttesnek speciális repertoárja volt, nem?

– Még Lantos Rezső jóvoltából kezdtek el távolodni a népi együttes zenei világától. Lantos kezdeményezésére egyre több ifjúsági koncerten léptek föl, egyre több oratóriumot énekeltek, például Händel Messiásából részleteket, a IX. szimfóniát, Mozart Requiemet, vagyis nyitottak egy szerintem nagyon szerencsés irányba. Pályakezdőként tehát egyszer csak a nyakamba szakadt ez a feladat a rádió mellett, ahol szerkesztőként dolgoztam a komolyzenei osztályon. Ez egy darabig működött is, majd a rádiót átmenetileg különböző okok

miatt elhagytam. Fölhívtam hajdani tanszékvezetőmet, Szőnyi Erzsébetet, hogy segítsen. Szőnyi, a maga nagyon egyenes módján azt mondta, hogy négy éve várom ám ezt a hívást. Felszólított, hogy menjek át a Trefort utcába, ott engem várnak. „Magát fogom javasolni gyakorlatvezető tanárnak”. Mondtam, de tanárnő kérem, én életemben csak annyit tanítottam, amennyit a tanítási gyakorlatokon kellett. Nem gondolnám, hogy én ehhez értek. Mondta, nem baj, majd nyáron jár hozzám a lakásomra és én tanítom magát. Ez így is történt. Azon a nyáron sok időt töltöttem a Tamási Áron utcai ház kertjében, ahol roppant hasznos és szívélyes oktatásban részesültem. „Kálmán, egyet ne felejtse el, ez a legfontosabb. Ezek kamasz gyerekek. Törekedjék arra, hogy azon a kevés énekórán, ami van – akkor is kevés volt – zenei élményben legyen részüik”.

A Trefort utca után a televízió következett. A Rádióból jól ismertem Czigány Györgyöt, felhívott, hogy lenne-e kedvem a komolyzenei osztályt vezetni. Lett kedvem. Ott már csak három évig dolgoztam, mert megérkezett Debrecenből a felkérés, hogy a Kodály Kórust vállalnám-e.

■ *Milyen feladatai voltak a Televízióban?*
– Egy osztályvezetőnek – én akkor még nem tudtam – nem az az elsődleges dolga, hogy saját maga műsort készítsen, hanem az, hogy a munkatársai számára megteremtse a műsorkészítés feltételeit. Azért volt műsorom is, például a Zene-zene-zene. Meggyőztem Antal Imrét, hogy ezt neki találták ki, legyen ő a műsorvezető. Több helyszínen készítettünk adásokat. Két nagyon emlékezetes volt. Az egyik Esztergomban – a Bazilika előtt vettük fel a műsort –, a másik pedig Brennbergbányán, ahol még éltek a régi bányászzenés tradíciók. Bizonyos tekintetben felügyelni kellett a karmesterversenyt is. Ilyesmiket csináltam, vagy például Baranyi Ferenc költővel egy összművészeti sorozatot, ahol mindig volt egy zeneszerző, ő meghívott egy képzőművészt, s volt szó irodalomról is. Baranyi Ferenc nagy műveltségű jó beszélőkéjű személyiség, s nagyon érdekes műsorok kerekedtek. Amikor Debrecenből jött a felkérés, akkor abban kellett döntenem, hogy maradok-e én egy olyan „kvázi” zenei menedzser, aki zenei műsorokat menedzsel rádióban-tv-ben, vagy pedig eljött számomra a nagy pillanat hogy profi zenészként is kipróbáljam magam. Döntöttem. Annak ellenére,

hogy Czigány György marasztalt, Debrecen választottam.

■ *A debreceni Kodály Kórust Gulyás György alapította 1955-ben, és már 1958-ban nemzetközi sikert arattak, az elmúlt évtizedekben pedig bejárták a világot. Washingtontól Manilán át Jeruzsálemig több mint kétezer-ötszáz koncertet adtak.*

– Én elég nehéz körülményeket találtam, öröm volt, hogy sikerült az akkori évi öthat koncertből hetvenet szervezni.

■ *Milyen repertoárral?*

Folytattam a Gulyás György által megszabott irányt, azt, hogy nagyon sok kortárs zenét játszottak. Ő volt, aki 1961-ben életre hívta a Bartók Béla Nemzetközi Kórusversenyt, amely azóta is rangos rendezvénye a városnak. Mindig a Debreceni Kodály Kórus feladata volt, hogy bemutatókat tartson. Sok új Petrovics-mű, új Vajda János-mű, új Orbán György mű elhangzott, és lehetne folytatni a sort. Hál' Istennek ez még ma is így van. Debrecenben jól éreztem magam. Ám jött a rendszerváltás, és nagy hirtelen – most elegánsan fogalmazok – állás nélkül maradtam. Egy évig semmi dolgom nem volt, illetve akkoriban elég sokat jártam Németországba egy kulturális idegenforgalommal foglalkozó céghez. Ez a munkám maradt. Majd megjelent a Rádióban egy pályázat – akkor már az volt a divat, hogy pályázni kellett. De, én úgy gondoltam, hogy nekem elegendő van a nagy létszámú énekarokból meg az igazgatásból, és szeretnék inkább külföldön szabadúszó lenni. Amire a feleségem azt mondta, hogy ez nagyszerű gondolat, csak addig is ki kell fizetni a gázszámlát. Így a család meggyőződött, hogy pályázzak, amit megnyertem. Ezzel elkezdődött egy nagyon hosszú, tizenhat évig tartó periódus a Magyar Rádió Énekkarával. Hálás lehetek a Jóistennek, mert ezzel a kórusal sikerült a nemzetközi élvonalba bekerülni. Most mondok egy pár nevet, akiket nem a lemezborítóról ismerek, hanem velük személyesen találkoztam, s dolgoztam többször. Kezdem Dmitrij Kitajenkóval, folytatom Solti Györggyel – akivel jó barátságba is keveredtem –, Lorin Maazellel, és Marcello Viottival. Sajnos, az már az én koromat is jelzi, hogy bizony ők már nem élnek. De Christoph von Eschenbach még igen! Mondhatnám Ferencsik Jánost is, akinek az utolsó pár koncertjén közreműködhattunk. Sokáig zárta a tévéadást a Hősök teréről a Himnusz. Annak

én voltam Ugrin Gábor mellett a másik karigazgatója. A Magyar Rádió Énekkarával elkezdődött egy szenzációs folyamat. Megfordultunk Milánóban, Athénban operát játszottunk Michel Plassonnal, de sokat dolgoztunk Fischer Ádámmal, Fischer Ivánnal. Csodálatos életet éltünk. Nagyon sokat jártunk külföldre. Amire ebből a korszakból különösen büszke vagyok az az, hogy megszereztük, elénekel-tük és fel is vettük CD-re Dohnányi Ernő Cantus vitae című darabját. A háború után Dohnányi emigrált és elvitte a mű kottáját. Mi megszereztük és előadtuk a Zeneakadémián, meglehetősen nagy sikerrel. A CD pedig mind egy szálíg elfogyott. Sajnos a Rádió nem kívánja ezt újból kiadni, én pedig nem tudom megvásárolni, hogy kiadjam. Még egy emlékezetes Dohnányi-koncert volt, mégpedig Szegeden, a Dómban. A Dóm felszentelésére kiírt pályázatot Dohnányi nyerte, becenevén a Szegedi miséjével. A művet az eredeti helyszínen a püspökség támogatásával a Rádió zenei együtteseivel előadtuk, és lemeze is vettük. Nagyszerű időszaka volt ez a Rádiókórusnak.

■ *A rádiószerkesztők által összeállított műsorokhoz kellett önöknek illusztrációt szolgáltatni? Hogy képzeljük az életüket?*

– Sokféle feladatunk volt. Mindenekelőtt felvételeket kellett készíteni. A magyar kortárs zenének például az akkori Rádió talán a legbőkezűbb mecénása volt. Ez az idilli állapot 2006-ban véget ért. Az új menedzsment első között az énekar létszámát redukálta jelentősen. Gyakorlatilag ez vezetett az ottani állásvesztésemhez is, mert én ezzel nem értettem egyet. Írtam akkor egy tanulmányt arról, hogy bizonyos létszámokkal mit lehet előadni. A Rádió énekkara úgy volt kitalálva, hogy „mindenevő” legyen. A korai preklasszikusoktól kezdve a kortársig mindent énekelnünk kellett. Írtam, hogy jelenleg van hatvannyolc tagunk, akikkel el lehet énekelni a Cantata Profanát úgy, hogy még veszünk hozzá 20 kiségitőt. Megfogalmaztam, hogy mit tudunk előadni, ha ötven, mit, ha negyven és mit, ha 24 énekesünk van, mert az is fölmerült. Ehhez meg odaírtam, hogy a kamarakórus egészen más hangokat kíván, így előlról kellene kezdeni az építkezést. Ezt akkor engedetlenségnek vették, aminek az lett a vége, hogy a rádióénekar létszáma lecsökkent ötven fő alá. Engem ugyan formálisan nem rúgtak ki, de lejárt a szerződése. Nem pá-

lyáztam. Befejeződött a Rádió, és akkor megint volt egy jó hosszú munkanélküli időszakom. Akkoriban már értettem egy kicsit a computerhez, gyakorlatilag mindent elvállaltam, mert hát a gázszámlát – hogy a „klasszikusokat” idézzem – ki kell fizetni. Készítettem kiadványokat, könyveket, újságot, vágtam filmet, és rengeteg pályázatot írtam külföldre. Azzal nem számoltam, hogy 2008-ban nemcsak Magyarországon, de mindenütt a világon gazdasági válság lett. Nekem az nem esett jól, de értettem, hogy az összes többi nemzet azt csinálta, hogy elsősorban a saját állampolgárait, a franciák franciát, a németek németet alkalmaztak arra a kevés állásra. Ezzel a tudattal együtt kellett élni, miközben azt láttam, hogy itthon meg nem így volt. Akkoriban hívott föl a Honvéd Együttes előző igazgatója, hogy karnagyot keresnek és jó lenne, ha én is pályáznék. Ismertem a Honvéd Férfikart, mert sokszor volt közös műsorunk a Rádióban. A pályázatot megnyertem. A Honvéd Együttes ebben az időben már nem a honvédséghez tartozott, hanem a kultusztárca alatt dolgozott, s már nem közalkalmazottakkal, hanem nonprofit kft.-ként működik. A mai költségvetésünk például kevesebb, mint a fele a 2007-esnek, miközben a feladatok ugyanazok. Sok ötlet, elképzelés és szervezés kellett ahhoz, hogy visszaverekedjünk magunk. Ezt azért mondom, mert a Honvéd Férfikar akkoriban már szinte kizárólag csak crossovereket és könnyűzenét énekelt. Ezt önmagában nem tartom rossznak, ők ezt a mai napig jól és sármosan csinálják, hallatlan profizmussal. Amikor 60 éves volt a Honvéd Férfikar, a jubileumi koncerten egyetlen egy darab Bartók vagy Kodály mű nem hangzott el, hanem kizárólag crossovereket énekelték. A 60. évfordulójukon nem énekelték Kodályt, akik

számára Kodály személyesen átírta a Toborzót? Most például játszuk a Háryt az Erkel Színházban, és én ragaszkodtam a Toborzó ezen változatához. Ebben ugyan nem szerepel a Honvéd, csak az együttes számára átírt kórusmű. Amikor odakerültem, az volt a feladatom, hogy a komolyzene irányába kormányozzak. Nem volt könnyű, de végül is sikerült.

■ Kik énekelnek a Honvéd Férfikarban?

– Nem katonák. Ma már az énekkar generációsan is frissül. Ez azt jelenti, hogy van nekünk 67 évesünk is, aki kiválóan énekel, és vannak újak. Az a jó, hogy a Honvéd kórusába szívesen jönnek magasan képzett, tehát Zeneakadémiát végzett énekesek. Az énekkar munkarendje olyan, hogy emellett el lehet vállalni időszakonként szólófeladatokat is. Ezek a magasan képzett énekesek ezért nem mennek inkább az Erkel énekkarába, mert ha oda beteszik a lábukat, akkor éjjel-nappal ott kell énekelniük. Onnan nem tudom őket elengedni, de a Honvédból igen. Azt gondolom, hogy a Honvéd Férfikar világ életében egy inkubátor együttes volt. Csak pár név a múltból: Réti József, Ilosfalvy Róbert, de ott kezdett Gregor József és Gulyás Dénes. Ma is van olyan énekesünk, aki itt énekel nálunk, de már Németországban szólózik, és kap szerepeket az Operában is. Erre mi csak büszkék lehetünk, hogy ilyen ez a névsor.

■ Milyen repertoárt sikerült kialakítani?

– A Honvéd repertoár megoszlik. Van egy könnyedebb része, és van a fajsúlyos, amelybe beletartozik gyakorlatilag minden, ami férfikarra íródott. Ezek között vannak egészen korai, barokk előtti művek is. Barokk kevés van, mert nem írtak férfikarra, vagy csak nagyon keveset.

Az anyagunk bő tárháza leginkább a német romantikából válogat. Brahms, Schubert, Schumann nagyon jó férfikari műveket írtak, és büszkén említem Liszt Ferencet. Liszt Négy elem című műve egy férfikarra és zongorára írt, 35 perces, elképesztő nehézségű, csodálatos darab, amelyet télen hallhattak a Vigadóban. Ebből születik meg az ehhez írt előjáték, a Les préludes. Találtam számunkra egy oratórium-töredéket, mert Liszt nemcsak a Krisztust és a Szent Erzsébetet írta, de írt egy Szent Szaniszlót is, amit nem fejezett be. Tervezett egy Szent István-oratóriumot is, aminek Jókai írta volna a szövegét. A Szent Szaniszló oratórium torzó ugyan, de Liszt-zene és 90 perces. A repertoárunkban ott van már Bartók és ott van Kodály. Legszébb énekkari darabjait Bartók Béla férfikarra írta. Akár a Székely népdalok, akár az Elmúlt időkből című ciklus, amely 16 perces elképesztő igényességű, s ezért aztán különösen nehéz férfikari darab. Mi ezeket mind igyekszünk gondozni, ápolni. Amikor időnk engedi iskolákba is járunk. Ez nagyon fontos misszió számunka, mert az iskolai zeneoktatás olyan lett, amilyen.

■ Óriási veszteség ez valamennyiünk számára.

– Igen, veszteség, amit már érezni lehet a profi zenészek körében is. Általános tapasztalat, hogy egyre kevesebb a jelentkező. Szervezünk ezért előadásokat az Operában is, ahova iskolákat hívnak. Ezek nem mindig a legjobb akusztikai körülmények között zajlanak, mert már olyan pedagógusok is tanítanak, akik nem tudják, hogy egy koncerten hogy kell viselkedni. A kis lépések taktikáját választva, mindig próbálunk egy picit előrébb lépni.

■ Hogy került az Operához?

– Kaptam egy a telefont 2013-ban Ókovács Szilvesztertől, hogy szeretnék újra nyitni az Erkel Színházat, de nincs elég kapacitásuk. Kérték a segítségemet, én pedig azt, hogy mondják meg, mik azok a művek, amiket szeretnének. Őt operában egyeztünk meg, melyre összeverbuváltam a kórust. Férfikarnak ott volt a Honvéd Férfikar, ami komoly könnyebbésséget jelentett. Akkor már projekt kórusként létezett a Budapesti Stúdió Kórus is. Hogy ez létrejött, azt Fischer Ivánnak köszönhetem, aki azzal keresett meg, hogy Mozart-operaciklust csinál és kellene egy 24-30 fős kórus. Kérte, szervezzem meg. Megszerveztem. Egyre többen kezdték használni. Például

Kocsis Zoltán Mahler VIII. Szimfóniájában. Az Opera Aida előadásában a Honvéd negyven tagja mellett hetven Budapest Stúdió Kórusos énekelt. Megvolt a próbaüzem. Az újrainduló Erkel Színház kapott 40 fő státuszt, s a meghallhatáson kilencven százalékban azok jutottak be, akik a Budapesti Stúdió Kórusban énekeltek. Ennek már én lettem a karigazgatója. 2013 őszén Erkel kórusként kezdtünk dolgozni. Az én ötletem volt a Nemzeti Színház számára Paul Claudel – Arthur Honegger: Johanna a máglyán című darabjának a bemutatása, amelyben a Honvéd kórus és a Budapesti Stúdió Kórus is szerepel. A Honvéd énekel a Bolygó hollandiban, a Büvös vadászban, az Aidában. Ez nem azt jelenti, hogy kiszorítjuk az Opera énekkarát. Az Operakórus az Erkel Színház 40 énekesével összesen 150 tagú. Ez az a létszám, ami ha mindkét színház játszik, kiegészítésre szorul.

I Az Operabázisban karigazgató, de megmaradt önnek a Honvéd kórus is. Összetudja egyeztetni a feladatokat?

– Nagyon nehezen, mert rengeteg párhuzamosságot jelent, de nagyon jó munkatársaim vannak, akik segítenek. A feladatok megoszlanak.

I Liszt-díjas, sikeres művész. Mikor érezte azt, hogy a legcsodálatosabb hangszer, az emberi hang, a kórus az az ön igazi hangszere?

– Akkor, amikor életemben először, ferencs diákként engedélyt kaptunk, és elme-

hettünk kisegíteni a Balassi Bálint énekarba, ahol Szabó Tibor igazgató úr próbált. Az, amit énekelni kellett, az Kodály – Balassi Bálint: Szép könyörgése volt. Ott éreztem úgy, hogy ennél szebb dolog nincs a világon. Ezt az ember megérzi. És még egy van. Én – mint ahogy más is – nem profi énekkarral kezdtem. Végigjártam az utat az amatőröktől kezdve. Itt az emberi hang még nem olyan képzett, nem olyan jó, de mégis csodálatos hangzásélményre képes. Azt szoktam mondani: nem tudsz úgy énekelni, mint Carreras, Domingo vagy Cura, de az énekkarral együtt a produkció az övékével egyenértékű! Ennél érdekesebbet, ennél jobbat én nem tudok elképzelni, de nehezebbet sem. Ahány ember, annyiféle elképzelése van a zenéről, annyiféle intellektus, annyiféle psziché. Ezt a sokféle embert kell nekem meggyőzni arról, hogy mi is az, amit én szeretnék. Hát ez nem egyszerű.

I Más karigazgatónak lenni és más kórust vezényelni, nem?

– Természetesen, ez két feladatkör. Az itteni munkám jelentős része az énekkarok életének, a próbáknak – beleértve a jelmezpróbákat is – a szervezése, ami nagyon szerteágazó dolog. A zenekarnál például van egy főzeneigazgató és egy zenekari igazgató, aki az adminisztratív ügyeket viszi. Itt ilyen nincs. A karigazgató csaknem ugyanannyi ember fölött diszponál, csak egy személyben. Ez egy érdekes, roppant fárasztó és nagy felelősséggel járó munka. Nem érzem ezt keménynek. Ezt addig kell

csinálni, amíg az embernek kedve van. Kedv nélkül elvész az inspiráció.

I Az egész zeneirodalommal a kezében, a fejében, a lelkében el lehet veszíteni az inspirációt?

– El lehet veszíteni, mondjuk két napra. Amikor vége van a szezonnak, azt mondom, csak kottafejet ne lássak! Legyen csönd! De egy hét után már bizsereg bennem: hogy is van az, láttam én valamit ott abban a kottában? Elő kéne mégis azt venni, hogy is van az abban a passióban? Innentől kezdve a mérgezés megy tovább.

I Gyönyörű produkciókat vezényel. Van valami vágya?

– Először is ezeket, amik adódnak, azokat jól csináljam. Úgy érzem, hogy ennyi munkám soha életemben nem volt még, mint most. Ez is csodálatos, és addig jó, amíg van, és azért imádkozik az ember, hogy bírja energiával, ésszel és egészséggel. De hogy még emellett kap olyan lehetőséget, hogy dirigálhassa a János passiót az Operában! Hát nem csodálatos? Én abszolút elégedett vagyok. Emellett dirigálok itt ott amott, s ha már itt dolgozom, akkor legyen a férfikarral egy operasláger-est. Erre is készülünk. Nyáron, ha vége a szezonnak, akkor semmit nem akarok elvállalni. Most már négy-öt éve nem volt nyaram, csak egy-két nap, pedig föl szeretnék tölteni, hogy akkora elánnal és érdeklődéssel vetessem bele magam a munkába mint harminc-negyven éve, mert ez a munka csodálatos.

Józsa Ágnes

Professzionális hallásvédők zenészeknek

A Budapesti Operettszínház és a Győri Filharmonikus Zenekar zenészei már használják

Zenekari kedvezményért érdeklődjön munkatársunknál!
info@fuldugo.hu +36 70 618 4021

Európai Zenekari Fórum

Párizs 2015. március 27–28.

Március 27–28-án rendezték meg az Európai Zenekari Fórumot, amelyre 15 országból érkeztek a zenekari szövetségek képviselői. Az eseményre az alig két hónapja átadott Párizsi Filharmónia épületében került sor.

A zenekarok Európa-szerte nehéz időket élnek. Nemcsak finanszírozási szempontból, hanem a társadalomban betöltött szerepüket tekintve is. A kormányok kultúrpolitikája sem mindenütt kedvez a klasszikus zenei együtteseknek. Hogyan válaszolhatunk ezekre a problémákra, mit tehetnek a zenekarok helyzetük javítása érdekében? Hogyan biztosíthatjuk azt, hogy együtteseink a fontosságuknak megfelelő helyet foglalják el a társadalomban, és legyen aktív, zenehallgató közönség a jövőben is?

A vita során szó volt arról, hogyan tudunk a magunk eszközeivel hozzájárulni a társadalom és ezáltal a demokrácia fejlődéséhez. A zeneoktatásról, amelyben a zenekaroknak egyre nagyobb szerepet kell vállalni. Hogyan változik a zenekari muzsikusként, milyen új képességekre van szükség? Megfelelő-e a zenekari tagok kiválasztásához a hagyományos próbajáték, vagy ma már más szempontok is érvényesülnek? Hogyan tudjuk meggyőzni a politikusokat arról, hogy szükséges a komolyzene, és ez hosszútávon megtérülő befektetés?

Általános probléma, hogy az ének-zeneoktatás háttérbe szorult szinte minden európai országban. A francia kollégák elmondták, hogy azelőtt a közoktatás része volt a kottaalvasás megtanulása, és kötelező volt hang-

szeren is játszani. Ma már nincs jelen a zene az oktatásban. Mint ahogy a skandináv országokban sem. Angliában és Németországban a zenekarokra egyre nagyobb arányban hárul oktatási tevékenység úgy, hogy ehhez plusz forrást nem kapnak. Vannak pozitív példák is. Angliában egy Nemzeti Zeneoktatási Tantervet dolgoztak ki, míg Németországban a „Minden gyereknek legyen egy hangszere” programot, a korábbi „Minden gyereknek legyen egy számítógépe” program mintájára. Ausztriában – főleg vidéken – az iskolával együtt szinte minden fiatal elkezd egy hangszert is tanulni.

Egységes volt az a nézet, hogy a Venezuelában sikeres El Sistema nem exportálható. Minden országban mások a kulturális gyökerek, az emberek és a szociális körülmények. Ehhez kell alkalmazkodni. (Nálunk a Kodály módszer, illetve a zeneiskolai rendszerünk volt méltán világhírű. Míg az előző szinte teljesen eltűnt a közoktatásból, a zeneiskolai rendszer virágzik.) A politikusokat a zeneoktatás társadalmi hasznosságán keresztül lehet meggyőzni. Ezért lenne szükséges itthon is, hogy készüljön egy összefoglaló tanulmány a zeneoktatás hasznáról és annak megtérüléséről, akár forintosítva is azt.

A második témakör német példával indult, ahol megkérdezték a zenei felsőoktatási intézményeket és a zenekarokat, hogy mit kellene változtatni a zenekari muzsikusképzésben, majd a diákok és a szakszervezet bevonásával közösen vitatták meg az eredményeket. A zenei kiválóság csak egyik része a szükséges képességeknek. Egyre nagyobb szerepe van a kommunikációs készségnek is. Ez a zenekar oktatói tevékenysége során (ifjúsági koncertek, hangszerbemutatók) elengedhetetlen, de a ha-

gyománys zenekari munka során is nagy jelentőségű. A szólamvezetőknek vezetői képességekre van szükségük, amit már az iskolában lehet tanítani. Szintén fontos annak megismertetése, hogy milyen munka folyik a különböző típusú zenekarokban (szimfonikus, kamara, vonós...), szakmailag és a munkaviszony jellegét tekintve is. Mivel jár az, ha valaki csak kisegítőként dolgozik különféle zenekarokban? Egyre elterjedtebb az a gyakorlat, hogy a próbajáték után a legjobb jelöltekkel leül a zenekar vezetése egy beszélgetésre, ahol tisztázzák, hogy az adott zenekar milyen egyéb feladatokat lát el a koncertezés mellett, valamint a jelöltekről is kiderülnek a fenti adottságok. (Hajlandó-e vezetni egy ifjúsági hangszerbemutatót, kamarazenélni, esetleg szólóban játszani stb.)

Egy hasonló, négyoldalú egyeztetés talán nem lenne haszontalan idehaza sem.

Végül néhány szó az épületről:

A komplexumot (PHILHARMONIE DE PARIS) Jean Nouvel tervezte, és Párizs egyik külvárosában található. Az elhelyezkedés fejezi ki azt, hogy a Párizs környékén élő 6 milliós lakosságot is be szeretnék vonni a koncertlátogatók sorába. (A hangversenyek közönségének ugyanis csak az egynegyedét adják a külvárosok, míg a párizsi 2,5 millió lakos a másik háromnegyedét.) Tudatosan kevés parkolót terveztek, a közeli metró biztosítja a tömegközlekedést. Maga a 2400 főt befogadó koncertterem forradalmian új koncepció szerint készült, melynek lényege, hogy a balkon és az erkélyek csak konzolokkal érintkeznek a falakkal. Így a hang körbefut a nézőtér mögött, és teljesen újszerű akusztikai élményt nyújt. A színpad köré épített nézőtér a legtávolabb ülő sines messzebb 32 m-nél, így a hatalmas méretek ellenére a teremnek van egy intimitása. Három rezidens zenekar dolgozik olyan nagy próbatermekben, amelyek mobil nézőtérrel is rendelkeznek. Az épület együttesben nagy hangsúlyt kap még az oktatási tevékenység, családi programok, kiállítások és a világzene. Sajnos, a Filharmónia megnyitásával egyidejűleg a város eladta a Salle Pleyel, amely Párizs legfontosabb koncertterme volt majd egy évszázadon keresztül, és megtiltotta benne a komolyzenei koncertek rendezését. (Lendvai György)

Koncertekről

Óbudai Danubia Zenekar –

2015 március 6. – Zeneakadémia

„Íme, az ember” címmel hirdette meg 4-4 hangversenyből álló őszi és tavaszi bérleti sorozatát az Óbudai Danubia Zenekar – s ha a címmel ebben a kontextusban nehéz is megbarátkozni, a hallgatnivaló rendre közönségbarát.

A tavaszi sorozat második estje a „Szenvedély és varázslat” címet kapta – a közönség pedig tetszetős francia műsort. (Valószínűleg véletlen egybeesés: március 6-án este a Solti Teremben is francia muzsika szólt; a „French Late Night” sorozat keretében Saint-Saëns és Bizet egyfelvonásosai.)

Dukas zenekari scherzója, A bűvészinás a nyitány funkcióját töltötte be – amikor mind az előadók, mind a hallgatók „belakják” a teret, ez esetben a Zeneakadémia Nagytermét, hogy értőbben-érzékenyebben követhessék a további műsorszámokat.

Erre kiváltképp Saint-Saëns utolsó zongoraversenyénél, ennél a ritkán játszott kompozíciónál volt szükség – míg a szünet után előadott Berlioz-mű az újra-hallgatás örömeit ígerte.

E hangverseny előtt két nappal más környezetben, más keretek között találkoztam az Óbudai Danubia Zenekarral: a Nemzeti Színházban (amely a közelmúltban szinte otthont, de mindenképp rendszeres fellépési lehetőséget adott az együttesnek) Gombrowicz Operett című háromfelvonásos zenei drámájában is játszottak. Ott egészen másfajta feladatot kellett teljesíteniük, más stílusú játékmódot igényelt a zenekari árokban, majd a színpad háttérében való muzsikálás – és ha a repertoár választékosságát magától értetődőnek is tekintjük, a különböző zenei világoknak ennyire közeli egymásutánja muzsikust-próbáló feladatnak tűnik, ami tiszteletet ébreszt a mindkét produkcióban résztvevők iránt.

Ez korántsem befolyásolja a zeneakadémiai hangverseny értékelését – csak épp olyan szempontot villantott fel, amellyel közönség ritkán találkozhat átélhető szituációban.

Az Óbudai Danubia Zenekar – kényszerű hullámvölgy után – örömdetes gyorsasággal talált vissza a koncertező gyakorlat igényes világába. A második évad Hámori Máté művészeti vezetésével azért is lehet gyümölcsöző, mert gyakran vezényli a zenekart, ezáltal kialakulhat a „félszavakból megértés” gyakorlata, s ezáltal a közös elképzelés, a közös ízlés és igény profilt-for-

máló (mondhatni, arculat-teremtő) tényezővé válik.

Néha feltűnik, hogy Hámori – gyakran tükör-mozdulatokkal – szinte a születő hangzástól függetlenül vezeti a zenei elképzelés fonálát. Tehát, nem „zavartatja magát” pillanatnyi arány-problémáktól/esetlegességektől, a nagyformákban gondolkodik, s bíz abban, hogy a hallás jótékonyan korrigálja a kis helyiértékű apróságokat a nagyobb összefüggések ismeretében. Lelkes muzsikusokról lévén szó, ez a gyakorlat működhethet – de ha eluralkodik, a zenei igényesség rovására mehet. Így csak alkalmanként tűnt fel, hogy a vonós (elsősorban a hegedű) hangzásnak afféle „holdudvara” van, amikor az egyes játékosok (vagy pultok) elképzelései részletekben nem mindig egyeztek. (Vagy több/igényesebb szólamprobára lenne szükség, vagy pedig több egymásra – és a dirigensre – figyelésre.)

A zenekari játékosok kvalitásai elsősorban a sok szólóállásban érvényesültek. Itt is megfigyelhettük, hogy a karmester szabadságot ad a játékosoknak szólamuk megformálására – a személyiség érvényre juttatása azonban nem mehet a komplex zenei folyamat rovására. Itt a dinamikai elképzelést határozottabban kellene érvényre juttatnia a karmesternek – hiszen egyazon hangerő-előírás másként hat egy-egy hangszer vagy egy-egy szólam játéka esetében, ráadásul, a különböző hangszerek azonos dinamikájú játéka is más hangerő-érzetet kelthet. A karmester – helyzete folytán – felelős a kialakuló összhangzásért, s neki köszönhető, ha árnyaltan adja vissza az együttes mindazt, ami előírás-ként szerepel a partitúrában, s azt a többletet, ami az utasítások értelmezéséből adódik. A Dukas-műben a visszatérő „seprű-téma” gondoskodott a megbízható tájékozódásról. A zongoraverseny igazi csemege volt: Balog József pianisztikus értékeinek újabb tárházát fedezhettük fel. Elhitető erővel, egyszerűen magától értetődő természetességgel jelenítette meg szólamát, amely – túl azon, hogy gyönyörködtető volt – közvetett adalékkul szolgált ahhoz, hogy milyen felkészült, briliáns zongorista lehetett a szerző (aki mind az öt zongoraversenyének szolistája volt a bemutatókon). Ami különös élményt jelentett, az billentésének differenciáltsága, a lírai karakterek és a pasztellszínek mennyi árnyalatát jelenítve meg. És akinek ennyi jó kevés – az tovább álmélkodhatott a ráadás Ravel-darab hallatán.

A szünet után pedig jött, elsőprő lendületével Berlioz Fantasztikus szimfóniája – itt érezhettük igazán indokoltnak a koncert címét. Újrahallgatva, ki tudja hányadszor, e művet, ezúttal a Bál eleganciáját keveselltük – de e hiányérzetet feledtette a nagyforma felépítésének hatásos fokozása, a markáns ritmikus profilok érvényre juttatásával.

(Fittler Katalin)

Pannon Filharmonikusok –

2015. március 13. – Művészetek Palotája

Mesterek emlékezete – ezt a címet kapta a Pannon-bérlet 3. estje, s e műsor keretében egymás társaságába került Karl Amadeus Hartmann, Max Bruch és – kompilációként Richard Wagner zenéje. A „mester”-ség olyanok tudására utal, akik hosszantartó érvényre rendező műveket (életművet) alkotnak, s akiktől közvetve az utókor is tanul(hat). Rögtön szögezzük le: az összehasonlításhoz (főképp összemérésnek) az árnyéka sem merül fel – mindösszesen (s ez nem kevés) az érdekes-értékes hallgatnivalóra irányul a figyelemfelkeltő cím. Az emlékezéshez aktualitást kínáló kerekaszámú évforduló is leginkább a 110 éve született Hartmann esetében játszhatott szerepet (Bruch 95 éve hunyt el, Henk de Vlieger „zenekari tisztelgése” épp egy évtizede készült).

Az emlékezés hozzátartozik életünkhöz, differenciáltabbá teszi szemléletmódunkat, világlátásunkat – különböző érvényességi körökön belül. A legszűkebbnél, a zenénél maradván, Hartmann művének megszólaltatásakor ez egyúttal hiánypótlás is, hiszen a szerző nevét nálunk még szakmai berkekben is leginkább csak mint a Musica Viva elnevezésű zenekari koncertsorozatot életre hívó, a kortárs zene megismertetéséért elkötelezettét ismerik. Felfedezésszámba ment tehát a közönség számára Adagio címet viselő II. szimfóniája, amelynek megkomponálására Drezda 1945-ös porig bombázása adta. Ilyesfajta „aktualítások” (legyen szó Varsói menekülről, Hirosimáról, stb.) empátiát váltanak ki a hallgatóságból, ami az adott mű iránti figyelmen kívül a szerző életműve iránti érdeklődést is felkeltik.

Aztán persze, felvetődnek profán kérdések is: hogyan fogadtuk volna ugyanezt a hallgatnivalót, ha nincs zenén kívüli támpontunk? És főképp: mennyi ideig kell várni a felfedezésre/újrafelfedezésre még a hasonlóképp asszociatív lehetőséget kínáló magyar zenekari műveknek?

Olvasom valamelyik ajánló-ismertetőben, hogy az „értelmezők” Hartmann stílusát „gyakran” (eszerint tehát a világ más tájain sokkal nagyobb ismertségnek örvend az életmű) az érett Sztravinszkijéhoz vagy Bartókéhoz hasonlítják – s kezdem belátni azok álláspontját, akik kételkednek az írott szöveg hihetőségében. És ezzel nem Hartmann zeneszerzői világának „tartalmi gazdagságát” vagy „strukturális komplexitását” kérdőjelezem meg, hanem abban látom a veszélyt, hogy különböző szempontú értékelések keverednek össze. Mert, valljuk meg, Hartmann életműve aligha bizonyulhatott olyan, akár több generációra kiható inspirációs forrásul, mint széles körben ismertté vált kollégáié. Anélkül, hogy kanti terminológiákba bonyolódnék, az „önmagában való” érték és a „számunkra” való fontosság megkülönböztetését feltétlenül szükségesnek tartom. Más kérdés, hogy bárcsak az „in sich” értékek közkinccsé válhatnának („für uns”) – hogy a történetiség hiány-szakadéka ne akadályozzák az értő megközelítés lehetőségét (és itt megint a méltatlanul hallgatásra ítélt magyar zenekari művekre gondolok).

Minden előzmény nélkül is nyilvánvaló volt a zenekar elkötelezettsége a Hartmann-szimfónia megszólaltatásakor, és maradéktalanul átadhattuk magunkat a műélvezetnek, amikor Kelemen Barnabás szőlőjával Bruch g-moll hegedűversenye csendült fel. Kelemen Barnabás ebben az évadban a Pannon Filharmonikusok rezidens szólistája, ami nyilvánvalóan inspiráló elsősorban a vonóskar számára. De túl a hangszer-centrikusságon, a rangos szólista jelenléte, s nem utolsósorban stílusérzéke, formálóképessége szinte észrevétlenül is egy mesterkurzus különleges tapasztalataival gazdagítja a zenekari muzsikuskat.

Kelemen Barnabás egyébként annak a triónak is tagja volt, amely a Bogányi-testvérekkel a Kuhmói Trióverseny győztese lett – a karmester Bogányi Tiborral való közös zeneti elképzelések állandó jelenléte is hozzájárult az interpretáció oldott légköréhez.

A Pannon Filharmonikusok jelentős színvonal-növekedésében kétségtávan jelentős szerepe van a vállalkozó-kedvnek, ami egyaránt megmutatkozik a repertoár bővítésében, sokrétűvé-tételében, a különböző helyszíneken, különböző közönségnek való játékokban – s nem elhanyagolható mértékben: a megmérettetés gyakori vállalásában. Rájuk nem igaz az „aki sokat markol, keveset fog” – rendre megvalósítják az első pillanatra merész vállalkozásokat is (példaértékű, hogy elsőként a vidéki zenekarok közül

nemcsak hogy bérleti sorozatot hirdettek a Müpában, hanem évadról évadra növekvő látogatottságról is tudnak gondoskodni – részben éppen vonzó műsorpolitikájukkal). A holland Henk de Vlieger a Ring- és Parsifal-pasticciót követően A Nürnbergi mesterdalnokok 11 részletéből állított össze hatásos zenekari művet. Tegyük hozzá: Wagner zenéje olyan „nyersanyag”, amely szinte szavatolja a hatásosságot. A borítékolható rendkívül lelkes fogadtatás is hozzájárulhatott az előadók lelkesítéséhez, akik Bogányi Tibor irányításával kidolgozott, monumentális hangfreskót hoztak létre. Talán csak a Johannistag dallamfordulatánál maradtak adósak a szövegnek megfelelő deklamálással – de ez legfeljebb vajtűfülvagneriánsoknak tűnhetett fel.

Intenzíven-energikusan játszottak a hangszereket, a vendég-koncertmester Benjamin Ziervogel (a Szlovén Rádió Szimfonikus Zenekara koncertmestere) társaságában. Sokan kidolgozott fafűvös szóló (köztük a fáradhatatlan fagottszólam), a markáns rezesek, és a fegyelmezett vonóskar összeteljesítőmánya méltán részesült zajos tetszésnyilvánításban.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikus Zenekar – 2015. március 14. – Művészetek Palotája

Idén ünnepelte a magyar nyilvánosság a Müpa megnyitásának tizedik évfordulóját. Aki jól dolgozik, annak a körülmények is segítségére sietnek: úgy alakult, hogy idén a jubileum napja, március 14-e éppen szombatra esett, s ez lehetővé tette, hogy a Müpa egy teljes hétvégén át tartó, maratoni koncertsorozatot rendezzen minden termében és minden műfajban – a népszerűtől és a világhíztől a könnyűzenén és a jazzen át egészen a klasszikus zenéig, amely, mint általában a ház hétköznapijaiban, ezúttal is különlegesen fontos szerepet kapott. A hétvége eseményfolyamából kiemelkedett az első nap estéjén lezajlott hangverseny: ez volt a tényleges protokolláris megemlékezés időpontja, ekkor tartott ünnepi beszédet a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben összegyűlték előtt Káel Csaba vezérigazgató, és ezen az eseményen természetesen a Müpa rezidens zenekara, a házban élő és dolgozó Nemzeti Filharmonikus Zenekar lépett fel főzeneigazgatója, Kocsis Zoltán vezényletével, olyan műsort szólaltatva meg, amely arra is alkalmat adott, hogy az NFZ-vel szimbiózisban élő, Antal Mátyás karigazgatása alatt működő Nemzeti Énekar is pódiumra léphessen.

Ünnepi közönség töltötte meg ez alkalommal a Bartók Béla Nemzeti Hangverseny-

termet, s erről érdemes is egy mondatban szót ejteni. Mert most nemcsak a nagyközönség volt jelen – természetesen ők adták a hallgatóság zömét –, és nemcsak a politika képviseltette magát, de aki e sorok írójához hasonlóan az első emeleti oldalerkélyről végigpásztázta tekintetét a nézőtéren, elámulhatott, mennyi nagyszerű művész foglal helyet a földszinti széksorokban. Valóban: a Müpa meghívta erre az estére hallgatóként Benkő Sándortól Ránki Dezsőig a magyar előadó-művészet számos olyan kiválóságát, aki tíz esztendő alatt fontos koncerteket adott a ház falai között.

Az esemény zenei része az ünnepi beszédet követően Erkel Himnuszával kezdődött, ezt követte az első szám, Brahms ritkán hallható oratorikus alkotása, A párkák éneke (Gesang der Parzen, op. 89 – 1882), amelyet a zeneszerző Goethe Iphigénia Tauriszbán című drámájának részletére komponált. Jó választás, nemcsak azért, mert ünnepélyes emelkedettséggű műről van szó, és mert egy ritkaság felelevenítésére keresve sem lehet jobb alkalmat találni, mint egy ünnepi hangversenyt, de legfőképp azért, mert így a koncerten megszólalt két mű közül az egyik az európai zenetörténetet képviselhet, jelképezve a Müpa gondolkodásmódjának nemzetköziségét, azt, hogy nemcsak a magyar kultúra eredményeit igyekszik bemutatni, de a kitekintés is éppoly fontos számára. A második mű persze magyar volt: Bartók zenekari Concertója (BB 123 – 1943), amely a zeneszerző életművében a hazaszeretet legnyilvánvalóbb szimbóluma.

Kocsis Zoltán A párkák énekét egzakt ritmussal vezényelte, az előadás egészében erőteljes tartás uralkodott. A vokális strófák telt és kiegyenlített kórushangzással szólaltak meg, a Nemzeti Énekar előadásmódjában a heroizmus atmoszférájának megteremtését éreztem meghatározónak. Súlyos gesztusvilág, tömörség és a műhöz illő komolyság maradt mindvégig a tolmácsolás legfőbb kísérője – és gonddal kikevert zenekari színkála, a tartalmas, sűrű, gazdag vonóshangzástól a magas fafűvők éterien tiszta fényéig. Egy méltatlanul elhanyagolt mű szólalt meg méltó előadásban – s ilyenkor, mint hasonló esetekben is mindig, abban reménykedünk, hogy a mostoha sorsú alkotás fogadtatástörténetében talán fordulat áll be.

Kocsis Zoltán számára ezen az estén a jelek szerint a legfontosabb a feszes dramaturgia lehetett: megnyilvánult ez abban is, hogy A párkák éneke előadását taps és szünet nélkül követte Bartók Concertója, de abban is, hogy maga a Bartók-mű öt tétele is kvázi

attacca követte egymást, s így egy rendkívül szigorú, szinte kérlelhetetlen folyamatossággal alakult ki. A Bevezetés (Introduzione) fő élménye – szinte kapcsolódva A párkák énekének meghatározó tapasztalatához – a gesztusok jelentős súlya volt, igen erőteljes akcentusokkal. Szép oboaszólót hallottunk, jeleskedett a klarinét, keccesen daloltak a fuvolák, és nyomatékkal, de ugyanakkor mozgékonyan rajzolták meg dallamíveiket a mélyvonósok. A Párok játéka (Giuoco delle coppie) dinamikus és fordulatossággal ragadta meg a hallgató figyelmét, és remek duók ékesítették a tételt – kiemelhetjük a fuvolák, trombiták, harsonák, kürtök, fagottok szereplését. Itt kell megemlíteni, hogy Kocsis következetesen felpörgette a tempókat, ezzel is fokozva a mozgalmasságot és a drámai hatást: ha az ember meghallgatja a Párok játékát Ormándyval és a Philadelphiai Zenekarral, mintha egy másik művet hallana... Sűrű, sötét mélyvonós hangzással indult az Elégia, a jellegzetes fodrozódó hullámmozgással a Könnyek tavát idézve a Kékszakállúból – súly és erő, tragikus pátosz és széles gesztusú rubato jellemezte az előadást. A Félbeszakadt közjáték (Intermezzo interrotto) olvasatának legfőbb dramaturgiai eleme az erős kontraszt és az éles karikatúra volt Kocsis keze alatt, végül pedig a finálét hatalmas lendülettel, a zene temperamentumának és virtuóz lehetőségeinek maximális kiaknázásával pergette végig a karmester. Külön főhajtást érdemel a tétel záró szakaszában a rézfúvók parádés szereplése. (Csengery Kristóf)

Nemzeti Filharmonikusok – 2015. március 18.

A rendszeres-gazdag koncertkínálat állandó jelenlétéből már-már szükségszerűen következik, hogy gyakran találkozunk szokatlan-meglepő műsorösszeállításokkal. A gyakorlatban vizsgázó elképzelések némelyike típusos szervezői, míg mások esetében inkább megmaradhatunk a szándékmagyarázat szintjén. Ez utóbbiak közé sorolom a Nemzeti Filharmonikusok Mozart-Bruckner estjét.

Értelmezni könnyű, miszerint a hosszú szimfónia előtt „megérdemel” a közönség valami eleve sikerre számíthatót. És valóban, volt annyira tetszetős az A-dúr zongoraverseny (K. 488), hogy a szünetben alig észlelhetően fogyatkozott meg a hallgatóság. Ezúttal vendég-dirigens állt a karmesteri emelvényre, a leginkább felvételei révén jónévű Kurt Sanderling fia, Thomas. A Németországban elsősorban operakarmester-

ként sikeres, ám hangfelvételeivel is számos szakmai sikert elért (72. évét betöltött) dirigens életrajzában tanúsága szerint megannyi jelentős zenekarral lépett fel. Ehhez a műsorhoz azonban nem tűnt telitalálatnak. Mozart zongoraversenyét, Fülel Balázs szólójával (aki más szerzők versenyműveivel kétségkívül nagyobb tetszést tud aratni) mintegy „újrahallgattuk”, ez az interpretáció semmi többletet nem adott a művet illetően. Tetszetős volt, nem több – ami egy Mozart esetében manapság, amikor felvételek gazdag választékán túl különböző előadói elképzelések élménytadó többlete kényeztetni a hangversenylátogatókat, kevés. Ebben a produkcióban azt sem érezhettük, hogy a Nemzeti Filharmonikusok „belaknak” a Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermet, vagyis, kihasználnák a számukra ismert otthonos környezetet – hiszen a karmester részéről nem mutatkozott erre semmiféle igény. Szembesülhetett azzal, hogy jól felkészült zenekarral dolgozik együtt (mert ez, így, munkavégzésnek tűnt), és voltaképp magára hagyta a hangokat. Amelyek, Mozart elrendezésében, nyilvánvalóan nem tévesztik el hatásukat. Ami viszont egyértelműen Thomas Sanderling feladata lett volna: a különböző hangszerek-hangszer-csoportok játékának dinamikai összerendezése, differenciálása.

Még fokozottabb mértékben igényli a karmester összerendező irányítását a Bruckner-szimfónia. Bruckner, aki voltaképp egy kiemeltetetlen lehetőségű orgonaként kezelte a zenekart, hangszerelési ötleteivel speciális regisztrációkat valósítva meg, a hangszínét is meghatározónak tekintette a nagyformák kialakításánál (épp ezzel az árnyaló színézzel, hangszín-kísérletezéssel magyarázható műveinek megannyi részleges átdolgozása, formai átstrukturálása). A szimfóniák előadásakor a karmester feladata e „regisztrálás”, mű-ismeretének és szín-fantáziájának eredményeképp születik meg a tényleges hallgatnivaló, amely tűnhet izgalmas hangposzternek, amely bármennyi ideig képes lekötöni a figyelmet, vagy óriásplakátnak, amely nem igényel alapos elmélyülést. Sanderling nem mutatott különösebb érzékenységet Bruckner zeneszerzői gondolkodásmódja, hangzásvilága iránt, számára a partitúrában rögzítettek korrekt megszólaltatása a feladat. Így leginkább arra ügyelt, hogy a tételek nagyformája folyamat-jelleggel érvényesüljön, s a belső megfelelésekkel nem sokat törődött. Nem érzett késztetést, hogy rácsodálkozzon-rácsodálkoztasson a (néha váratlanul) felbukkanó-felragyogó hangszínekre, így megfosztotta a kivételes

szín-élményeket létrehozó muzsikusk csoportokat is teljesítményük elismerésétől (a tapsrend-jellegű, többszöri felállítási protokoll ahhoz képest, hogy már a muzsikálás folyamatában elismerő ösztönzést kap a játékos). A közönség barátságos hangkulisszát kapott, amellyel szabadon rendelkezhetett, felhasználva belefeledkezésre, netán háttérzeneként. A személyesség és az intenzitás hiánya egyrészt azt eredményezte, hogy nem „telepedett rá” hallgatójára a zene, másrészt viszont nélkülözte azt a már-már mágneses vonzást, amely megkönnyítette volna a figyelem – viszonylag – egyenletes jelenlétét a többé-kevésbé kiszámíthatatlan formavilágban.

A Wagner-rajongók – fakultatív tevékenységként – motivikus, hangszerelési vagy egyéb rokon vonásokat fedezhettek fel a gazdag rétegezettségű zenei anyagban, s aki ilyesmire fogékonyan bizonyult, aligha unatkozott. Mindenesetre, a fogadtatást illetően, a Nemzeti Filharmonikusok ez esti hallgatóságát lekötötte a műsor és az előadás. A zenekarnak meglehetősen az az elégtétele, hogy növelte azok számát, akik a továbbiakban nem zárkoznak el az időigényes Bruckner-szimfóniák hallgatásától, talán még csak olyan indokkal sem, hogy „ha már ennyi időt zenehallgatásra szánok, akkor már inkább Mahler...”. (Fittler Katalin)

Miskolci Szimfonikus Zenekar – 2015. március 24. – Zeneakadémia

Bartók Béla születésnapjának előestéjén Magyarország és a nagyvilág címmel adott hangversenyt a Zeneakadémián a Miskolci Szimfonikus Zenekar. Az est folyamán Héja Domonkos vezényletével három nagy jelentőségű kompozíció szólalt meg a 20. század hazai terméséből: három olyan mű, amely sorskérdésekre reflektál. Bevezetőül Kodály Fölszállott a páva című variációsorozatot hallottuk (1939), a szünet után pedig egymás társaságában hangzott fel két összetartozó – egy időben, azonos megrendelésre keletkezett és egyszerre bemutatott – alkotás, Bartók Táncszvitje és Kodály Psalmus hungaricus (mindkettő Pest, Buda és Óbuda egyesítésének ötvenedik évfordulója előtt volt hivatott tisztelegni 1923 novemberében, a Pesti Vigadóban). Az üzenethordozó, súlyos alkotásokhoz csatlakozott a képet színesítve és gazdagítva a szünet előtt, a Páva-variációk után három hegedűmű: a Hubay-tanítvány Zsolt Nándor (1887–1936) Valse-caprice-a, Hubay Jenő (1858–1937) Larghettoja, illetve Ravel Tzigane-ja (1924). Mindhárom szólódarabot Banda Ádám tolmácsolta, a Zsolt- és a

Hubay-kompozíció esetében a zenekari kíséretes változat elkészítése is az ő munkája volt. Ez a három mű a modernséget a 19. századi gyökerű, olykor nyíltan romantikus hangvételű megszólalásmóddal, a komoly tartalmakat a reprezentatív-virtuóz hangszerkezeléssel és a szalonzsánerrel ellentételesen még Liszt Ferenc is bekerült a koncert összefüggérendszerébe, hiszen a Tzigane lassú–friss formamodellje és briliáns hangszerkezelése egyaránt a Magyar rapszódiaak élményének adósa.

A Miskolci Szimfonikus Zenekart legutóbb január 29-én hallottam, szintén a Zeneakadémián – akkor az együttes új művészeti vezetője, Gál Tamás vezényelte Wagner ciklusát, a Wesendonck-dalokat és Liszt Faust-szimfóniáját. Ekkor a kivitelezés a karakterek hiteles körvonalazása ellenére számos részletben hagyott kívánnivalót maga után, főként a Liszt-kompozíció megszólaltatásakor. Ezen az újabb koncerten jóval kedvezőbb tapasztalatokat szereztem: Héja Domonkos vezényletével a zenekar játéka a korábbinál vonzóbb összképet mutatott. Tónusosan szólt a vonóskar, gondozott fúvós szólókat és kamarazenei részleteket hallottunk. Héja Domonkost ellentmondásos karmesternek ismerem, olyan művészek, akinek esetében olykor éppen egy erény gyakorol a produkcióra kedvezőtlen hatást. Héja ugyanis rendkívül könnyed, vonzón elegáns mozdulatkultúrájú karmester, a dekoratív vezénylés azonban néha a produkciók kiüresedését, formálissá válását eredményezi nála. Most hangsúlyozottan nem így történt: a műsor három súlyos-tartalmas kompozíciója közül mindegyik a maga formátumának megfelelő mélységgel és gazdagsággal szólalt meg.

Tetszett a Fölszállott a páva előadásakor a lassú kibontakozás folyamata, később impozánsnak találtam a dinamikus hangtömböket, a vonósok dallamának táncos lendületét. Gördülékeny, hangulatos és színgazdag tolmácsolás volt ez, amely érvényre juttatta a mű alapvetően zord tónusait és nemzeti pátoszákat. Adekvát benyomást keltett a gyászinduló-szakasz pompája, később szintén élvezettel hallgattam a fuvolák heterofóniáját. A Táncszvitben a vasos-darabos indítást éppúgy a műhöz illőnek éreztem, mint a ritornell-dallam lágyágát és a különböző nemzetiségű folkloranyagok eltérő karakterét kidomborító kontrasztos olvasatot. Kodály Psalmusát Héja a műhöz illő hevülettel és emelkedettséggel dirigálta, a tenorszólót éneklő Fekete Attila tartásban, kiállásban hiteles Zsoltá-

ros, hanggal is bírja a szólam követelményeit, legfeljebb a legmagasabb fekvésű részletekhez érve tapasztalunk nála küzdelmet. A Szabó Soma vezette Nyíregyházi Cantemus Kórus pedig olyan tiszta intonációval, kristályos hangképzéssel és plasztikus szövegéjtéssel énekelte Kodály sorait, ahogyan a képzeletbeli „nagykönyv” alapján elképzelnénk, milyen lehet a kórus részéről egy ideális Psalmus-tolmácsolás.

Banda Ádám, aki Perényi Eszter egykori növendékeként „Hubay-ükunoka” (Perényi tanára Kovács Dénes volt, az övé Zathureczky Ede, Zathureczky pedig a Joachim-növendék Hubaynél tanult hegedülni) a mostani válogatással nyilvánvalóan érezhetően annak a virtuóz hagyománynak adta meg a tiszteletet, amelynek maga is kései utódja. Dús és sötét hangon, erőteljes gesztusokkal, mutatós technikai kivitelezéssel játszott – nem mindig abszolút makulátlanul, olykor némi al fresco lendülettel vázolvá fel a futamokat (hiába, ma már finnyásan észreveszük a legapróbb kivitelezésbeli felületességet is, nagyon elkényeztetett minket az utóbbi években Baráti Kristóf, Kelemen Barnabás, Szalay Antal, Kokas Katalin), de azért imponálóan délceg, hódító hegedülés volt ez, és olyan muzsikálás, amelyet hiteles lendület hajtott, igazi tűz hevített. Zsolt Nándor Valse caprice-át hallgatva leginkább a hangszerjáték sodrása ragadott meg, Hubay Larghettojában Banda Ádám hegedűjének éneklő tónusára kellett felfigyelnem, míg a Tzigane tolmácsolásának legfőbb hatáselemeként a nagyvonalú fokozásokat értékeltem. (Csengery Kristóf)

Duna Szimfonikus Zenekar – 2015. március 27.

„Párizsban” – ezt a címet kapta a Duna Szimfonikus Zenekar Tavaszi bérletének negyedik estje, s ezt a műsor első és harmadik száma indokolta. Debussy: Egy faun délutánja című kedvelt és Dukas szinte ismeretlennek mondható 1. szimfóniája között viszont angol kortárs szerző kompozíciója csendült fel. Igaz, sokan talán csak a helyszínen, Zelinka Tamás műsorvezető jóvoltából szembesültek a ténnyel, hogy a francia szóznak tűnő Bourgeois név viselője angol (Harrisonversenyéről sem derült ki semmiféle „francia vonatkozás”).

E koncert a Duna Szimfonikus Zenekar tevékenységének azt a jellegzetességét erősíti, hogy szívesen adnak lehetőséget fiatal (pályakezdő) muzsikuskoknak szólista-bemutakozásra. A harsonaverseny szólistája, Bencze Csaba jelentős versenysikereket tudhat magáénak, a Pannon Szimfonikusok

harsonása több fővárosi zenekarban is játszott. Egy pécsi fellépés után most debütált Budapesten – olyan művel, amelyet a Pannon Szimfonikusokkal nemcsak hogy játszott, de meghallgatható az interneten. Ennek megfelelően, fölényes biztonsággal győzte szólamát, s virtuóz játéka minden bizonnyal inspirálóan hatott a zenekar nagyszámú rézfúvósára. (Pszichológiailag nagyszerű ötletnek bizonyult, hogy csupán a remek produkciót követően tudta meg a közönség, hogy most játszott először Budapesten szólistaként Bencze Csaba – tehát, a zenei teljesítményt értékelhette a közönség, s utólag „díjazhatta”, hogy mindezt e funkcióban kezdő muzsikustól kapta.)

A körületekintő programösszeállítás kihasználta a lehetőséget, hogy ezúttal sok rezes (kíségítő) áll rendelkezésre – minden bizonnyal ez a szempont is közreműködött a Dukas-szimfónia műsorra tűzésében.

A Duna Palota színháztermét mindig intenzív hangzással megtöltő zenekar hangszínarányai ezúttal jelentősen módosultak – a rézfúvósok átütő hangzásával nemigen tudta felvenni a versenyt a vonóskar. Amikor pedig az övök volt a főszerep, akkor sem éreztették, hogy ezekben a művekben is a vonósok jelentik a hangzás fundamentumát. Figyelemre méltó, hogy a fafúvósok viszont mindig előtérbe akarták helyezni szólamaikat, ami játéuk dinamikai skáláját eléggé leszűkítette (mintha mindig szólista-szituációba képzeltek volna magukat). A kidolgozottságra viszont aligha lehet panaszkodni!

Debussy művének interpretációjával lehetünk a legkevésbé elégedettek, az igényeskidolgozott fuvolaszólamhoz a környezete kevésbé méltónak bizonyult. A ritmusképletek pontos eljátszásával törekedtek a partitúra megszólaltatására – ez azonban azt eredményezte, hogy háttérbe szorult a folyamat-jelleg érvényre juttatása. Mintha nem a legszerencsésebb „felbontásban” szemlélnénk egy képet, a hangkép végülis nem adta meg azt a hangvarázs-élményt, amely Debussy szimfonikus műveinek sajátja. Talán csak nem állt rendelkezésre elég idő ahhoz, hogy a megtanult szólamokból kialakuljon az a hangszóttas, amelynek létrehozása állandó élményt ad a játékosoknak. Az „ecsetkezelés” biztonsága hiányzott – remélhetőleg lesz módja a zenekarnak többször műsorra tűzni e kompozíciót, s így valamennyi hangszeres anyanyelvi szinten fogja beszélni ezt a zenei nyelvet.

A Dukas-szimfónia lassú tételének különleges aktualitást adott, hogy a zenekar e tétellel emlékezett egy, a közelmúltban elhunyt

muzsikusra. Talán ettől vált személyesebbé a hangzás, közvetlenebbé a muzsikálás – vagy a közönség zenehallgatását is befolyásolta ez az információ?

Mindenesetre, komoly állóképességet igénylő feladatot jelentett ez a műsor a zenekarnak, amely vezető karmestere, Deák András irányításával igyekezett helytállni. A Bourgeois-versenyműben a filmzene-jellegű hangvétel fokozhatta a játékörmöt, ugyanakkor a gyakran plakátszerűen felvázolt struktúra (többek között az unisono-helyekkel) árulkodott az apró pontatlanságokról. A bérleti közönség számára nagy nyereség, hogy a vállalkozó-kedvű műsor-összeállítás jóvoltából koncertteremben ritkán hallható művekkel is megismerkedhetett.

(Fittler Katalin)

Óbudai Danubia Zenekar – 2015. április 2.

Tudom, mindent meg lehet magyarázni, így az sem kétséges, hogy van magyarázat e koncert programadó címére. Mindenestere bevallom, ehhez a programhoz aligha szerepelt volna az első 100 tipp között a „Háború és béke”.

Bartók Táncszvitjét követően Sztravinszkij zongorára és zenekarra komponált Capriccioja csendült fel, a szünet után pedig francia félidő következett (Debussy: Iberia, Ravel: Couperin sírja, ez utóbbiból négy tétel a szerző, a maradék kettő pedig Kocsis Zoltán hangszerelésében).

Talán nem túlzás, hogy minden hangversenynek van létjogosultsága, csak az a különbség, hogy kinek/kiknek a szempontjai foglalnak el előkelőbb helyet. Ezúttal nyilvánvalóan a zenekaré volt a legjelentősebb. Kocsis Zoltán irányításával játszani – bármely együttes számára kihívást jelent. Rang, némiképp az elismerés jele, hogy Kocsis vállalja a közös fellépést, ugyanakkor az igényességéről (s nem épp tapintatos-türelmes próba-módszeréről) híres dirigens alkalmi muzsikus-partnereiből a maximumot képes kihozni. Sok szempontból szerencsésnek tekinthető a műsorválasztás is: a Táncszvit régóta szerepel a zenekar repertoárján, hangfelvétel is készült belőle, sőt, egy zeneakadémiai előadását video-felvétel is rögzíti (igaz, időközben jelentősen cserélődött a tagság), a napjaink Bartók-interpretációjában etalonnak számító Kocsis-féle felfogás kivételes többlet-tanulást jelent. A Sztravinszkij-művel legalább akkora „szerecséje” van a szólista Fejérvári Zoltánnak, aki rövid idő alatt két zenekarral is eljátszhatta e rendkívüli virtuozitást igénylő zongoraversenyt (legutóbb a Pannon Fil-

harmonikusokkal hallhattuk a MüPában, a maraton keretében). Ami hatványozza a határfokot: a leginkább egy-egy zenekart kiválasztó hallgatóság további „szelete” értesül kikristályosodó szólista-teljesítményről. S folytathatnánk a méltatást a francia művekkel.

Rátérve az előadásra, a Bartók-mű áttetszősége, értelmezettsége jelentett élményt. Olyan tempóban csendült fel, amelyben volt idő a tagolásra, az építkezésre.

A Sztravinszkij-mű a Danubia tagjainak felkészültségéről árulkodott. A Debussy-mű tételeiben a hangszín-varázs ejtette rabul a hallgatókat, a Ravel-tételek esetében pedig a biztos kezű vonalvezetés.

Volt tehát örölnivaló, bőven. Ugyanakkor nem hallgathatóak el a bosszantó apróságok, amelyek tudatosítása azért szükséges, hogy lehetőség szerint többet ne forduljanak elő. Például egy ütős ügyetlenkedése – két alkalommal is zajt keltett, kellékei égszakadás-földindulás jellegű leverésével/felborításával. Ilyesmi szerepléshez nem szokott, gyakorlatlan-amatőr együttesnél is megengedhetetlen, hiszen nemcsak a zenei hang, hanem az ide-nem-illő zöreje is minden irányban terjed, s ekképp igencsak lerontja az értékes közös munka hatását (nemcsak a hallgatókat zökkenti ki az odaadó figyelméből-gyönyörködésből, hanem óhatatlanul demoralizálja a zenekari muzsikuskat is). Ezúttal nagyon is megérdemelt volt Kocsis villámló tekintete.

Ettől az esetlegességtől eltekintve, szomorúan kellett regisztrálni, hogy a rendszeres koncertező gyakorlathoz visszatérő zenekar jelenlegi tagsága nem tiszteli a pódiumot, magyarán, nem tud „viselkedni”. Emlékszem a megalakuló együttesre, és viszonylag folyamatosan követtem pályáját. A „Nemzeti Ifjúsági Zenekar” címet kiérdemelt formáció nemcsak zeneileg, hanem viselkedését tekintve is profi volt, a fiatalok teljesítménye látványként is megörökítésre méltó. Ehhez képest döbbenetes volt látni, ahogyan a muzsikások (mondjuk, a bejövetelekről ne essék szó, az utóbbi időben nemzetközi méretekben fellazulóban van az efféle fegyelem) ismerőseiket keresik a nézőtérben, ki-ki mosolyog, integet, stb. – s mindez nemcsak előadás előtt, hanem akár a tételek között, vagy az egyes darabok végén. Szélsőséges esetként említem, hogy szólamvezető (!) muzsikos a közös felálláskor mosollyal mintegy a barátnőjének a tetszésnyilvánítását fogadja. Az ilyesfajta „intim gesztusok” legfeljebb szalon-keretben, privátkoncerteken megengedettek, s korántsem a Zeneakadémia Nagytermében.

Történt ez a Muzsika Szentélyében – vajon mi várható akkor alkalmi koncert-helyszíneken?!

A zenekari tagok viselkedni-tanításáért nincs felelős. Azt gondolni, amire valaki szakmailag eljut odáig, hogy rangos együttes tagja lehet, szerzett annyi tapasztalatot (netán hangversenylátogatóként, amennyiben kipróbálta azt a tevékenységet is!), hogy önmagától is rátalál az elfogadható viselkedési normákra. Nemcsak a hang terjed minden irányban, hanem a pódium is olyan hely, amely „szem előtt van” – ha nem is mindenholonnan lehet teljes egészében áttekinthető.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikus Zenekar – 2015. április 2. – Művészetek palotája

2013 márciusában különleges koncertet hallhatott a Müpa Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermének közönsége. Vashegyi György és a vezényletével játszó Orfeo Zenekar a Purcell Kórus és énekes szólisták közreműködésével felelevenített egy hagyományt, amely az 1780-as évek párizsi templomaiban volt népszerű: ezekben az években Les deux Stabats (A két Stabat) címmel gyakran adták elő egymás társaságában Pergolesi és Joseph Haydn Stabat Materét (Pergolesiét ráadásul egy különleges, kibővítve átdolgozott alakban). Haydnra különleges hatást gyakorolt Pergolesi Stabat Materé, a maga megzenésítését minden jel szerint elődjének műve által inspirálva komponálta. Pergolesi és Haydn darabja egyformán népszerű volt ezekben az években Párizsban, a két oratórium együttes megszólaltatásával tehát Vashegyi nemcsak a Haydn-kompozícióban megnyilatkozó hatásra mutatott rá, de egy régi, kuriózum-számba menő zenetörténeti gyakorlatot is felelevenített.

Idén nagycsütörtökön mintha kimondatlanul is ennek a két évvel ezelőtti, igényes koncepciójú tematikus koncertnek a folytatását abszolválta volna a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és a Nemzeti Énekkar (karigazgató Antal Mátyás), amikor Carlo Montanaro vezényletével egy és ugyanazon koncerten szólaltatta meg (szünet nélkül) Verdi nevezetes, kései kórusciklusából, a Négy szent énekből (Quattro pezzi sacri – a pontos magyar fordítás tulajdonképpen Négy szent darab volna) a másodikat, a Stabat Matert (1896/97), majd Rossini azonos szövegre keletkezett, azonos című alkotását (1831/41), melynek keletkezéstörténete különleges és némiképp kalandos. A két mű társítása hasonlóképpen szellemes és

gondolatébresztő, mint két éve a Pergolesi- és a Haydn-mű volt Vashegyi részéről, hiszen ezúttal is két olyan zeneszerzőről van szó, akik közül a korábban született jelentős mértékben hatott az őt csodáló fiatalabbra. Ezen kívül elmondhatjuk, hogy mindketten olyan műfajban – az opera világában – tevékenykedtek, amelynek valamennyi alkotó-eleme élesen ellentmond az egyházi zene törvényeinek és követelményeinek, ugyanakkor pályájuk során mégis mindketten ismételt „belekeveredtek” egyházzenei művek komponálásába. Ráadásul nagyon hasonló módon viszonyultak a helyzethez: Rossini is, Verdi is alapvetően megőrzi operai eszköztárát, amikor szakrális zenét ír. Verdi esetében erre a leghíresebb példa a Requiem, és Rossininél sem csak a Stabat Matert említhetjük e jelenség illusztrációjaként, hanem a Petite Messe Solennelle-t is. Telitalálat volt a hangverseny dirigenséül azt a Carlo Montanarót felkérni, akit Magyarországon először a Bátor Tamás igazgatta Miskolci Nemzetközi Operafesztivál közönsége ismert meg, majd a Nemzeti Filharmonikusok koncertjeinek látogatói is többször hallhattak: 2013 tavaszán Verdi ritkán hallható operáját, A kalózt vezényelte az együttes élén a Müpában, 2014. november 2-án pedig Verdi Requiemjének kimagaslóan tökéletes előadását, amelyről a Zenekar hasábjain magam is beszámolhattam. Montanaro, Zubin Mehta felfedezettje, aki jelenleg a Varsói Nagyszínház (Teatr Wielki) főzeneigazgatója, a lehető legalkalmasabb művek megszólaltatására. Vértel olasz muzsikusként, aki valósággal ereiben hordozza szülőhazája zenéjének temperamentumát, s emellett igazi operakarmester, aki az egyházzenei művekből is elfogódottságtól mentesen tudja és meri felszínre hozni mindazt, ami világi inspirációjú érzéki szépség.

Jacopone da Todi XIII. századi Stabat Mater-himnuszát – elismerésre méltó igényesség – akárcsak két éve, ezúttal is kétféle fordításban olvashatta a közönség a kivetítőn: a Verdi-műhöz Sík Sándor, a Rossini-megzenésítéshez Babits Mihály fordítását mellékeltek a szervezők. Verdi Stabat Materében Carlo Montanaro irányítása alatt a Nemzeti Énekkar előadása a telt, homogén kórushangzást, a karakterek erőteljes voltát, a homofónia meghatározó szerepét hangsúlyozta, a zenekar a kíséret tömörszerűségére terelte a figyelmet. Montanaro vezénylese világossá tette a szövegismétlés nélküli, át komponált technika egyszerűségét, ugyanakkor a kifejezőmód előtérbe állította a darab harmóniavilágának kromatikáját és

kiaknázza a drámai kitörésekben rejlő lehetőségeket is. Rossini Stabat Materre a kórus és a szimfonikus zenekar mellett négy szólistát is foglalkoztat: Maria Agresta (szoprán), Vörös Szilvia (mezzoszoprán), Francesco Demuro (tenor) és Liang Li (basszus) kvartettje csak a nemzeti hovartartozást tekintve volt heterogén, az igényes technikai iskolázottság és a kedvező vokális állapot terén azonban nagyon is egységes benyomást keltett. A különféle szóló-áriákban, és együttesekben valamennyien bátran, de jó ízléssel érvényesítették az operai bel canto stílus jellegzetességeit. Montanaro tűzzel és láttató erővel, a partitúra színeit gazdagon kibontakoztatva vezényelt, gondot fordítva a mű drámai ívének megrajzolására is. A Nemzeti Filharmonikusok kitűnő partnerként, igényesen muzsikált keze alatt, a Nemzeti Énekkar pedig megismételte azt a magas színvonalú teljesítményt, amelyet a Verdi-tételben hallhatunk tőle.

(Csengery Kristóf)

Nemzeti Filharmonikusok – 2015. április 10.

„A tavasz ünnepe”-ként hirdetett Budapesti Tavasz Fesztivál zenekari nyitóestjére április 10-én került sor. Két „harmadikat” kínált az előzetes program (Rachmaninov d-moll zongoraversenyét és Schumann Esz-dúr, „Rajnai” szimfóniáját), a tényleges műsor viszont, igen hatásosan, Liszt Ünnepi indulójával kezdődött. Az eredetileg Goethe születésének centenáriuma készült kompozíciót ezúttal Kocsis Zoltán hangszerelésében hallhattuk. Így tehát a fesztiválközönség azon rétege, amelyik eddig Kocsis zongoraművész és karmester minőségben tartotta számon, lényeges információval gazdagodhatott napjaink egyik vezető muzsikusként munkásságát illetően.

Mert ez a koncert, voltaképp érthetően, elsősorban a fesztiválközönségé volt – leginkább azoké, akik Macujevet hallgatni jöttek szerte a nagyvilágból. Sztárkoncertként is megörökíthetik a krónikák – de érdemes azt is megjegyezni, hogy a remekül játszó zenekarnak sikerült elérnie, hogy ne csökkenjen a szokásosnál nagyobb mértékben a hallgatóság létszáma a szünet után. Tehát, akik kizárólag Macujev miatt jöttek, azok is meghallgatták a Schumann-szimfóniát, Macujev-koncert volt annyiból is, hogy a zenekari játékosok is hallgatóként juthattak maradandó élményhez. Mert Macujevvel nem együtt-muzsikálni jó, hanem hallani, hallgatni őt (szerencsére e kettő nem zárja ki egymást). Az irkutszki születésű, negyve-

nedik évében járó művész, akiről szülővárosában már hangversenytermet neveztek el, igencsak tisztában van önmaga értékével. Azok közé a szólisták közé tartozik, akik részéről a partnerek iránti megbecsülés kimerül abban a bizalomban, hogy tudják: korrekt kíséretől fognak gondoskodni. Rahmaninov d-moll zongoraversenyének magánszólamát látható-hallható élvezettel játszotta, intenzív kapcsolatban hangszerével. Megtehetette, hiszen Kocsis alapos ismerője a kompozíciónak, s felkészült, a kezéhez szokott együttesével jó reflexszel tudott mindig ideális hátteret biztosítani a kétségkívül unikális szólistának. Macujev keze alatt úgy szólt a Steinway-hangszer, mint máskor alig – akár ugyanebben a teremben. (Miután lecsengett az előadás hatása, ironikusan arra kellett gondolnom: és még az avantgarde komponisták műveitől féltik a hangszereket? Ha ezt az igénybevételt kibírta a zongora, ugyan mit számíthatna neki néhány szokatlan effektus...). Ritka alkalmmal van lehetőség élőben megélni, mit jelent legmélyebb értelmében a virtuozitás. Ez a káprázatos, technikai nehézségeket nem ismerő, fáradhatatlan zongorázás kizárólag a kifejezőnivalóról szólt – ráadásul, miként két, szélsőségesen különböző karakterű ráadása is bizonyította – Macujev a finom-halk és a gigantikus hangzásnak egyaránt mestere. Mindent tud, s érezhető volt, hogy ha rajta múltna, akár reggelig is zongorázna... akár a zeneirodalom remekeiből, akár pedig improvizálva, jazzet, bármit...

Mindehhez kényszerűen „csak” statisztált a zenekar, ám ezt remekül tette – és számukra is jutalom volt, amikor a szólistának gyönyörködő-lelkes hallgatói lehettek.

De – öröm az örömben – a nemzetközi fesztiválközönség túlszorduló lelkesedéssel (melybe talán a büfé-kínálat is belejátszott) beletapsolt a szimfóniába! Azaz, mind az 1., mind pedig a 2. tételt követően megakasztotta a ciklus folyamatát. Korántsem azért, mert tisztában volt azzal a – Schumann korát megelőző – gyakorlattal, hogy a 18. század folyamán részletekben is szokás volt műsorra tűzni szimfonikus kompozíciót, hanem pusztán tudatlanságból. Erre a „mindent-megtehet” gesztusra Kocsis azzal válaszolt, hogy láthatóan kommentálta muzsikuskainak a történeteket. Akárhogy is vesszük, a zenére-koncentráció lehetősége jelentősen csökkent.

Maradt viszont a színvonal, magasan, mindvégig – a fesztiválközönségnek Brahms egy magyar táncra jutott bónusz-ajándékként.

(Fittler Katalin)

Budafoki Dohnányi Zenekar – 2015. április 12.

Igazai csemegét kapott, aki április 12-én a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyerem kínálatát választotta. A Budafoki Dohnányi Zenekar „A szerelem arcai” címmel hirdett sorozatának ez a harmadik estje „A frivol” címet kapta – méltán. Két ritkán hallható kompozíció csendült fel: Petrovics Emil Lysistratéja és Orfftól a Catulli Carmina.

Gondos előkészítés, mégis kissé felemás végeredmény, ami a művek előzetes megismertetését illeti. A magyar koncertlátogató őszinte hálával fogadja a librettókat, azonban a külföldi – akár Arisztophanész vígjátékának ismeretében is – aligha tud mit kezdeni Petrovics művének szövegével. A Catulli Carmina esetében pedig csak azok jártak sikerrel, akik a szünetben előre elolvasták a szöveget, hiszen – lévén szcenikus megjelenítés – közben ilyesfajta tájékozódásra nem volt mód. (Ezúttal nem lett volna felesleges a kétnyelvű libretto kézbeadása.) Ami az élményt illeti, maradéktalannak mondható. Petrovics Emil művében vitálisan lüktettek a versmértékek, s a magyarul értő akkor is követni tudta a történetet, ha nem olvasta a szöveg mellékletet. Remekelt az Akadémiai Kórustársaság a hozzá csatlakozott Cantemus Vegyeskarral, jelentéshordozóként mondta a szöveget, hallható aktivitással formálva az egyes számok formáját. Csak nagyritkán fordult elő, hogy a skandalás lendülete „felülírja” a szöveg tényleges tagolódását. Jól bírta hangerővel a címszerpet éneklő Megyesi Schwartz Lúcia, csupán a fináléban éreztünk némi megfáradást, ami a szövegmondás rovására ment. Telitalálat volt Szakács Ildikót választani Női karvezetőnek. Hogy Horváth Istvánt hallhattuk Férfi karvezetőnek, az az információ anyagból nem derült ki (hiszen az Orff-mű férfi-szólístája is tenor – ezúttal Varga Donát).

A koncert-vígoperát vélhetően az is élvezhette, aki nem tudta követni a szöveget, hiszen megannyi mozzanatot fedezhetett fel, amelyek segítségével korábbi zeneirodalmi ismereteihez tudja társítani a művet, de igazi élményt természetesen a komplex élmény jelentett. Betöltötte a nagy teret a muzsika, s a nagylétszámú előadógárdának a látványa is imponáló volt.

Elemében volt Hollerung Gábor, aki a tőle megszokott lelkesítő irányítással pontos együttműködést tudott elérni – s eközben a dinamikai arányok sem sérültek.

Méltán kapott mindhárom rész tapsot!

Orff Catulli Carminájában előtérbe került a

vizualitás. Juronics Tamás együttese, amellyel korábban a Carmina Buranát is közösen vitték színre, lebilincselő látványról gondoskodott. A tíz táncos remekelt, és szép példáját láttuk annak, hogy az erotikumhoz nincs szükség „meztelenkedésre”. A minimális eszközök (esernyők) frappáns-szellemes használata sohasem tévesztett célt.

Ezúttal a színpad előterében némiképp süllyesztett árokban játszottak a hangszerek (ütősök, valamint a négy zongorista) és énekelt a két szólólista (Szakács, Varga). A két énekkar fáradhatatlannak bizonyult, s remek szövegmondásuknak köszönhetően a latinul némiképp kapispáló időnként konkrét támpontokat kapott. Az Akadémiai Kórustársaság számára különösen tanulságos lehetett e mű megszólaltatása, hiszen a Carmina Burana gyakori előadásának köszönhetően anyanyelvi szinten értik-beszélik Orff zenei nyelvét – s most eme szókinccset tudták kibővíteni, miközben ráismerhettek megannyi fordulatra, a szerző egyéni stílusának jellegzetes mozzanataként.

A ritmus diadala – így jellemezhetnénk ezt az estet, amely egyszersmind Hollerung Gábor együttes-nevelő munkáját is fémjelzte.

(Fittler Katalin)

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara – 2015. április 13.

Magyar Állami Operaház

A neves lengyel karmester, Antoni Wit (1944) e sorok írója számára a közelmúltig valóban csupán egy név volt: bárhogy próbáltam kutatni emlékeim között, nem sikerült felidéznem olyan budapesti hangversenyt az elmúlt évtizedekből, amelyen hallottam volna őt. Ha itt járt, akkor úgy látszik, nem voltam jelen a fellépésén – vagy ha jelen voltam, és netán még írtam is róla kritikát, akkor bizony a találkozás aligha lehetett jelentős, mert az emléke ezek szerint az évek során teljesen elenyészett. (Pedig hány olyan hangversenyt hallottam, akár negyven-egynéhány esztendeje is, amelynek kapcsán ma is mindent fel tudok idézni, még azt is, hol ültem akkor a Zeneakadémia nagytermében – igaz, ezek Menuhin, Ojsztrah, Ricci, Fournier, Richter, Rampal, Schreier, Bernstein, Abbado, Matatic, vagy épp Kocsis, Ránki, Schiff, Perényi nevéhez fűződnek...) Fellapoztam Kroó György kritikáinak két kötetét is, és ezek névmutatóiban sem bukkantam Antoni Wit budapesti fellépéséről szóló beszámolóra. Mindezek után aligha csodálható, hogy elmaradásomat pótolni igyekezvén magam ajánlkoztam: szívesen meghallgatnám a Zenekar kritikusaként a hetvenegy éves lengyel kar-

mester koncertjét a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarának élén.

Mielőtt a részletekre térnék, máris az öszszegzéssel kezdem: vegyes benyomásokat szereztem, egy többnyire szolid szakmai munkát végző, de nem különösebben igényes, nem különösebben alapos és nem különösebben érdekes karmesterről. Richard Strauss Don Juan című szimfonikus költeményének elején kissé nyugtalannak éreztem a tempót. Persze, kell ide temperamentum és lendület, de most nem alakult ki a szilárd tempóérzet, ami – kiváltképp egy darab elején – a zenélés alapja. Antoni Wit mozdulatait sem kifejezőeknek, sem pontosnak nem nevezhetem, a zenekar pedig nyers vonóstonussal, olykor kissé disztónálva, gondozatlanul játszott a keze alatt. Svung azonban kétségkívül volt ebben a zenélésben, és a nagy, életöröm-ittas kürtkulmináció is szépen sikerült. Tévedés azt hinni, hogy ez az ingadozó színvonal azonos a BFTZ jelenlegi átlagteljesítményével: gondoljunk csak arra, hogy mostani elnökkar-nagyuk, Pinchas Steinberg mennyire fel tudja rázni az együttest. Antoni Wit, úgy látszik, ezúttal nem tudta.

Lengyel zenetörténeti különlegességet (legalábbis mivelnek különlegességnek számító művet) is hallottunk: Mieczysław Karłowicz (1876–1909) jellegzetesen századfordulós eklektikájú, a stílus-áthallásokban Csajkovszkijtől Wagneren át Richard Straussig sokféle ízt-zamatot felvonultató Stanisław és Anna O wicimowie (op. 12 – 1907) című szimfonikus költeményét, amely „a lengyel Rómeó és Júlia” legendáját dolgozza fel Stanisław Bergman festményétől ihletve. Az ember olykor – különösen a mű vége felé, a zene villódzó fényhatásaival találkozva – még a francia impresszionizmust és a korai Stravinskyt is hajlamos volna belehallani a szivárványszínű stíluskonglomerátumba, pedig őket bizonyosan nem ismerhette Karłowicz – de úgy látszik, akkoriban már ebből a hangütésből is „benne volt valami a levegőben”. Antoni Wit betanítása nyomán a zenekar dús hangzással, színgazdagon, a zenéből áradó fűtöttséget hitelesen érzékelte játszott – az összkép ezúttal jóval kedvezőbbnek tűnt, mint Strauss szimfonikus költeménye esetében.

A második részt Brahms 1. szimfóniája (op. 68 – 1876) töltötte ki. Mindjárt a mű kezdetén ismét úgy éreztem, ezúttal is gondozottabb produkciót kapunk, mint a koncert elején, erre utalt a karakteres hangzás és a tiszta intonáció. Később azonban, nagyjából a tétel közepe táján „leült”, köznapivá vált az előadás, a fafűvös szólók például

már elveszítették érdekességüket. Az Andante sostenuto elején lomhának éreztem a ritmust, szétesőnek a zenekari játék egészét. Itt azonban fordított irányban haladtunk, mint a nyitótétel esetében: a tétel folyamatában előrehaladva kedvezőbb tendenciák érvényesültek – sajnos azonban a legtöbb, legjobb, amit ebből a tételből sikerült kihozni, az a középserű üzemképesség volt. Itt jegyzem meg: nagyon fásulttá teszi a BFTZ operaházi koncertjeit az a sajnos kiküszöbölhetetlen körülmény, hogy a világ minden tájáról idevetődött, zene iránt nyilvánvalóan nem érdeklődő, zenei ismeretekkel nem rendelkező, farmeres-pulóveres turistaközönség rendületlenül minden egyes tétel után tapsol, műveletlenség hírébe hozva az ez ügyben ezúttal teljesen ártatlan magyar közönséget is: Antoni Wit most úgy mehet haza, hogy „nahát, ezek a magyarok nem tudják, hogy egy szimfónia négy tételből áll”. A harmadik tételben (kissé széteső ritmika, vaskos-darabos hangzás) tűnt fel, hogy Antoni Wit bizonyos részleteket feleslegesen kiszélesít és lelassít – mondanom sem kell, ettől sem pezsdül fel a zenei folyamat. Ez az indokolatlan „furtwänglerizmus” sajnos a finálé nevezetes fuvolaszólóját is elnehezítette, az utána következő rézfúvós korállal együtt. Amúgy ez a tétel viszonylag eléggé összeszedetten és energikusan szólt meg, sőt a végkifejletben már olyan erővel vitte a hátán a lendület a zenélés folyamatát, hogy a kóda valósággal áttüzesegett. Mondhatnánk: minden jó, ha jó a vége – de sajnos annyira mégsem lett jó, hogy ettől utólag mindent rózsaszínben lássunk.

(Csengery Kristóf)

Zuglói Filharmónia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar (április 19.)

1997 óta folyamatosan nagy népszerűségnek örvend a Zuglói Filharmónia Pastorale sorozata, amely kisgyermekes családokra számító programként indult, változatos műfaji kínálattal. A muzsikuss- és közönségnevelésben egyaránt példaadó intézmény, Záborszky Kálmán „zenebirodalma” hangverseny- és operalátogatóknak egyaránt kínál különböző fajsúlyú, ám mindig a maga keretei között színvonalas produkciókat. Nemegyszer osztottam már meg e folyóirat olvasóival is azt a – pedagógus számára különlegesen katartikus – élményemet, hogy ide nemcsak hallani, hanem hallgatni járnak a felnőttek, s ebbe a légkörbe hihetetlen empátiával nőnek bele az apróságok. Ellentétben a legtöbb ifjúsági rendezvénnyel, ahol szinte nagyítóval kell keresni egy-egy jólnevelten viselkedő gyereket, itt épp az

ellenkezője kirívó: egy-egy duzzogó apróság, aki dackorszakának tüneteit, vagy épp szülő-zsaroló kísérleteit éli ki.

A Pastorale sorozat keretében rendre operaelőadásokat is tartanak, néha ismert operák részletes keresztmetszetét, máskor ritkaságokat-érdekességeket visznek színre, Solymosi Tari Emőke műsorvezetésével és műismertetésével.

Az idei évadnak Donizetti szinte ismeretlen vígoperája, a Viva la mamma! jutott. Ez a mű, amely egyfelvonásosnak készült, majd hamarosan kétfelvonásossá dolgozta át a szerző, a 20. században további alakításokon esett át – a hallgatót eme előtörténet kevésbé érdekli, számára az élmény a lényeg. Ebben pedig nem volt hiány!

Külön említésre méltó, hogy – lévén szó színházi visszasságok megjelenítéséről – Solymosi Tari Emőke gazdagon illusztrált bevezetőjében a karikatúra jellegzetességeit elemezte, tehát a történetre a kezdő operalátogatókat érzelmileg is felkészítette. Mert nem mindegy, hogy valamit nevetségesnek tartunk (kinevetünk), vagy szórakoztatónak érzünk (nevetünk rajta).

Az előadás: sztárelőadás volt, Vecsey Gyula remekléseivel, aki egyébként jelenleg a Hamburgi Opera tagja. Ő alakította a címben szereplő mamát, s remek játszó-partnernek bizonyultak a neves (Fodor Gabriella, Egri Sándor) operaénekesek csakúgy, mint az ígéretes fiatal énekesek. És nem elhanyagolható, hogy színpadra léphettek a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola Vegyeskarának tagjai, énekkel, táncsal, játékkal – némiképp jelmezben.

Az operajátszás időről-időre visszatérő kérdése, hogy milyen nyelven történjék – az utóbbi időben több, egymástól független kísérlet bizonyult eredményesnek, melyekben a prózai vagy recitatív részek magyarul, zárt számok (áriák, együttesek) pedig eredeti nyelven szólnak meg. Így volt ez most is, ami kifejezetten hasznos volt, mert így jól elkülönült a „színház a színházban” réteg a cselekménytől. Merthogy, operaelőadásra készülődik egy társulat, s a próbafolyamat bonyodalmas szakaszát ismerjük meg.

Szórólápok kis számban álltak rendelkezésre; ezeken nincs feltüntetve, kitől/kiktől származik a magyar szöveg – a közreműködők listájának vetítésekor sem értesültünk személyéről. A műsorvezető információiból viszont kiderült, hogy a főszereplő Vecsey Gyula aktívan részt vett az aktualizált szöveg kialakításában. Ebben a vígjátéki keretben a közvetlenséget erősítette, hogy a szereplők Zuglói Hírlapot olvasnak, az énekes-ideálknál napjaink ismert énekesei-

nek neve is szóba került (Domingo, Pavarotti, Netrebko, stb.), sőt, még Földes Imre neve is belekerült a Donizetti-vígjátékba (ilyen, ha egykori énekes-növendék „kiszervekelt” egykori feledhetetlen tanárát). Ezúttal érdemes a zenekarral külön is foglalkozni – éspedig a „humor a zenében” gondolatkörben. Donizetti muzsikája kétségkívül szellemes – és ha a játékosok is kedvüket lelik benne, hallhatóvá válik az a többlet, amitől korszakos népszerűségre tett szert a komponista, annak ellenére, hogy hihetetlen gazdag operatermést produkáló életműve elsődlegesen szükségletek kielégítésére, rövid távú szerződések nyomán született. Ilyenkor válik érthetővé az a gyakorlat, hogy a szerző – időhiányból és mert a gyakorlatban jól vizsgázott valamely részlet – időnként áttemelt zárt számokat vagy kisebb-nagyobb zenei egységeket újabb műveibe. Miért is ne tette volna olyan korban, amikor a közönség mindig új műveket akart hallani (amelyek persze, valamiféle zenei köznyelviség értelmében – igencsak hasonlíthattak a korábban már megismertekre).

A Zuglói Filharmónia muzsikussai – a lassanként rutinos operakarmesterré beérő Horváth István irányításával – játékosként vettek részt e zenei cselekményben, kihasználva mindazokat a poén- és ziccerlehetőségeket, amelyeket szólamuk egy-egy részlete kínál. Azért nagyon örvendetes ez, mert ily módon aktív kottaolvasáshoz szoknak, vagyis, nemcsak lejátszák, ami a kottában szerepel, hanem mindinkább értelmezik is azt. Ezúttal nemcsak a zenekari szólóállások, hanem a tutti-helyek is megannyi poént tettek hallhatóvá. Hogy mindehhez részletesen kidolgozott artikuláció szükséges, talán fel sem tűnt nekik – a viccek kihozták belőlük a remek viccmondót.

A Zuglói Szent István Zeneház közönsége figyelemmel követte a félreértésekben-fordulatokban bővelkedő cselekményt, az értő szövegmondásba csak a II. felvonás vége felé fáradtak bele a színpadi mozgás és az éneklés feladatai mellett a szereplők.

Két előadást hirdettek az operából, de a nagy érdeklődésre való tekintettel pótelőadást is tartottak. Akkor is szinte megtelt a nézőtér.

Mindennapjainkban elszaporodtak a korhátár-jelző karikák, műsoroknál, élvezeti cikkeknel egyaránt. Mivel a Zuglói Filharmónia programkínálata rendkívül széles skálán mozog, érdemes lenne – tréfásan – tájékoztatni az érdeklődőket, hogy mire számíthatnak. Ez a vígopera például (túl a kö-

zős családi program élményén) nem sokat jelenthetett azoknak a legkisebb apróságoknak, akik még csak kérdezősködni sem tudtak közben, olyannyira távoli-ismeretlen volt számukra a színpadi történesek világa – a kicsit nagyobbaknak viszont folyamatosan magyarázni kellett, illetve, kellett volna mindent, s ennek hiányában egy idő után indokoltan veszítették el érdeklődésüket. Ahol a zenehallgatás mennyisége eleve adott, ott érdemes azzal is törődni, hogy minél kevesebb legyen abban a háttérzene, a hangkulissza – a megérthető, ezáltal megszerethető zene túlsúlyáról kell tudatosan gondoskodni.

(Fittler Katalin)

Szegedi Szimfonikus Zenekar – 2015. április 24.

„Hangverseny Csontváry inspirációjára készült művekből” – ezzel a kissé pontatlan címmel hirdette a Budapesti Tavasz Fesztivál műsorfüzete a Vigadóbeli hangversenyt. Hiszen maga a festő aligha tehette ezt, némely festménye viszont annál inkább! Felcsillanhatott azok szeme, akik még emlékeznek Decsényi János hangulatos-szép tételeire, amelyek bizony rég nem szerepeltek koncertek műsorán. Aztán csakhamar kiderült, hogy korai volt az öröm: az 1967-es kompozíció nem szerepel a műsoron. A Magyar Művészeti Akadémiával közös program ugyanis kizárólag a társaság tagjainak darabjait tartalmazta – miként az MMA által terjesztett szórólap feltüntette. A fesztiválközönség így módon kevésbé lett tájékoztatva.

Az viszont mindenképp öröm, hogy a Szegedi Szimfonikus Zenekar is lehetőséget kapott a Budapesti Tavasz Fesztiválon való szereplésre; s főképp, hogy kortárs magyar zenekari est is színesítette a már-már áttekinthetetlenül gazdag kínálatot.

„A zene vizuális művészet” – hangoztatta annakidején Pernye András, és a vele egyetértők és vitázók megannyi rétegét térképezték fel ennek a sajátos vizualitásnak. A festmények által inspirált művek arra készítették a rendezvény életre hívóit, hogy látványvilággal is kedveskedjenek a hallgatóságnak: valamennyi műsorszám idején Csontváry-képet vetítettek. Akkor is, ha a mű címében nem szerepelt a festő neve (Kocsár: Capricorn concerto), vagy ha a szerző műismertetőjéből egyértelműen kiderült, hogy a darab nem kötődik egyetlen ismert Csontváry-festményhez sem (Tóth Péter: Csontváry-szimfonia). A nemes szándék így módon kissé a visszájára fordult, mondhatni, részben elterelte a figyelmet a hallgatnivalóról.

Hallhattunk ősbemutatókat is, talán e koncert lehetősége is közrejátszott némely mű megszületésében (Nógrádi Péter: Partita – négy Csontváry-kép vonószekarra, Kovács Zoltán: Taorminai képek – ebből egy tétel csendült fel, Dubrovay László: Csontváry – 3 szimfonikus kép zenekarra). A műsor első részében Kocsár Miklós már említett Capricorn concertóján kívül a Concerto in memoriam ZH is elhangzott, (amelynek ősbemutatójára 1983-ban a Szegedi Kamarazenei Napok keretében került sor, a Szegedi Kamarazenekar előadásában) e két mű Ruszkai Judit Tamarának (fuvola) és Kecskés Györgynek (kürt) kínált lehetőséget szólista-szereplésre.

Tóth Péter hangulatos kompozíciójánál érdemes volt figyelmen kívül hagyni a vetített képet – így közvetlenebbül hatott a muzsika, s ki-ki korábbi Csontváry-emlékképeihez kapcsolhatta (ha épp szükségét érezte ennek) a muzsikát. Jóllehet, Dubrovayt három konkrét kép inspirálta, teljes mértékben feleslegesnek tűnt a festmények újbóli kivetítése. Igaz, ezúttal korántsem fenyegette a tételeket az a veszély, hogy háttérzenévé, hangkulisszává válnak: Dubrovay, a tőle immár „megszokott” hangzásvilággal kikövetelte a hallgató figyelmét. S miközben egyéni zenei nyelvén szólt, érzékenyen rímelt Csontváry színvilágára. A váratlan-szokatlan hangszínek hasonló érzést váltottak ki a hallgatóból, mint amit a festményekkel való első találkozás jelenthetett: a szó jó értelmében vett meghökkenést. Ez a közvetlen hatás nem igényelt vizuális kommentárt. A zenekari játékosok igyekeztek korrektül eljátszani szólamaikat, de több mű esetében a végeredmény nem volt több, mint a szólamok összege. Dubrovay műve viszont arra inspirálta a muzsikásokat, beleértve az est karmesterét, Gyüdi Sándort is, hogy komplex egységgé építsék a hangzásvilágot. Ismét kiderült, hogy a kihívás lelkesítően tud hatni – s remélhetőleg a többletmunka és többlet-teljesítmény arra sarkallja a zenekari repertoár kialakítóit, hogy tovább élesszük ezt a vállalkozókedvet.

A hallgató viszont – Csontváry művészete iránti tisztelgésnek – nem tehetett mást, mint hogy a koncertet követően meghallgatta Decsényi János művét is – hangfelvételtől.

Fittler Katalin

Győri Filharmonikus Zenekar – 2015. április 25.

Megannyi óriásplakát hirdette fővároszerte A Vörös szoba álmát, Fekete Gyula zongoraversenyének magyarországi bemutatóját. A pekingi ősbemutató karmestere,

Janos Acs (Ács János) vezényelte ezen az esten a Győri Filharmonikus Zenekart. Szólistaként az a Claudia Yang működött közre, aki a kompozíció megírására felkérte a zeneszerzőt. Mint a műsorismertetőből megtudhattuk, A Vörös szoba álma egy Kínában népszerű televíziós sorozat zenéjének témáira épült, tehát Wang Liping kínai zeneszerző muzsikáját dolgozta fel Fekete Gyula ebben a terjedelmes, négytétéles alkotásban.

A zongoraverseny elsősorban a kínai hallgatóságnak jelenthetett élményt, azoknak, akik a televízióműsor ismeretében ráismerhettek zenei fordulatokra. Ennek hiányában csak kellemes, hatásos fordulatokat sem nélkülöző, könnyen fogyasztható muzsikaként értékelhettük a zongoraversenyt. De bármennyire nagylelegzetű is a kompozíció, koncertműsorként önmagában kevés lett volna. Nem tudni, milyen meggondolásból kerültek a programba a többi műsorszámok – fesztivál-keretben feltűnően koncepciótlannak tűnő végeredményt produkálva. Mert az, hogy mindegyikük népszerű, korántsem elégséges szempont. Kezdődött a műsor Az eladott menyasszony hangversenyteremben önálló életet élő nyitányával, és Smetana zenéjét követte Fekete Gyula zongoraversenye. A szünet után Mozart Esz-dúr szinfonia concertantéja csendült fel négy zenekari fúvós szólista-közreműködésével (Karvaly Szilárd – oboa, Fűke Géza – klarinét, Szalai Edina – fagott, Borbély Balázs – kürt), majd részletek hangzottak el Bizet Az arles-i lány zenekari szvitjeiből.

A Bálna rendezvényterme hasonlóképp szokatlan a hallgatóságnak és az előadónak. Talán az is hozzájárult, hogy kevésbé ihletett produkciót hallhattunk. A rutin érződött, többféle értelemben is; a karmester nem kért (s így a közönség nem kapott) intenzív jelenlétet az előadóktól, akik – ki tudja, hányadszor – lejátszották az aktuális műsort. A szólista-teljesítményekben is leginkább a szép hangszín bizonyult említésre méltónak.

A Budapesti Tavasz Fesztivál vége felé közeledve, az a hallgató, aki intenzívebb kulturális életet élt az elmúlt hetekben, mint az évad során egyébként, óhatatlanul is magasabbra helyezte az elvárás-szintet, talán nem is alaptalanul. Arra is gondolva, aki viszont csak szemezget a gazdag kínálatból, s néhanem épp ezt a programot nézte ki magának – akár épp a viszonylag új helyszínre való tekintettel. Ilyen meggondolásból tűnt „kevesnek” ez az est, amely kisebb reflektorfényben kétségkívül kedvezőbb fogadtatásra lenne méltó.

Fittler Katalin

Auer-iskola

EFREM ZIMBALIST – Rosztov –Na-Don 1890. április 9. – Reno (USA) 1985. február 22.

4. rész

1915. augusztus 20-án megszületett leányuk, Maria Virginia. Évekkel később Zimbalist így emlékezett erre az időszakra: „Alma egyike volt kora legsikeresebb művészeinek, ugyanakkor csodálatos feleség és anya volt. Hogy mindezt hogyan csinálta, szinte hihetetlennek tűnik számomra.” Az 1917-es szeptérvári forradalom híre Zimbalistot komoly aggodalommal töltötte el, Oroszországban élő családja miatt. Hegedűs szempontból ennek az időszaknak legnagyobb eseménye kétségtelenül Heifetz 1917. október 27-i amerikai bemutatkozó hangversenye volt. Elman is jelen volt koncertjén. Egyszer csak így szólt a mellette lévő Leopold Godowskyhoz: „Nagyon meleg van itt, Leopold.” – „De nem a zongoristáknak” – hangzott a válasz. 1918. február 7-én Auer is hajóra szállt, és tíz nappal később New Yorkba érkezett. Március 23-án fellépett a Carnegie Hallban, majd Philadelphiában, Bostonban és Chicagóban. Hónapokkal később Zimbalist szülei, Alex és Maria Zimbalist is Amerikába érkeztek, négy lányukkal és két fiúkkal. Efrem vásárolt nekik egy házat a New Yorktól nem messze lévő Astoriában. Csak ritkán látogatta őket, viszont biztosította a család megélhetését mindaddig, míg fiútestvérei a saját lábukra álltak. Samuel, az idősebbik brácsás lett, és Amerika nyugati partjára került, Sascha pedig a Metropolitan Opera csellistája lett. A lányok, Helen, Edna, Flora és Luba férjhez mentek. Az 1918-as évadban Zimbalist rábeszélte Damroscht, tűzzék műsorra Hubay g-moll hegedűversenyét, amit tíz évvel korábban Vecsey Ferenc mutatott be. Amint a New York Post kritikusa megjegyezte, „bizonyára azért választotta ezt a koncertet Zimbalist, mert ebben a versenyműben bőven adódott rá lehetősége, hogy bemutassa csodálatos virtuozitását.” Közben Alma ismét gyermeket várt, és 1918. november 30-án New Yorkban megszületett az ifjabb Efrem Zimbalist. Másfél hónap múlva Alma amerikai turnéra utazott. Nem volt hajlandó másokra bízni gyermekét, ezért kibérelt egy Pullman vasúti kocsit két vasúti alkalmazottal, szobalánnyal, szakács-

csal, pótmamával, zongorakísérővel és zongorahangolóval. Vele utazott legjobb barátja, Althea Jewell, és a koncertiroda megbízottja. Nem szeretett távol lenni családjától, viszont nagyon szeretett énekelni. Nyáron néhány hetet a Lake George-nál töltöttek, majd a Fishers Island-ra mentek. Auer is a közelben nyaralt. Szívproblémával küzdött, és állapotát az epekő által okozott fájdalmak tették még kellemetlenebbé. Nagyon jó barátok lettek Zimbalisttal. 1919-ben Kreisler és Heifetz is meglátogatta Zimbalistékát a Fisher Island-on. Egyik este felváltva játszottak el egy-egy tételt a Mendelssohn hegedűversenyből, miközben valamelyikük mindig odaült a zongorához, kísérni. „Heifetz jobban zongorázott, mint én, de hármunk közül Kreisler volt a legjobb” – mesélte Zimbalist. Mivel már kinőtték a lakásukat, a Park Avenue közelébe költöztek (101 East 72. Street). De a csodálatos élet, az anyagi biztonság, és a sok koncert közepette is mindig ott motoszkált Alma fejében a gondolat: mi lesz, ha majd elveszti a hangját? Már kezdett arról beszélni, hogy szeretne búcsút mondani a pódiumnak, de ezt nem igazi meggyőződésből tette. „A művészi pályám nem volt tekintettel a férjemre. A családi életem nem volt boldog. Hogy alakulhatott így? A művészpálya zilált, nem természetes életmóddal jár. Jogom van a boldogsághoz és ahhoz, hogy lázadjak a magányosság ellen. És van hozzám erőm, hogy válasszak” – nyilatkozta a Philadelphia Public Ledger-nek. A Világháború után Zimbalist ismét koncertezett Európában: Angliában, Hollandiában, Skandináviában, Magyarországon, Csehszlovákiában, Észtországban és a Balkánon. Alma 1921 után már ritkábban lépett fel, de néha voltak közös koncertjeik. 1924 szeptemberében nyíltak meg a philadelphiai Curtis Institute of Music kapui. A hegedű tanszak vezetője Flesch Károly lett. Auer jelenléte viszont némi izgalommal járt, ugyanis Alma és Efrem igen aggódott a professzor egészsége miatt. Hogy ne kelljen annyit tanítania, megpróbálta emelni az óradíjakat. Ekkor jutott eszükbe Zimbalistékának, hogy kel-

lene egy koncertet rendezni Auer 80. születésnapjára. A szervező bizottságot Heifetz, Rahmanyinov, Hofmann, Gabrilovics, Zimbalist és Paul Stasseivich alkotta. Auer szerette volna, ha Vivaldi hármasversenyét három híres tanítványa, Heifetz, Zimbalist és Elman adja elő, Elman azonban lemondta a felkérést, azaz az indokkal, hogy két nappal korábban lesz a szólóestje a Carnegie-ban. Amikor Zimbalist megpróbálta jobb belátásra bírni, legnagyobb megdöbbenésére Elman így válaszolt: „Miért kellene men-nem? Én tettem híressé Auert, nem pedig ő engem!” Így aztán a hármasversenyt Auer, Heifetz és Zimbalist adta elő, Stasseivich zongorakíséretével (aki szintén Auer-növendék volt). Utána Zimbalist és Gabrilowitsch következett Brahms d-moll szonátájával, majd Auer adta elő Csajkovszkij „Melodie” című darabját, és Brahms 1. magyar táncát Rahmanyinov zongorakíséretével, amiről felvétel is készült. Szünet után Heifetz játszott két darabot Auer közreadásában, valamint még egy művet, amit Joseph Achron külön erre az alkalomra komponált, „Pensée de Leopold Auer” (Emlék Auernak) címmel. Zimbalist vállalta, hogy zongorán kíséri Heifetzet, de Achron zongorakísérete olyan komplikáltnak bizonyult, hogy komolyan fel kellett készülnie. Amikor Heifetzzel együtt a színpadra lépett, és leült a zongora mellé, meglepetéssel látta, hogy Rahmanyinov is odaül mellé. „Hát te mit csinálsz itt?” – kérdezte tőle. „Én fogok lapozni” – hangzott a válasz. „Micsoda aljasság!” – dühöngte maga elé Zimbalist, és csak nevetni tudott a helyzeten. „Életemben nem voltam ilyen ideges. Viszont Rahmanyinov nagyszerűen lapozott.” Utána Josef Hofmann Chopin-, Csajkovszkij- és Liszt-darabokat játszott, majd a koncert Bach kettősversenyével zárult, Heifetz és Zimbalist előadásában. A koncert utáni díszvacsorát Alma Gluck szervezte. A koncert 40.000 dollár bevételt hozott Auernak. Vett belőle egy házat New Yorkban, a West Side felső részén, ahová meghívta Zimbalistot. Előzőleg epekőoperáción esett át, eltöltötték a dohányzás-

tól és az alkoholtól. Vacsora után, amikor Zimbalist szokása szerint rágyújtott egy Havanna szivarra, észrevette, hogy a professzor milyen vágyakozva nézi. Így szólt: „Professzor, olyan kellemes estét töltötünk együtt. Gondolja, hogy ártana Önnek, ha egy szivarral ünnepelnénk meg ezt?” Később, látva a boldogan pöfékelő professzor elégedett arcát, megkérdezte: „Professzor, egy kis portót?” „Soba nem láttam boldogabbnak” – mesélte Zimbalist. „Auer utána még öt évig élt jó egészségben. Minden nap élvezettel szivarozott, és ivott egy kis portót.” Amikor Zimbalist megemlítette, hogy a fiát érdekli a hegedülés, a professzor ragaszkodott hozzá, hogy ő tartsa neki az első hegedűórát, majd javasolta, hogy Jascha édesapja, Ruvin Heifetz folytassa a fiú tanítását. Heifetz papa elutazott Zimbalistékhoz még a Fishers Island-ra is, hogy a hegedűorák nyáron se szüneteljenek. 1926 őszén a fiút Southboro-ba (Massachusetts) küldték iskolába, ezért édesanyjának állandóan ingázni kellett Massachusetts és a koncertterem között. A 11 esztendő Yehudi Menuhin 1927. november 25-én adta elő a New York Symphony-val a Beethoven-koncertet. Zimbalist erről is említést tett: „Heifetz elmondta nekem, hogy Menuhin sikerét követően teljesen megalázottnak érezte magát.” Efreem még 1924-ben hallotta Menuhint San Francisco-ban, ahol a kisfiú Louis Persingerhez, a Symphony Orchestra koncertmesteréhez járt. Zimbalist már akkor nagy jövőt jósolt neki. Zimbalist pályafutása szempontjából különösen jelentősnek számít az a hat távol-keleti turné, amit 1922 és 1935 között tett. Élt akkoriban Leningrádban egy fiatal lengyel zongoraművész, akit Emanuel Bay-nek hívtak. Kiváló zongorakísérő volt, és szeretett volna az Egyesült Államokba menni, de 1922-ig nem kapott útlevelet. Végül gyógykezelés ürügyén Berlinbe utazott, ahová éppen akkor érkezett meg, amikor Zimbalist a Berlini Filharmonikusokkal lépett fel. Berlinben Zimbalist felkérte, hogy legyen az állandó zongorakísérője. A rá jellemző nagyvonalúsággal heti 500 dollár fizetést ajánlott fel, függetlenül attól, hogy vannak-e koncertek. Az Egyesült Államokban lemezfelvételeket készítettek, és Bay hamarosan az ország első számú zongorakísérője lett. Hat évig dolgozott együtt Zimbalisttal. Első ázsiai turnéjukra 1924-ben került sor, amely csaknem nyolc hónapig tartott. Ennek része volt Korea, a Fülöp-szigetek és Borneo is. Japánban há-

rom hónap alatt 60 koncertet adtak. Zimbalist számára főleg a kis, vidéki falvakban adott koncertek jelentettek különleges élményt, ugyanis ezeket még nem érintett meg az európai és az amerikai kultúra. Zimbalistot ilyenkor nem érdekelte a bevétel, és inkább többet adott a zongorakísérőnek, mint amennyit megtartott. A kisebb, vidéki városokban adott koncertek különösen megható élményt jelentettek. Eljöttek az édesanyák is kisbáikkal, és koncert közben magától értetődő természetességgel szoptatták meg őket. Az ilyesmi Tokióban vagy Osakában elképzelhetetlen lett volna! Később nem kis büszkeséggel mesélte, hogy 35 japán várost nyitott meg az európai zenekultúra számára. Emanuel Bay nagyszerű útítársnak bizonyult: „Csodálatos zongorista, tud alkalmazkodni, és nem túlságosan beszédes” – mondta róla Zimbalist. Tokióban készítettek először felvételt mikrofonnal, a Columbia cég japán leányvállalatánál. Ekkor vették fel Hubay: „Zephyr”, Glinka-Auer: „Perzsa dal”, Kreisler: „Libesfreud” és „Liebeslied”, Sarasate: „Zapateado” és Schubert-Wilhelmj: „Ave Maria” című műveit. Ekkor komponálta Zimbalist bájos hangulatú hegedűdarabját, amely „Improvizációk egy japán témára” címmel vált ismertté, miután 1927-ben elektromos felvétel készült róla az USA-ban, és Japánban. 1924-ben játszott először Koreában, Kyongsongban (Szöul), utána pedig Shanghai, Tsingtao, Peking, Batavia (Jakarta), Surabaya, majd a Fülöp-szigetek következett. Az 1927-es ázsiai turné még hosszabb lett, mint az 1924-es. Sidney-ben kezdődött, utána a Fülöp-szigeteken és Japánban folytatódott, majd Kínán, Malájföldön, Indián és Javán keresztül ismét Ausztráliába utaztak. A turné Új-Zélandon zárult, majd európai fellépések következtek. Alma Gluck egészségi állapota akkoriban kezdett rosszabbodni. Megtartotta búcsúkoncertjét, és elhatározta, hogy férje után utazik. 1927 júliusában San Franciscóból áthajózott Melbourne-be. Zimbalist Melbourne-ben táviratot kapott Philadelphiából, Josef Hofmanntól: „Flesch beadta a felmondását. Vállalnád-e a Curtis Institute hegedű tanszakának vezetését?” Amikor Zimbalist szerződésben vállalt kötelezettségeire hivatkozott, Hofmann csak ennyit válaszolt: „Tanítbatsz bármikor, amikor szabad vagy.” A világhírű ausztrál énekesnő, Nellie Melba – akit ausztráliai turnéja idején még Reményi Ede fedezett fel –, éppen akkoriban tért vissza Ausztráliába, ugyanis egy

évvel előtte adta búcsúkoncertjét a Covent Gardenben. Rendkívül elkedvetlenítették azok a hírek, hogy Zimbalist koncertjei Sidneyben nem telt ház előtt zajlanak, és a következő nyilatkozatot adta a Melbourne Heraldnak: „Sértő számomra, és szégyenérzettel tölt el, hogy ausztrál honfitársaim így állnak hozzá egy olyan emberhez, mint Zimbalist... aki mindig zsúfolt házak és lelkes közönség előtt játszik, és most kell rádöbbennie, hogy zene iránti nagyrabecsülésünk csupán mítosz...” És Melba cselekedett is. Amikor Zimbalist Melbourne-ben eljátszotta a Mendelssohn-hegedűversenyt, lelkesen gratulált, majd így szólt: „Kell tartanunk egy közös koncertet.” Ezt követően bejelentették a közönségnek, hogy Melba megkérte Zimbalistot, hadd működjön közre egyik koncertjén, így fejezve ki nagyrabecsülését. Melba a hangverseny után vidéki birtokán, a szép Coombe Cottage-ban látta vendégül a Zimbalist házaspárt. Közös fellépésük estéjén ötszáz embert kellett hazaküldeni, mivel minden jegy elment. Melba műsorszámait Zimbalist zongorán kísérte, illetve obligát hegedű-szólamot játszott a Melba által előadott dalokhoz. Hatalmas ünneplés következett, amely olyan mértékig fokozódott, hogy a sok hűhó már zavarba ejtő volt Zimbalist számára. Melba akciója mindenestre igen hatásos reklámnak bizonyult a további ausztráliai koncertek szempontjából. Amerikába visszatérve Zimbalist felkereste Josef Hofmann Philadelphiában, és szerződést írt alá, hogy ősztől átveszi a hegedű tanszak vezetését. Amikor Auer gratulált Zimbalistnak új pozíciójához, vágyakozó hangon jegyezte meg: „De szeretnék a Curtis Institute-ban tanítani!” A professzor óhaja persze fejedelmi utasításnak számított, ezért Zimbalist visszament Philadelphiába. „Auer professzor szeretne a Curtisben tanítani. El lehet ezt intézni?” – kérdezte. „Hát persze” – hangzott Hofmann válasz. Zimbalist ekkor világossá tette, hogy ebben a helyzetben viszont nem lehetséges, hogy ő legyen a hegedű tanszak vezetője. Így aztán a vezetői posztot Auer kapta, a vele járó pótlékkal együtt, ami évente több ezer dollárra rúgott. A távozó Fleschnek ugyan kétségei voltak a pedagógiai tapasztalattal nem rendelkező Efreem rátermettségét illetően, de nem lett igaza. Zimbalist az évszázad egyik nagy hegedűpedagógusa lett. „Az osztályomban mindenki jól hegedült. De mit taníthatnék nekik, amikor olyan keveset tudok a hegedűtechnikáról? Elkezdtem hát gya-

korolni” – mesélte. *„Képes volt kielemezni a saját játékát, amit nem minden hegedűs tud megtenni, akinél a hangszerjáték ösztönös ráérzés alapján működik”* – mondta róla Louis Kaufman. Kifejlesztette tanítványaiiban azt a képességet, hogy objektív módon tudják megítélni játékukat. Ez a gyakorlatias megközelítés volt módszerének lényege. A gyakorlási idő 90 százaléka a nehéz állások lassú, többször megismételt eljátszásával telt el. Ő is osztotta Auer nézetét, hogy a szóbeli magyarázat nem elegendő, ezért hegedűvel a kezében tanított. Oscar Shumsky volt a legtehetségesebb a hegedűsök közül, akik valaha a Curtis Institute-ban tanultak. Auer tanította, de a fiú édesapja szerette volna, ha Zimbalisthoz kerül. Végül maga Auer szólta Zimbalistnak, hogy nem megy a fiúval semmire, és kérte, hogy vegye át. Az 1930-as években került sor az utolsó világműködő turnékra. Éppen Ázsiában turnézott, amikor híre jött, hogy Auer 1930. július 15-én elhunyt Loschwitzban. New Yorkban temették el, koporsójánál Heifetz Schubert „Ave Mariá”-jával búcsúzott tőle. Egy napon a Carnegie Hallban volt koncertje, zsúfolt ház előtt. Éppen Bach E-dúr hegedűversenyét játszotta zongorakísérettel. Már a harmadik tételnél tartottak, amikor a zongorakísérő döbbenten látta, hogy Zimbalist abbahagyja a játékot. Csak állt, leeresztett hegedűvel, bal kezét a homlokához szorítva. Szinte örökkévalóságnak tűnt a csend. Utána elmondta, hogy agya egyszerűen felmondta a szolgálatot, ugyanis történt valami, vagy történni fog. Felesége csak a koncert után mondta meg neki, hogy édesapja az előző este meghalt. Megbeszélték az impresszárióval, hogy csak a koncert után közlik vele a hírt. Zimbalist rendkívül dühös lett, hogy miért nem szóltak neki azonnal. Mivel Zimbalist édesanyja már évekkel korábban meghalt, a család most már csak a három fiúból és a négy leányból állt. Zimbalist, aki tíz éves korától távol élt családjától, soha sem tudta leküzdeni rossz érzését, hogy testvérei lényegében idegnek maradtak számára. Auer halála után Zimbalist lett a Curtis Institute hegedűtanszakának vezetője. Közben legalább évente egyszer fellépett a Carnegie Hallban is. 1931 októberében ünnepelte amerikai debütálásának 20. évfordulóját. A Zimbalist-vonósnégyes 1932-ben mutatkozott be New Yorkban, a Town Hallban. 1932 tavaszán Zimbalist dél-amerikai turnéra indult, melynek állomásai Mexico, Salvador, Nicaragua, Costa Rica, Panama,

Columbia, Venezuela, Trinidad, Puerto Rico, Haiti voltak. 1934 elején a Szovjetunióba utazott. Orosz vér csörgedezett ereiben, és ha idősebb korában szülőföldről esett szó, szemei sok mindent elárultak érzéseiről. Az 1917-es forradalmat követően az oroszországi helyzet teljesen megváltozott. 1934 áprilisában Zimbalist New Yorkból Stockholmba hajózott, és Helsinkiben zenekarral adta elő a Sibelius-koncertet. Az utolsó tételt húzással szokta játszani, ezért nagyon izgatott lett, amikor megtudta, hogy Sibelius is jelen lesz. De a komponista gyengélkedett, ezért nem találkozhattak, viszont a kialakított telefonkapcsolatnak köszönhetően végül mégis csak hallotta az előadást. Évekkel később ezt írta az egyik fesztivál szervezőjének: *„Bizonytalan vagyok abban, hogy bármit is javasoljak, de ha a hegedűverseny megy, részemről nagyon örülnék, ha Efrem Zimbalist játszaná. Nála jobb előadót nehéz, vagy szinte lehetetlen lennie találni.* Helsinki után a leningrádi konzervatóriumban lépett fel. A bejáratnál egy 105 éves ember fogadta. *„Már vártam az érkezését. Emlékszem Önre, amikor még növendék volt. Akkoriban én voltam a zongorahangoló.”* – mondta. *„Amikor a színpadra léptem, életem egyik legmeghatóbb élményében lett részem. Az első sorban ott ültek Rimszkij-Korszakov gyermekei, Vologya és Nágya”* – mesélte. Az Angol Sugárúton laktak abban a házban, ahol korábban Auer. Vologya az egyik lenti lakásban, Nágya – zeneszerző férjével, akit akkor neveztek ki a konzervatórium igazgatójává – pedig egy fenti lakásban lakott. Összehasonlították az akkori állapotokat a régi időkkel, és Zimbalist ekkor döbben rá, hogy az ország szörnyű helyzetben van. Több hetet töltött az országban, és elutazott Rosztovba is. A koncert után ötszáz lelkes ember egészen a hotelig kísérte. Bár Heifetz is nem sokkal ezt megelőzően koncertezett a Szovjetunióban, Zimbalist játéka igen mély benyomást gyakorolt az orosz közönségre. Barátja, Lev Zeitlin professzor, Auer professzor egykori növendéke ekkor mutatta be neki fiatal kollégáját, David Ojsztrahot, akivel igen jó barátságba került, és ekkor találkozott Sosztakoviccsal is. 1935 tavaszán ismét ázsiai turnéra utazott, felesége Los Angelesben csatlakozott hozzá, majd onnan Yokohamába hajóztak. Moszkvába július 15-én érkeztek meg. A konzervatóriumban volt a hangversenye, majd Vilnában, Rigában, Varsóban és Krakóban és Lodzban lépett fel. Közben Alma

egészségi állapota egyre rosszabbodott. Kórházba került, majd egy moszkvai klinikán végzetes betegséget, májzsugorodást állapítottak meg nála. Később Amerikában, egy orvosi kutatóintézetben, a Rockefeller Institute-ban kezelte egy specialista. Efremnek közben Párizsban, Hágában, Skandináviában, Bécsben, Amszterdamban, Belgrádban és Budapesten voltak koncertjei. Budapesten volt zenekari fellépése (Mendelssohn-hegedűverseny), és szólóestje is. A Pester Lloyd így írt róla: *„Egyike a legnagyobb hegedűsöknek. Varázslatos hangjával rabul ejti az emberek lelkét.”* Ezt követően Londonból New Yorkba utazott, ahol első amerikai fellépése 25. évfordulója alkalmával rendeztek neki koncertet a Carnegie Hallban. Erre a hangversenyre régi zongorakísérőjét, Chotzinoffot kérte fel. A sajtó másnap nagy sikerről számolt be. 1937 nyarán Alma állapota némileg javulni látszott. Bár bőrének sárgás elszíneződése éles kontrasztban állt fehér ruhájával, még ekkor is nagyon szép volt. Zimbalist a turnék alatt állandóan aggódott felesége miatt. Ráadásul Zimbalist fia – aki korábban a Yale-egyetemre járt – édesapja nagy megrökönyödésére akkoriban közölte szüleivel, hogy színész szeretne lenni. 1938 őszén Alma még meghallgatta Zimbalist első három szonáta-koncertjét New Yorkban, a Town Hallban. Állapota azonban egyre rosszabbodott, de megfogadta, hogy még elkészít nyolc csipkés ülőpárnahuzatot leányának, Marcia-nak. Már a temetés előkészületeiről kezdett beszélni vele, de ezt leánya nehezen tudta elviselni. Erre Alma úgy nézett rá, mint amikor kislány korában rossz fát tett a tűzre, és így szólt: *„Ide figyelj. Végte-re is, ki baldoklik most itt? Ha nekem van bozzá erőm, hogy ezt jól végigcsináljam, akkor neked is kell legyen bátorságod, hogy ezt végighallgasd!”* 1938. október 27-én halt meg 54 évesen. Férje, és gyermekei, Marcia, Mária és Efrem mellette voltak. Három nappal korábban fejezte be az utolsó csipkés ülőpárnát. Zimbalist kívánságára temetésén a Musical Art Quartet Beethoven Op. 18-as (Nr. 1.) vonósnégyesének lassú tételét adta elő. A turnék utána is folytatódtak, de Szokolov, Zimbalist zongorakísérője még sokszor hallotta őt sírni éjszakánként, amikor nyugovóra tértek vasúti kocsijuk hálófülkéjében. 1941-ben a Curtis Institute igazgatója lett, majd öt évvel Alma halála után, 1943-ban feleségül vette Mary Louise Curtist, a Curtis Institute alapítóját. Amikor 1944-ben Galamian a Curtis Institute tanára lett

Efrem Zimbalist 1950 körül, egyik tanítványával.

(aki 1916–1922-ig Moszkvában tanult Mostrasnál, majd Capet-nál Párizsban, és 1946-ban a Juilliard School is szerződtette), Zimbalist bement az egyik tanítási órájára. „Egészen elképedtem, látva azt a képességet, hogyan farag valakiből hegedűst. Még egy asztalt is meg tudna tanítani hegedűlni. Én nem tudok hegedűsöket faragni, és nem tudom, hogyan kell ezt csinálni. Én csak annyit tudtam elérni, hogy a növendék jobban hegedűljön” – mondta. Galamian mindig megmutatta, hogyan kell valamit megoldani, Zimbalist viszont megpróbálta rávezetni a növendéket, hogy megtalálja a saját útját, és ha közben elakadtak, tovább segítette. Igyekezett megőrizni a növendék egyéniségét. „Bár Galamian több jó hegedűst nevelt fel, mint én, én viszont több művészt” – szokta mondani. 1962-ben és 1966-ban Zimbalistot meghívták a moszkvai Csajkovszkij-hegedűverseny zsűrijébe, amelynek elnöke David Ojsztrah volt. 1964. február 27-én, 73 éves korában adta utolsó koncertjét. Életrajzírója, Roy Malan eleinte a Juilliard Schoolban tanult Galamiannál, majd 1964-ben Zimbalistnál folytatta tanulmányait a Curtis Institute-ban. „Az első évben elhatároztam, hogy Zimbalist növendéke leszek. Amikor említettem neki, hallani sem akart róla. „Magának van most a legjobb tanára a világon.” Erre Malan írt Galamiannak, nagyra értékelve, hogy mennyi mindent tanult tőle, majd kérte, hadd legyen Zimbalist növendéke. A következő hegedűórán Galamian ked-

ves mosollyal fogadta: „Éppen most beszéltem Zimbalisttal. A következő tanévben nála fog tanulni. Most mit hozott hegedűőrára?” Mivel Malan szóhoz sem jutott, hozzátette: „Miféle tanár lennék én, hogy amikor Ön úgy gondolja, hogy mástól is tudna tanulni valamit, én nem bagynám?” 1965 nyarán Malan megpróbálta felidézni mindazt, amit az Auer-féle vonós-kézről tudott, és elkezdett párna nélkül gyakorolni, amelynek használatát Galamian javasolta. (Az Auer-növendékek, valamint Galamian híres tanítványai, Perlman és Zukerman mind párna nélkül hegedűltek.) Első hegedűőráján Zimbalist a vonótartással kezdett foglalkozni. „Galamian tanította Önnek ezt a vonófogást?” – kérdezte tőle, majd egy sokkal „modernebb”

vonófogást mutatott be neki, mint amire a növendéke számított. „Kicsit természetellenesen tartja a vállát, amikor hegedűl. Nem gondolt arra, hogy párnát kellene használnia?” 1967-ben jelent meg Marcia Davenport könyve „Too Strong for Fantasy” címmel, amelyben megható képet rajzolt édesanyjáról, és szülei szerelméről. Amikor Zimbalist elolvasta, könyvekkel küzdve telefonált. A könyv életük boldog időszakát idézte fel. Időközben Zimbalistnak erősen megromlott a hallása. Mivel közben második feleségének a fia, Cary vette át a vezető szerepet az Igazgatói Tanácsban, Zimbalist 1967-ben távozott a vezetői testületből, majd 1968 május 11-én lemondott az igazgatói posztról is. Bár Cary felesége kérte, hogy maradjon továbbra is igazgató, hajthatatlan maradt. Amikor második felesége 1970 január 6-án elhunyt, a Nevada állam nyugati részén fekvő kisvárosba, Reno-ba költözött a lányához, Mariához. Szokolov, a zongorakísérője ezekkel a szavakkal búcsúzott tőle: „Mr. Zimbalist, ez egy nagyon szomorú pillanat.” – „Igen, ez egy élet végét jelenti” – válaszolta a hegedűs. Ekkor fejezte be csellóversenyét, majd 1974-ben fejezte be „The Two Stories” című operáját. 1970-ben még elutazott Moszkvába, hogy részt vegyen a Csajkovszkij-hegedűverseny zsűrijének munkájában, de a versenyt ezúttal már nem találta olyan színvonalasnak, mint a korábbi években. Zimbalist még idős korában is skálázott fél órát délelőttönként, majd eljátszott egy

részletet valamelyik Paganini- és Bach-műből, utána pedig valamelyik versenyművel kezdett foglalkozni. Amikor megkérdezték, miért gyakorol, ezt válaszolta: „Ezt csináltam egész életemben. Miért kellene abbahagynom?” „A kezeim a koromboz képest fiatalok” – szokta mondani. „Magam is csodálkozom, hogy még milyen fürgén mozognak az ujjaim... Soba nem akartam a világ legnagyobb hegedűse lenni, de most valószínűleg én vagyok a legjobb a nyolcvanöt éves hegedűsök között!” „Úgy tűnik, nincs rá magyarázat, hogy a modern hegedűsök miért nem olyan jók, mint azok a hegedűs nagyságok, akik fiatal korom idején éltek... A maiak játékaiból például hiányzik a könnyedség. Márpedig a finomság igen fontos alkotóeleme egy muzsikusszököztárnak... A mai idők nem kedveznek az egyéniségnek. A világ túlságosan mechanikussá, üzletiessé vált... Heifetz például nagyon komolyan vette hívatását, és nem csak a foglalkozásával járó anyagi sikerek miatt. Büszkeséggel töltötte el, ha tanult valami újat, magáért a tanulás kedvéért. Élete során több művet tanult meg, mint bárki az általam ismert hegedűsök közül. Manapság a sikeres pályafutás abból áll, hogy annyi pénzt keressünk, amennyit csak lehet.” 1975 május 12-én a Curtis Institute tiszteletbeli doktori címet adományozott neki. Amióta Alma 1938-ban meghalt, egyszerűen nem volt képes meghallgatni a felvételeit. Jóval később leánya, Maria hozott neki egy összeállítást, amelyen Zimbalist zongorán, valamint obligát-hegedű szólammal kíséri Alma énekét. „Szeretnéd hallani?” – kérdezte apjától. Csak hosszú csend után válaszolt: „Azt hiszem, igen.” Mária elindította a felvételt, majd könnyes szemekkel kiment a szobából. Zimbalist megrendülten hallgatta végig, és később soha nem beszélt róla. Amikor már kénytelen volt bottal járni, azzal vigasztalták, hogy a nála tizenegy évvel fiatalabb Heifetz is bottal jár. „Örülök, hogy még van bennünk valami közös” – jegyezte meg tréfásan hunyorítva. Efrem Zimbalist 1985 február 22-én, hajnalban hunyt el Reno-ban. Temetési szertartása március 30-án volt New Hartfordban (Connecticut) a St. John Episcopal Church-ben. Hamvait a Town Hill temetőben helyezték örök nyugalomra. Április 1-én emlékkoncertet tartottak tiszteletére a Curtis Institute-ban, és szeptember 1-én mutatták be „Sarasateana” című operáját a Piper's Opera House-ban.

Rakos Miklós

Normann Lebrecht a Zeneakadémián

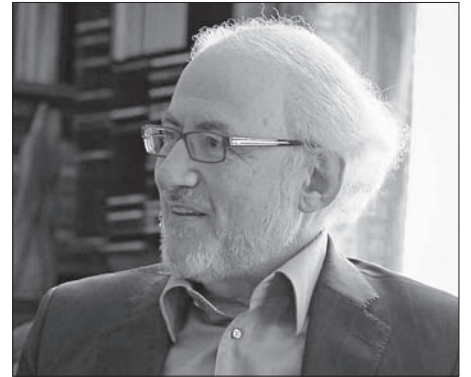
„Csak éppen a címben feltett kérdésre nem kaptunk választ...”

Mindössze jó félház volt kíváncsi Norman Lebrecht brit zenekritikus *„Az összeomlás után: hogyan lesz több zene kevesebb pénz-ből?”* címmel tartott előadására a Zeneakadémia szépen felújított Solti termében (idősebbeknek: Kisterem) egy barátságtalanul hideg és szürke március eleji szerda délutánon. Hogy az érdeklődés viszonylagos hiánya a hétköznapi délutáni időpontnak, az 1000 forintos belépőnek, az előadó személye iránti közönynek vagy a bármifajta magyar nyelvű tolmácsolás hiányának, illetve ezek együttesének volt-e következménye, arra nem derült fény, mindenesetre a hallgatóság soraiban szép számmal voltak külföldi, vagy huzamosabban külföldön élő magyar pályatársak is. Pedig az előadó híre bizonyára nagyobb közönséget is vonzhatott volna. Az 1948-ban született Norman Lebrecht ugyanis kulturális és zenei újságíró, a Daily Telegraph egykori zenekritikusa, 12 könyv szerzője, népszerű saját bloggal (slippeddisc.com) és honlappal (www.normanlebrecht.com), 2006 óta önálló műsorral a BBC-n, valamint 2007 óta állandó rovattal a *Standpoint* című kulturális folyóiratban. 2012-ben Kínában egy kötetre való válogatás jelent meg zenei témájú írásaiból, az első ilyen antológiaként nyugati kulturális író tollából. Umberto Ecohoz, Mario Vargas Llosához vagy Geert Makhoz hasonlóan Lebrecht tehát amolyan *maîtres à penser*, vagyis saját benyomásai alapján kialakult véleményéből kiinduló nemzetközi kulturális tudatformálója korunknak, jóllehet az említettekhez viszonyítva kevésbé tekintélyes életművel a háta mögött. Bizonyára többen is élénken emlékeznek még az éppen 10 évvel ezelőtt a délutáni londoni lap, az Evening Standard hasábjain közölt, meglehetősen vitatható beszámolójára a MüPa megnyitása ürügyén¹. Honlapja szerint Lebrecht eddig három regényt is írt. Az első, díjnyertes regényt megfilmesítették, míg a harmadik megjelenés előtt áll. Zenei tárgyú könyveit eddig 17 nyelvre fordították le, ezek közül három magyarul is olvasha-

tó², és csak sajnálhatjuk, hogy Mahlerről írt, nagy feltűnést keltett művéből³ az elmúlt 27 évben nem készült magyar fordítás. Nálunk megjelent könyvei az Európa Könyvkiadó jóvoltából az előadás idején is megvásárolhatóak voltak a terem előtt felállított asztalnál. Egyszóval Lebrecht nem ismeretlen a hazai közönség előtt, és fellépése alapján úgy tűnt, ő is kedveli a magyarokat, legalábbis ezt a látszatot keltette a számos humoros és kevésbé humoros utalás a „magyar” származású zeneszerzők – köztük is egy Beethoven nevű –, valamint karmesterek hozzájárulására a művelt világ zenekultúrájához.

Lebrecht előadóként kevésbé polemikus, mint írásaiban, igaz ez a két, merőben eltérő műfaj hagyományaiból is következik. Kedves idősként kifejezetten igyekezett megnyerni hallgatósága rokonszenvét, számos magyar példával illusztrálva mondandóját Liszt Ferentől Seress Rezsőn át Fischer Ivánig.

Bevezetőjében a terem névadójára, *Sir Georg Soltira* való kedves és személyes emlékezést követően azt ígérte, hogy összefoglalja a komoly zenei piac összeomlásának okait, és megoldást kínál a válságból való kilábalásra. (Csak zárójelben jegyezném meg, hogy ami az összeomlást illeti, azon tulajdonképpen egyáltalán nincs mit csodálkozni, hiszen gyakorlatilag a hangversenyélet az egyetlen olyan nyugati-európai intézmény, ami a Peter Solomon által Londonban rendezett „nyilvános zenés akadémiák” megjelenése óta, vagyis több mint 200 éve csaknem változatlan formában és tartalommal él tovább.) Az első részben tehát hosszabb zenetörténeti okfejtést hallhattunk a hangversenyélet modern kommunikációs technikáinak eredetéről, ami előadónk John Louis DiGaetanitól⁴ kölcsönzött elmélete szerint Liszt Ferenc barátjával és úgymond „promóciós menedzserével”, az olasz Gaetano Bellonival vette kezdetét. DiGaetani tézise szerint ugyanis Belloni volt az, aki Liszt koncertturnéin egy város-

sal mindig a zongoravirtuóz előtt járva, már a következő helyszínen rendezett sajtótájékoztatókkal érte el, hogy Liszt fellépése ott „eseményszámba” menjen. Ennek tudatában ajánlotta később Liszt Wagner figyelmébe Bellonit, és – ez már megint Lebrecht – emlékezett meg róla nagylelkűen végrendeletében.

Előadónk ezután rátért a modern sztárkultusz kialakulására, ami az egyre nagyobb méretű termek és zenekarok miatt megnövekedett fontosságú karmesterekkel vette kezdetét, de szemérmesen elhallgatta azt aényt, hogy a 18. századi kasztrált énekesek és a 19. századi énekesnők legalább ekkora sztárkultusszal bírtak a kisebb-nagyobb zenei centrumokban és operaházakban. Megtudhattuk, hogy a sztárkarmesterek sora a „félmagyar” Hans Richterrel és az „egészen magyar” Nikisch Artúrral vette kezdetét, majd őket követte Toscanini, Furtwängler, Fricsay és Karajan, aki végül csúcsra járatta a nemzetközi fesztivál- és hanglemmez biznisszt. A repertoár folyamatos ismétlődéséből adódó érdektelenséget egy darabig ellensúlyozta a nyolcvanas években virágkorát élő historikus mozgalom, ám az ezredfordulóra végképp bedőlt a fél évszázadon át jól prosperáló hanglemmez-piac. Helyét az egyre gyakoribb letöltések és megosztások vették át, amelyek azonban egészen más ízlésvilágról és orientációról tanúskodnak, mint a Bürgerbildungskultur évtizedeiben felnőtt generációké. A múlt

¹ Evening Standard London, March 30 2005

² Művészek és menedzserek, avagy rekviem a komolyzenéért. Európa Könyvkiadó 2000; Maestro! A karmestermítosz. Európa Könyvkiadó 2001; A komolyzene anekdotakincse. Európa Könyvkiadó 2012.

³ Mahler Remembered. W W Norton & Co Inc. 1988

⁴ DiGaetani, John Louis: Richard Wagner. New Light on a Musical Life. MFarland & Company. North Carolina, 2014. p.83 www.mcfarlandpub.com

század utolsó évtizedétől – vö. John Lukacs a „rövid 20. század”⁵ – kezdődően vitathatatlanul sok minden megváltozott. Nemcsak a lemezkiadók repertoárja vált megújultáig repetitív, hanem jelentősen hanyatlott a közoktatás és vele az általános műveltség színvonala, ijesztően megnőtt a munkanélküliség, aminek következtében egyre csökkennek a kulturálódásra fordított személyes kiadások, a Gutenberg-érát fokozatosan felváltja a vizuális kultúra, valamint az információs technológia által vezérelt modern kommunikációs eszközök, folyamatosan emelkednek az egészségüggyel kapcsolatos költségek, ami válaszul elé állítja a kormányokat az egészség vagy kultúra finanszírozását illetően, és a szabadidő „haszontalan” eltöltéséből mind nagyobb hányad jut a kereskedelmi tévék *reality show*-inak, a tartalmas közszolgálati televíziózás rovására – sorolta Lebrecht a komolyzenei piac átalakulásának ismert okait. Többé-kevésbé ugyanazokat, amiről Mario Vargas Llosa is pontos láttelepet adott magyarul is olvasható „A látványcivilizáció” című esszégyűjteményében.⁶ A gazdasági okfejtés után az előadás harmadik részéhez, vagyis a bevezetőben ígért megoldási javaslatához értünk, ahol

egészen váratlan fordulat következett be a mindaddig tárgyilagos és meglehetősen ironikus hangvételű eszmefuttatásban. Lebrecht hirtelen valami „átölelek emberiség” hangulatú idealista következtetésre jutott akkor, amikor leginkább konkrét megoldásokat várt volna a zömében muzikusok és növendékek alkotta hallgatóság a megszűnőben lévő zenekarok, a bezárás előtt álló operaházak, a hanyatló műveltség és a világszerte eluralkodó kulturálatlanság rohamosan terjedő epidémiájának kivédésére. Ehelyett példákkal illusztrálva hosszán ecsetelte, hogy mennyire megnőtt a személyes letöltések aránya a zenehallgatási szokásokban, és hogy mennyire nem a zenei műveltség és ízlés a meghatározója a letöltendő számok kiválasztásának, hanem sokkal inkább a személyes élmény és benyomás. Való igaz, hogy ma már az élő hangversenyek iránt sem lehet fenntartani az érdeklődést a régi, megszokott formában, kivéve, ha nagy ritkán egy-egy sztárzenekar, vagy világsztár fellépéséről van szó. Az emberek többsége ugyanis nem tud különbséget tenni az előadások árnyalatnyi minősége között a hatalmas túlkínálatban, ami szintén az egyre szűkülő szabadidős

piacra apellál. Megváltoztak a zenehallgatási szokások, mindinkább be kell vonni a közönséget a kulisszák mögött zajló folyamatokba, involválni kell, egyedivé, sőt mi több személyessé kell tenni számára az élményt. Vagyis a többség számára valójában nem az az elsődleges szempont, hogy kit, vagy mit hallgat, hanem hogy „van-e köze hozzá”. Lebrecht szellemes hasonlatával élve iPhone-on kell cserélni a zenét, ami annyit tesz, hogy mindenkinek van egy személyesen letöltött „kedvencek” zenei kollekciója, amit szeretne megosztani mindazokkal, akik közel állnak hozzá. Cserébe ő is megkapja a másiktól tetsző letöltéseket, függetlenül attól, hogy mi a műfaj, és ki az előadó. No meg természetesen a jogdíj. Akárcsak a Facebookos postokon. Lebrecht szerint így marad a zene továbbra is az emberek közötti kommunikáció legszemélyesebb csatornája. Végül is, csak éppen a címben feltett kérdésre nem kaptunk választ, és arra, hogy azok, akik e „csatornát” több évtizedes tanulás és gyakorlás árán professzionálisan működtetik, hogyan és miből fognak megélni majd a jövőben. Vagyis hogy hogyan lesz több pénz, kevesebb zenéből?

Kaizinger Rita

Mitől lehetnek sikeresek a közönségnevelő sorozatok?

A kulcs: minőség, jó moderátor, interakció, motiváció, különleges helyszínek

Több ezer fős, lelkes zuglói publikum, Bachot éjjel hallgató fiatalok, árnyékszínházak gyerekelőadások, hangszer próbálgató kicsik – a résztvevők előadásaiból biztató kép bontakozott ki a hazai közönségnevelésről. A Magyar Zenei Tanács erről a témáról rendezte kilencedik teadélutánját a Rózsavölgyi Szalonban. A jelenlévők a Szent István Király Zenei Műhely, a Bonbon Matiné, a Filharmónia és a Fesztiválzenekar programjaiba kaptak betekintést.

Pálfi Gábor, a Művészetek Palotájának kapcsolati vezetője elsőként az Európai Zenei Tanács hasonló témájú fórumáról számolt be, amelyet Varsóban rendeztek, és ahol a közönségfejlesztés legjobb tapasztalatairól esett szó. A tanácskozáson

olyan témák kerültek szóba, mint a kreatív tanulás, a kommunikáció és digitális stratégia, vagy a közönségfejlesztés és célzott akciók. Annak az uniós felmérésnek is beszámolt a szomorú eredményéről, mely szerint 2007-hez képest 2013-ra csökkent a

kulturális érdeklődés. Az egyes műfajokra is lebontva mindez azt mutatja, az operalátogatók vannak legkevesebben, ez azonban nem változott, ugyanannyi maradt, mint korábban, azaz 18%. Minden más téren – a könyvolvasást vagy múzeumlátogatást tekintve is 2-3%-os csökkenés figyelhető meg. Még a tv kulturális közvetítéseire fordított figyelem is kisebb lett, 78%-ról 72%-ra csökkent.

A tendenciák is érdekesek, hiszen míg a 80-as években még a produkció volt a lényeg, a 90-esekben a marketing, a 2000-es esztendőkre a közönség, a publikum motivációi, szükségletei kerültek a középpontba. Épp ezért ma már nem lehet a 70-es, 80-as

⁵ John Lukacs: A huszadik század rövid története. Európa Könyvkiadó 2014.

⁶ Európa Könyvkiadó. Budapest, 2014. vö.: p. 172

években használt módszerekkel eladni a termékeket.

Szó esett arról is, hogy a művészeti szervezetek közül sokan az új közönség elérésében, megszerzésében jó eredményt érnek el, a megtartásában azonban nem mindig jó az arány.

Solymosi Tari Emőke az 1997-ben útjára indított Pastorale-sorozatról mesélt, amelynek ötlete a Szent István Király Zene-művészeti Szakközépiskola igazgatójának, Záborszky Kálmánnak a fejéből pattant ki. A sorozatot az iskola elhivatottsággal, hatalmas lelkesedéssel indította útjára, és ma is óriási az érdeklődés az előadások iránt, az évek során elérték a százezres nézőszámot. Beszélt arról a szintén különleges összművészeti sorozatról is, amelyet ugyancsak Záborszky Kálmán talált ki, vetítéssel, ismeretterjesztéssel. Együttműködnek a Magyar Táncművészeti Főiskolával, és most már nemcsak a néptánc, hanem a balett és modern tánc is megjelenik ezeken az előadásokon. Ezáltal több művészeti ágat vonultatnak fel, s mindez remek lehetőséget biztosít a fiatal tehetségek meghívására is. A gyerekek táncstílusokkal, népviseletekkel, ismeretterjesztő szövegekkel is megismerkedhetnek, s az előadáshoz vetítés társul. Számos programot kínálnak, minden évben akad egy-egy operaelőadásuk is, hogy a zuglói családokat bevezessék ebbe a műfajba. Záborszky Kálmán mindezt azért tartotta és tartja fontosnak, mert Magyarországon a gyerekek 1%-át viszik el kulturális eseményre, és Zuglóban is csupán 4%-ot. Ezzel a kezdeményezésükkel azonban minden zuglói gyerek évente egyszer legalább kap egy ilyen élményt. Nagyon figyelnek a kicsiknél az interaktivitásra. Solymosi Tari Emőke azt is elmondta, úgy vélik, hogy ezek az élmények hozzáadódnak egymáshoz, s így a gyerekek később, kamaszként sem mondják majd azt, hogy ők mindezt nem szeretik. Bár az iskolákat az elején nem volt könnyű meggyőzni, az első őszi összművészeti produkciót követően már karácsonyra is jöttek volna lelkesen... Úgy véli, a fiatalok érdeklődésének felkeltéséhez csak kiváló minőségű előadásokkal lehet hozzákezdeni. Máshová is szeretnének eljutni – mindez persze az anyagiaktól függ –, mindenesetre az biztos, hogy a produkciók hatnak Zugló életminőségére.

Tarr Ferenc, a BonBon Matiné ügyvezető igazgatója mesélt sorozataikról, amelyeket Lukácsházi Győző indított útjára 1998-ban,

Pastorale – a Zuglói Filharmónia sorozata

s irányít ma is. Ők annyiban különleges helyzetűek, hogy nincs fenntartójuk, üzleti vállalkozásként kell működniük.

Elmondta, nagyon lényegesnek tartják az innovációt. Ma ugyanis már óriási az igény a vizualitásra, megfigyelték, hogy a gyerekek kevésbé élvezik ugyanazt a műsort, mint öt-hat évvel ezelőtt. Ezért kitalálták, hogy az előadás közben egy rajzművész élő illusztrációit vetítik ki, amelyek a zenével szoros összhangban születnek. Elkezdtek árnyékszínházzal is foglalkozni, a Lúdanyót például profi színészekkel adják elő. Emellett feladatlapokat készítenek a gyerekeknek, amit megkapnak a pedagógusok is. Tarr Ferenc úgy véli, nagyon fontos a moderátor szerepe, segíthet abban, hogy minél inkább személyes élménnyé tegye az előadást. Emellett ő is nagyon lényegesnek tartja a minőséget.

Szamosi Szabolcstól, a Filharmónia Magyarország vezetőjétől megtudtuk, két éve történt meg az országos egyesülés, de még nagy különbségek vannak az egyes területek között.

Nagyon fontos számukra a közönségnevelés, 250 ezer gyereket érnek el egy évben. Szabolcs-Szatmár, Borsod megyében a legnagyobb ez a szám, de hogy ebből mi marad meg a következő évtizedekre, azt már nehezebb kérdésnek tartja.

Énektanárként módszertan órákat hallgatott *Lakner Tamás* előadásában, ezért is vélekedik úgy, hogy a koncert olyan legyen, mint egy jó énekóra. Nagyon lényegesnek tartja, hogy kiváló moderátor szerepeljen a közönségnevelő koncerteken, ezért is kérte fel Lakner Tamást.

A karnagy – zenetanár, aki a Szélkiáltó együttesnek is a tagja, a gyerekek motivációját nevezte kulcsfontosságúnak, hozzátéve: a játékoság, a kreativitás a lényeg. Először maguk a gyerekek találják ki például, mit választanának versillusztráláshoz, s ezt követően másképp hallgatják a muzsi-

kát. Megfelelő felvezetésben egyetlen zongora is elvárásolja a kicsiket. Példaként Balog József zongoraművész előadásait említette, amelynek végén a gyerekek vastapssal köszönték meg a produkciót.

Erdődy Orsolya, a Budapesti Fesztiválzenekar ügyvezető igazgató helyettese arról beszélt, hogy számukra a közönségnevelés, -építés nem csak a fiatalokról szól. Minden korosztálynak kell tudni újat nyújtani, mert megtartani a meglévő hallgatókat ugyanolyan lényeges, mint újakat szerezni.

Hatalmas adatbázisuk sokat segít mindebben, és partneriskolai hálózattal ugyancsak rendelkeznek. Figyelnek arra is, hogy a publikumból ki mit szeret, látogatóik minél jobb megismerésére törekсенek, hogy tudják, ki, mikor, mire jön szívesen, és próbálják őket magukhoz kötni.

A BFZ járja az országot is, kistelepüléseken is játszik, s rendhagyó helyszínekre is elmegy, hogy az ott élők találkozzanak az együttesrel. Egyre sokasodnak a gyerekprogramjaik is, hiszen a kakaókoncertek mellett akadnak hangszerkóstoló előadások, próbálátogatás, amire szinte bármikor be lehet menni. A BFZ bekapog – rendezvényt sorozat keretében tényleg az emberekhez viszik a zenét, így már születésen, ifjúsági börtönben, plázában, postán, fürdőben, könyvtárban is játszottak. Van gyerek-opera, Lásd, amit hallasz-filmpályázat, s Midnight Music, éjjeli, babzsákos zenehallgatással. Ez a sorozat 2012-ben indult, de mára már kicsi lett hozzá a Millenáris. Eleinte plakátokon hirdették, most már a facebook is bőven elég, a belépők 95%-a elővételben elfogy.

A Magyar Zenei Tanács elnöke, *Zimányi Zsófia* megköszönvén az előadásokat, úgy foglalta össze a teadélután, hogy szívderítőek voltak a beszámolók, csak azt sajnálta, hogy sokan – akiknek kellett volna – nem hallották mindezt... *R. Zs.*

Antje Rößler

A Mahler Kamarazenekar hallássérült gyermekekkel közösen zenél – és várja követőit!

A halláskárosodás nem zárja ki, hogy valaki zenével foglalkozzon.

Legismertebb példája ennek Beethoven, aki felnőtt korában süketült meg.

A Mahler Kamarazenekar erre alapozva indította el siket gyermekek számára meghirdetett Beethoven-hangversenysorozatát.

A Mahler Kamarazenekar „Feel the Music” címmel projektsorozatot indított siket és nagyothalló gyermekek számára, akiknek máskülönben ritkán van lehetőségük a zenével kapcsolatba kerülni. A kezdeményezés keretében a gyermekek hangszereket próbálhatnak ki, érezkelhetik a hangzásokat és rezgéseket, megfigyelhetik a zenészek közötti interakciót, és még a karmesterei pálcá használatát is kipróbálhatják. A program a zenekar „The Beethoven Journey” elnevezésű hangverseny- és CD-sorozatát kíséri, amely negyedik és utolsó évada vége felé tart.

A „Feel the Music” koncepciója Miriam Bongartz ötletén alapul, aki 2011 vége óta vezeti a Mahler Kamarazenekar oktatási és információs osztályát, és akinek egyik barátnője egy hallássérülteknek fenntartott iskolában dolgozik. Az elsősorban Észak-Rajna-Vesztfália tartomány által támogatott projektsorozat időközben európai méretűvé nőtte ki magát. 2013-ban elnyerte a „netzwerk junge ohren” (ifjú fülek hálózata) által a zene közvetítéséért adományozott nemzetközi „Yeah! Young EARopean Award” díjat. A 2015 nyaráig tartó program-sorozat Leif Ove Andsnes norvég zongorista, a „Music and the Deaf” (a zene és a siketek) brit szervezet, valamint siketek oktatását ellátó különböző európai iskolák és hangversenyszervezők együttműködésének eredménye. „Független turnézenekarként nem tudunk egy helyen állandó oktatói feladatokat ellátni. Azonban Európa-szerte folyó tevékenységünk lehetővé teszi, hogy a projekt különböző helyszínein ösztönző hatással legyünk partnereinkre, illetve más helyi együttesekre, amelyek remélhetőleg felkarolják ügyünket, és folytatják kezdeményezésünket, amely így hosszú távon is

fenntarthatóvá válhat” – mondta el Miriam Bongartz, a projekt vezetője, akinek a siketült megnyernie Paul Whittakert, a 6 éves kora óta majdnem teljesen siket, angol zongora- és orgonaművész is.

Whittaker 1988-ban alapította a „Music and the Deaf” jótékonyági szervezetet, amelynek célja, hogy a siketek számára megkönnyítse a zeneművészethez való hozzáférést. Hazájában halláskárosult gyermekek számára létrehozott számos zenei program irányítását vállalta már, és 2007 óta több zenekart is alapított hallássérült fiatalok számára. A „Feel the Music” keretében tanácsokkal látta el a Mahler Kamarazenekart, és elkísérte őket a siketek iskoláiban tartott foglalkozásokra is.

A Mahler Kamarazenekar minden turné alkalmával szervez egy vagy két, siketek számára fenntartott iskolával közös projektet, amelynek előkészítésében és lebonyolításában szorosan együttműködik az iskola tanáraival. Minden projekt három részből áll: egy iskolai foglalkozásból, egy zenekari próba megtekintéséből és végül magából a hangversenyből. Az iskolai foglalkozás keretében négy hangszerrel felszerelkezett zenész keresi fel a gyermekeket megszokott iskolai környezetükben. Elkíséri őket Paul Whittaker is, aki ez időre vállalja a „tolmács” szerepét. „Paul Whittaker egy erőteljes, magával ragadó, ugyanakkor csupa szív személyiség, aki könnyedén eléri, hogy a gyermekek megnyíljanak, és jól érezzék magukat” – meséli Christian Heubes, a Mahler Kamarazenekar hegedűse. Az iskolában a zenészek bemutatják hangszereiket, amelyeket a gyermekek kézbe vehetnek és kipróbálhatnak, például végighúzhatnak ujjukat a cselló húrjain, vagy belefújhatnak a fúvóába. A karmesteres játék során pedig

megtapasztalhatják, hogyan függ össze a zene folyamata a testmozgással. Kíváncsiságuk és kísérletező kedvük átragad a zenészekre is. „Ösztönzőleg hat rám, hogy a projekt során új kifejezési formákat fedezhetek fel a hangszeremen” – mondta el Christian Heubes. A projekt eddig hét iskolába jutott el. „A felszereltség tekintetében nagyon eltérő körülményeket tapasztalunk” – meséli Miriam Bongartz. „Egyes iskolák jól felszerelt ének-zenei termekkel rendelkeznek. Angliában és Írországból nem ritkák a siketektől álló kórusok. Van viszont, ahol az ének-zene nem szerepel a tantervben, és az iskolában egy hangszer sem található.” Christian Heubes lassan barátkozott meg a hallássérültek zenei fejlesztésének gondolatával. „Amikor először hallottam az új oktatási ötletéről, furcsának találtam, és azt gondoltam, ezzel csak még inkább erősítjük bennük azt, hogy valamiben hiányt szenvednek” – emlékszik vissza. „De amikor belevágtam, rá kellett jönnöm, hogy ezek csupán az én előítéleteim voltak. Hiszen mint minden gyermek, a hallássérült gyermekek is lelkesek és nyitottak mindenre, ami új. Emellett hendikepjüket ügyesen kompenzálják másfajta érzékelési módokkal, például különösen érzékenyek a zenei interakció során észlelt mimikáinkra.”

A zenével való közös foglalkozás tehát a halló és siket embereket egyaránt gazdagítja, és segíti lebontani a köztük lévő akadályokat, amelyet Immanuel Kant így írt le: „a vakság elválasztja az embert a tárgyaktól, míg a siketség az embert a többi embertől.” E gondolatmenetet követve Miriam Bongartz így vélekedik: „Mi, hallók a zenével gyakran csak a hangzás szintjén foglalkozunk. Pedig a zene sokrétű érzékelést tesz lehetővé, amelyben szerep jut az érzelmeknek és a vizualitásnak is, miközben a zene elsődlegesen az emberek közötti kommunikáció egyik formája.”

Az iskolai foglalkozás után néhány nappal a gyermekek ellátogatnak a hangversenyterembe. Az idegen épületben ismerős arcok, az iskolából már ismert négy zenész és Paul

Whittaker fogadja őket. Később csatlakozik hozzájuk Leif Ove Andsnes, a Mahler Kamarazenekar „The Beethoven Journey” sorozatának zenei vezetője és zongoristája, aki a hangversenyzongora felfedezésére invitálja őket. A gyermekek ezúttal is megfoghatják a hangszert. Van, aki aláfekszik, mások kezeik érintésével érzékelik, mi történik a zongora belsejében. Ezt követi a zenekari próba, amelynek során a gyermekek a színpadon, a zenészek között foglalhatnak helyet. Így érezhetik a rezgéseket és hangzásokat, akár a nagybőgő „brummogását” is. Végül pedig a zenekar a gyerekek „dirigálása” mellett játszik improvizációkat. „Ez nagyon érdekes, hiszen a vezénylés és a siketek gesztikulációja az arc, a kéz és a test bevonásával alkalmazott jelnyelv részévé válnak. Miután a gyermekek megszokták, hogy ily módon fejezik ki magukat, gyakran meglepően kifejezően, élénken és nagy kísérletező kedvvel vezényelnek” – meséli Christian Heubes.

A „Feel the Music” projekt harmadik részében a gyermekek, miután végigvezették őket a hangverseny helyszínéül szolgáló épületben, tanáraikkal és szüleikkel közö-

sen meghallgatják a Mahler Kamarazenekar hangversenyét. Ekkorra már minden esetleges gát és félelem feloldódott bennük, hiszen ismerik a zenészeket, és betekintést nyerhettek Beethoven zenei világába is.

2012 májusa óta hét „Feel the Music” projekt lebonyolítására került sor különböző országok partneriskoláinak összesen 140 tanulója részvételével, akiknek – Bresciából, Kölnből, Prágából és Dublinból érkező – egyharmada 2014 szeptemberében a bonni Beethoven-fesztiválon, a halláskárosult gyermekek, az Esseni-dóm leánykara és a Mahler Kamarazenekar közös hangversenye alkalmából újra találkozhatott a Mahler Kamarazenekarral. A hangverseny programján a gyermekek származása szerinti négy ország dalai szerepeltek hagyományos énekhangon egyidejű jelnyelvi tolmácsolással.

A gyermekek és tanáraik a négynapos otttartózkodás során programokon vehettek részt, és egymással is ismerkedhettek. Egyidejűleg „Minden érzékkel hallani” címmel sor került egy zeneművészek, programszervezők, pedagógusok és érdeklődő laikusok számára megrendezett

szimpóziumra is, amelynek témája a halláskárosodás és a zenével való foglalkozás összeegyeztethetősége volt. A rendezvény során kiderült, továbbra is több a kérdés e téren, mint a válasz: mely érzékelési szinteken tapasztalható a zene? Milyen módon tudjuk lehetővé tenni a zene sokrétű megismerését? Milyen a halláskárosult gyermekek számára ideális zenepedagógia? Mit jelent a halláskárosodás a tényleges zenélés terén? És nem utolsósorban: hogyan tudjuk bevonni a hallássérült embereket a zenei közéletbe? A szimpózium résztvevői szakmai előadások, tapasztalati beszámolók és gyakorlati feladatok keretében keresték ezekre a kérdésekre a választ. És noha a válaszok és lehetséges megoldások megtalálása még jó ideig el fog tartani, a Mahler Kamarazenekar és partnereinek kezdeményezése már most hozzájárult ahhoz, hogy a hallássérültekkel kapcsolatos kommunikációs akadályok legalább időszakosan megszűnjenek.

*(Das Orchester 14/12 –
köszönjük a közlés jogát)*

Christoph Plass

A kínálat növeli a keresletet

Zeneturizmus az utazásszervezők szemszögéből

A zeneturizmus virágzik: a Die Zeit utazási magazinjának idén először külön zeneturisztikai katalógust kellett kiadnia, az ADAC pedig bizonyos utakat öt alkalommal is meg tudott hirdetni. A kulturális szolgáltatók munkafolyamatai azonban többnyire eltérnek az idegenfogalmi szolgáltatók időbeosztásától.

Amikor a River Cloud II végül lehorgonyzott Budapesten, 66 ember érezte magát boldognak. Közülük 65-en egy héten keresztül hajóztak az öcsillagos hajón a Dunán lefelé főként azzal a céllal, hogy mindenhol kikössenek, ahol van valami hallani-, illetve látnivaló. A 66. ember mindeközben a Frankfurt am Main-i irodában ült, de gondolatban minden bizonnyal ő is pezsgőt bontott a sikeres út végén. A Dunán megtett „zenei keresztes hadjárat” ötletével Elke Vollmar, az ADAC hessen-thüringiai részle-

gének zene- és kempingturizmusért felelős vezetője egy rendkívül sikeres kezdeményezést indított útjára. Pontosabban egy újabb sikeres kezdeményezést, ugyanis más turisztikai szolgáltatóknál dolgozó kollégáival egyetemben számos egyéb programot is kínál az érdeklődők számára.

A zenei turizmus piaca nagy és egyre növekszik. A németek szívesen kerekednek fel – akár csoportosan vagy egyénileg is –, hogy saját városuk koncerttermein kívül is hódoljanak a zene iránti szenvedélyüknek.

Vannak, akik Németország kulturális nagyvárosait célozzák meg, de vannak olyanok is, akik messzebbre tekintenek, és egy új operaház mellett egy új országot és új várost is meg szeretnének ismerni – természetesen mindent elérhető távolságban.

„Sydney például már túl messze van” – mondja Elke Vollmar. Bár a sydney-i operaház sziluettjét minden általános műveltséggel rendelkező ember ismeri, de egy előadásért 20 órás repülőutat bevállalni, már túl sok lenne a jóból. Omán azonban már közelebb van. „Nemrég nyitotta meg ott kapuit egy új operaház, ami számunkra igencsak érdekes lehet” – meséli Elke Vollmar, aki amellet, hogy az Arab-félsziget és Dél-Afrika felé kacsingat, már egy jövő évi újabb nagy projekt gondolatát dédelgeti, amelynek (egyik) úti célja New York lesz: repülőút a Nagy Almába, hangverseny a MET-ben, majd hazaút a Queen Mary II-n

Anglián keresztül, összekötve még egy további zenei élménnyel. Elke Vollmar biztos benne, hogy lesz rá kereslet, mert az emberek egyre több eseményre vágnak, és ezért egyre több pénzt is hajlandók kiadni.

„A nyugdíjas professzortól a visszavonult ügyvédig sokféle utazót ölel át ez az egyedi vendégkör.” Elke Vollmar ügyfelei közé jól szituált nyugdíjasok, egyedül utazó művészetrajongók és örökifjú idősök tartoznak. És ez jelenti az általa kínált utazások egyik vonzerejét: azonos érdeklődésű és hasonló intelligenciájú emberek megismerése és a velük folytatott gondolatcsere sok zenei utazó számára jelent plusz értéket az utazás mellett, amelynek úti célja akár másodrangú is lehet.

Bécs, München vagy Drezda azok a városok, amelyekbe az ADAC egész évben, akár több alkalommal is szervez utakat, mert önmagukban is számos látnivalót kínálnak, és a városlátogatások, illetve idegenvezető kíséretében kínált programok jól kombinálhatók a kulturális előadásokkal. Az ADAC évente 120, 70 százalékbán csoportos zenei utat kínál. A németek szívesen utaznak Lengyelországba: a közkedvelt úti célok rangsorának elején Varsó, Brassó és Krakkó található. Máskülönben többnyire a zenei műfaj a döntő.

„A modern előadások külön kategóriába tartoznak, sok vendégünk többnyire nem találja őket vonzóknak” – vallja be Elke Vollmar. Ilyen esetben tehát a fellépő művész vagy a város vonzerejét kell kihasználnia. Ami magát a zenét illeti, arról külön ranglistával rendelkezik, ami jól jön a katalógus összeállításakor: „Az operák viszik a prímet, a hangversenyek akkor kelendők, ha nagyhírű karmester vezényli őket. A balettelőadások pedig csak ráadásként működnek.” Az emberek sokkal szívesebben elutaznak egy másik városba, hogy akár tízedszer is meghallgassák kedvenc operájukat, mint hogy néhány kilométert utazzanak egy ismeretlen balettelőadásért.

Ez azonban nem gond, a zenei turizmust kínáló irodák egyik legnagyobb feladata ugyanis, hogy a régit az újjal kombinálják. Noha a programokban és katalógusokban gyakran megtalálhatók ugyanazok a jól ismert operaklasszikusok, a programszervezők kínálata mind más és más. Christa Zapf számára minden évben nagy kérdést jelent, hogy hány jegyet szerezzen be elővételben a Salzburgeri Ünnepi Játékokra. „A velünk utazó ügyfelek ugyanis a legjobb helyekre szóló jegyeket szeretnék, de sosem lehet előre tudni, hogy hányan foglalnak majd utat” – meséli a Heideker-Reisen

utazási iroda munkatársa, akinek olykor vállalnia kell az ilyen jellegű pénzügyi kockázatokat is. A nagyobb fesztiválokkal kapcsolatosan azonban mégsem ez jelenti Christa Zapf számára a legnagyobb gondot, sokkal inkább az idő kérdése: miközben egész nyáron a jövő évi katalóguson dolgozik, amelyet november táján küldenek meg a törzsügyfelek számára, a legtöbb fesztivál csak az adott év márciusára állítja össze a programját. Zenei program nélkül azonban természetesen nincs sok értelme zenét kínálni, ahogyan tavasszal sem igazán szerencsés nyári utazással előállni.

Az ügyfelek ugyanis legalább olyan magas igényeket támasztanak az utazással szemben, mint Christa Zapf maga. Legyen szó a Bregenzi Ünnepi Játékokról vagy a Kissinger Sommer fesztiválról, Prágáról, Krakkóról vagy Budapestről, illetve a német kulturális központokról, Münchenről, Berlinről vagy Drezdáról: mindig mindennek a legjobbnak kell lennie, a vendégek mindig szeretnének (és kell is kapjanak) valami olyan pluszt, amire önállóan szervezett út során nem nyílna lehetőségük. A Heideker 270 oldalas katalógusában a zenei utakat bemutató 20 oldal minden bizonnyal nem a legalacsonyabb árkategóriát képviseli. A zenei turizmus – a forgalom és a ráfordítás tekintetében – az utazási iroda munkájának mintegy egyötödét teszi ki. És a Heideker egyértelmű célja, hogy tovább bővítse ezt az ágazatot. Egy szintén növekedési pályán mozgó szolgáltató a ZEIT Reisen, amely új még a zenei turizmus ágazatában, azonban Christopher Alexander, a kiadó utazási részlegének vezetője szerint csak egy irány van: előre. Naptárában évente 25 csoportos zenei út található, és közel kétszer ennyi utat kínál egyéni utazók számára, akiknek száma az elmúlt öt év alatt folyamatosan növekedett: „Sokszor előfordul, hogy valakit nagyon érdekelne valamelyik utunk, de az adott időpontban mégsem ér rá, ezért megkérdezi, hogy máskor is igénybe vehető-e esetleg az adott csomag.”

A németeknek nincsenek abszolút preferenciái abban a tekintetben, hogy mit szeretnének látni és hallani, meséli Christopher Alexander: „A balettelőadások a kínálatunk kisebb részét teszik ki, a többi műfajban azonban kiegyenlítettnek mondhatók az előadási számok.” Az utasok körében egyre népszerűbbek a közismert művek és fesztiválok mellett a kis „zenei gyöngyszemek”. Az Arnstadtban megrendezésre kerülő nyári Bach-fesztivál például egy ilyen gyöngyszem: a „még éppen jó méretű”, kicsoportos út egy olyan fesztiválra, amelyet még

nem árasztanak el a világ minden tájáról érkező turisták, mind az utazási iroda, mind az utasok számára kedvező. A program rögtön be is vált.

A ZEIT Reisen a jelenlegi, a zenei turizmusban rejlő lehetőségeket még korántsem teljes mértékben kimerítő kínálat ilyen gyöngyszemekkel történő bővítését tűzte ki céljául. Ha tehát dönteniük kell a klasszikus zene valamely fellegvára vagy egy kisebb, ismeretlen zenei központ felfedezése között, többnyire ez utóbbi mellett döntenek. „Olyan ajánlatokat keresünk, amelyek széles zenei választékot képviselnek, és egyidejűleg izgalmas programlehetőségeket is tartogatnak. Ilyen például a művészekkel folytatott beszélgetés.” Mindezek eredményeként egyre többen foglalják a csomagajánlatokat, amelyek mostanra az utazások 40 százalékát teszik ki.

Ha valaki nem a társasutazás mellett dönt, annak nem biztos, hogy csak az az oka, hogy az adott időpont nem felel meg neki, hanem előfordulhat, hogy alapvetően nem szereti a csoportos utakat. „Egyre jobban sikerül kiismernünk utasainkat” – meséli Christopher Alexander, aki azt is felmérte már, mennyi ideig hajlandó egy általában önállóan utazó ember csoportban létezni: négy napig, és nem tovább.

A nagy létszámú csoportnál is rosszabb a programszervező szempontjából, ha egy utat a túl kevés jelentkező miatt kell lemondani. Ilyenkor előfordul, hogy a szervező tíz fő alatti csoportot utaztat. Ez azonban nagyon ritkán fordul elő, hangsúlyozza Christopher Alexander, és hozzáfűzi: „a kínálatnál nagymértékben növekszik a kereslet is”. Ez olyannyira igaz, hogy egyes utakat már a katalógus novemberi megjelenésekor lefoglalnak úgy is, hogy arra csak a következő év decemberében kerül sor. „Ezzel szemben vannak olyanok is, akik a Salzburgeri Ünnepi Játékok előtt egy héttel keresnek meg bennünket, hogy tudunk-e még nekik helyet biztosítani.” A németekre láthatóan a spontán döntések és a több hónapos tervezés két véglete a jellemző.

Összességében megállapítható, hogy az emberek számára egyre fontosabb, hogy zenei témájú kínálatok közül is válogathassanak, és egyre többen hajlandóak is ezért fizetni. Nincsenek azonban arra vonatkozó tapasztalatok és statisztikák sem, hogy hányan vannak, akik a távoli opera- vagy hangverseny-látogatás mellett a saját városuk, környezetük kínálatból is válogatnak. Biztosan nem kevesen.

*(Das Orchester 14/10 –
köszönjük a közlés jogát)*

Marco Frei

Unalom kizárva

Új utakon a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekara – a zenekari programfüzetek terén

A 2014/15-ös évadra összeállított programfüzetével a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekara valami egészen újra vállalkozott, és ezzel természetesen vitákra is okot adott. A zenekar modern, informatív, kellőképpen szemtelen ugyanakkor rendkívül informatív módot talált önmaga bemutatására. Az új programfüzet kultúrpolitikai szempontból is nagy jelentéssel bír: többek között azzal, hogy betekintést nyújt a zenekar, illetve a zenész szakma hétköznapijaiba.

A zenekarok néha mintha önmaguk ellen dolgoznának. Többségük programfüzeteinek kialakítása sem különösen innovatív, sem izgalmasnak nem mondható. Noha a színházak és operaházak már évek óta igyekeznek – többé-kevésbé sikeresen – új stratégiákat kipróbálni, a zenekarok többsége – a lehetőségek megragadása vagy akár felismerése nélkül – továbbra is a régimódi eszközökhöz nyúl. „Kedves Zenebarátok!” vagy „Kedves Látogatók!”, többnyire így kezdődnek az első mondatok, amelyeket a művészek ügynökségektől kapott fotóival tűzdelt száraz szöveg követ. A zárómondatok pedig többnyire így hangzanak: „Mindezek alapján örömmel nézünk az előttünk álló évad elébe.” Az ember ásít egy nagyot, majd horkolni kezd.

Ki olvassa ezt végig? Többnyire senki. És ezt mindenki sejti. Megfelel ez a munkaórák, a nyomdai munka és a pénzügyi eszközök ésszerű felhasználásának? Sajnos nem. Még a Berlini Filharmonikusok – egy más tekintetben igazán korszerű, és viszonylag nagy költségvetéssel működő zenekar – is száraz és színtelen programfüzetet állított össze hallgatósága számára. Pedig egy kis ráfordítással szerényebb anyagi lehetőségek mellett is létre lehet hozni a jelenlegi többség által képviselnél kreatívabb megoldásokat. Csak az a fontos, hogy megfelelő kritikai érzékkel tekintsünk a konvenciókra és szokásokra, és esetlegesen meg merjük törni a tabukat – amit egy zenekar alapjában véve nap mint nap megtesz, vagy legalábbis meg kellene tennie a zeneművek interpretálása során.

A müncheni Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarának volt ehhez bátorsága. A 2014/15-ös évadra szóló programfüzettel legalábbis sikerült a német zenekarok körében teljesen egyeduralkodóvá válnia. Már a borító maga

egy óriási felkiáltójel: a képen Daniel Harding karmester és négy zenész szív-működésének EKG-görbéje látható abban a pillanatban, amikor Gustav Mahler 6. szimfóniájának zárótételében megszólal a dob. A borító belső oldalán ez áll: „Milyen fizikai megterhelésnek van kitéve a karmester és a zenész a hangverseny során? E kérdés megválaszolása érdekében 2014. március 21-én a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarának hangversenye során négy zenész és a karmester, Daniel Harding EKG készüléket viselt, amely feljegyzéseket végzett szív-működésükről. A műsoron Henry Purcell Gyász-zene Mária királynő temetésére című műve és Gustav Mahler 6. szimfóniája szerepelt. A 2400 koncertlátogató jelenlétében a Filharmonia épületében megrendezett hangversenyt a rádió is közvetítette, illetve videós élő adásban is megtekinthető volt. A kísérlet orvosi felügyeletét a neves kardiológus, Dr. Gerhard Steinbeck biztosította, aki az eredmények kiértékelését is végzi majd. Az előzetes eredmények alapján különösen Daniel Harding értékei kiugróak. A dobos esetében pedig egyértelműen látszik, mikor szólaltatta meg hangszerét. A részletes kiértékelés még folyamatban van, de egy következtetés már most levonható: a zenészek által átélt stresszhelyzetek összevethetőek azokkal, amit az élsportolók vagy a Forma 1-es pilóták átélnek.”

Ha továbblapozunk, még nagyobb meglepetések várnak ránk. A programfüzet két oldalon, grafikonok segítségével mutatja be, milyen hatása van a zenének. Az érdekesnél érdekesebb információk pedig folytatódnak: egy világtérképen bejelölve meg tudhatjuk, hol lépett fel eddig a zenekar vezető karmestere, Mariss Jansons, illetve megismerhetjük müncheni és amsterdami zenekarait és repertoárját. Az „Intim kérdé-

sek” rovatban a zenekar zenészei válaszolnak a zenei ízlésükre, hangszereik származási helyére, magasságukra, születési és jelenlegi lakhelyükre vonatkozó kérdésekre, illetve arra, milyen messze laknak a hangversenyteremtől, és a zenélésen kívül milyen más hivatást tudnának maguknak elképzelni. Érdekes, hogy többségük az utóbbi kérdésre azt válaszolta, ha nem zenész, akkor orvos lenne. A zenészek egészségügyét érintő kérdésekről is olvashatunk, például, hogy hol és mi biztosít számukra megfelelő kikapcsolódást és pihenést, milyen rituálékat folytatnak a hangversenyek előtt, illetve milyen hobbikat űznek. A válaszok intő jelként szolgálhatnak a zenészek egészségével foglalkozó szakembereknek, ugyanis a zenekari zenészek közel fele nem végez lazító feladatokat a hangversenyt megelőzően, és sokan még szorgosan gyakorolnak a fellépés előtt.

Pozitívum azonban, hogy sokan jógáznak és végeznek egyéb meditációs gyakorlatokat, és jelentős azok száma is, akik imádkoznak. Emellett a sport és a természet jelentik a legfőbb kikapcsolódási lehetőséget. A fitnessközpont felkeresését vagy a falmászást azonban nem tekintik erre alkalmas időtöltésnek, sokkal inkább a természetjárást, az üdülést vagy az otthon töltött időt. A füzet lapjain humorral és önironiával is találkozhatunk. A pihenés szigeteként például megnevezik a WC-t, illetve a végső nyughelyet is.

Aki gőgös, és túl komolyan veszi, illetve rendkívül fontosnak tartja önmagát, az ne csodálkozzon, ha „elit résziaci terméknek” tartják majd. Beethoven és a többi zeneszerző művei nem egy résnyi, elit rétegnek szólnak, hanem mindenekelőtt közös kultúránk részét képezik. Megnyílni és önmagunkat megmutatni, felkelteni az érdeklődést és bizalmat teremteni, egyértelműen bemutatni, mit és hogyan teszünk, és miért fontos, amit teszünk – erre van napjainkban a legnagyobb szükség a kultúrpolitika terén. És pont ezt teszi a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekara. A siránkozás helyett offenzívát indít, méghozzá a lehető legáttekinthetőbb módon. Mit jelent egy zenekar fenntartása, működtetése? Hol és milyen téren, milyen erőfeszítéseket tesz egy zenekar? Hogyan

képzeljük el a hétköznapijait? Milyen vizsgák, milyen képzések kapcsolódnak a zenekari zenész munkájához? Erre mindenki kíváncsi, a bérletesek és az egyszeri koncertlátogatók, a kultúrpolitikusok és a szponzorok egyaránt.

Aki szeretné, hogy fontosnak tartsák, annak meg is kell tudni indokolni és be is kell tudni mutatni, miért az. Lehet ezt jónak vagy rossznak titulálni, de szükségszerű mindenképp. Erre is tökéletes megoldást ad az új programfüzet, amely arról is tájékoztat, hogy hogyan lesz valaki a zenekar tagja, illetve mely országokból érkeztek az előző évadra a pályázók, ami pedig sokat elárul a zenekar nemzetközi hírnevéről is. A következő, ábrákkal illusztrált oldalak bemutatják a nézőtér kihasználtságát, a bérletesek számát, illetve a játszott darabok statisztikáját. Még azt is megtudhatjuk, milyen kritériumok alapján történik a koncertprogram összeállítása, illetve hogy egy munkafolyamat során mi történik konkrétan, kitérve arra is, mi a menedzsment és a vezető karmester feladata. Honnan érkezik a hallgatóság? Elsősorban Münchenből, Bajorországból, Németországból és más európai országokból. Szociológiai kérdések is bemutatásra kerülnek: egy ábra alapján nyilvánvalóan kiderül, hogy a gyermekek zenével történő ismerkedése terén a szülők játsszák a meghatározó szerepet. Hogyan működnek a hangversenykörutak, a világ mely tájain szerepelt már a zenekar? Honnan származnak a zenekari akadémia tagjai? Hogyan készülnek a koncertfelvételek – a hangversenyteremtől a rádióon és az interneten át a CD-ig? Sőt, napi politikai témát is érint a programfüzet: egy kétoldalas cikk azt tárgyalja, hol és milyen csatornán keresztül hallgatják az emberek a BR Klassik rádióprogramot. A téma az URH-hálózatról digitálisra történő tervezett átállás miatt váltott ki aktuálisan vitákat. Az eredmény: sokan hallgatnak klasszikus zenét a rádióban – a digitális autórádió ritka –, illetve házi vagy készülékre szerelt antennával.

Az új programfüzet ámulatba ejtően sok adatot tartalmaz, és ezeket átlátható és érdekes módon mutatja be. A zenekar kiváló szakemberekkel dolgozott együtt a füzet összeállítása során. A „Bureau Mirko Borsche” évek óta részt vesz a programfüzetek kialakításában, míg az információk oldalak megjelenése és grafikái, grafikonjai a berlini „Golden Section Graphics” munkatársától, Jan Schwochowtól származnak. Munkáján meglátszik, hogy újságíróként és grafikusként is tevékenykedik, és tudja, hogyan kell a sokrétű információkat könnyen

emészthető módon megjeleníteni. Másrésztől különleges érzéke van a zenei témákhoz. Ezenkívül látható az is, hogy Borsche és Schwochow egyformán előtérbe helyezték megbízójuk kreativitását, és eközben nemcsak a menedzsmentre, illetve a kreatív kommunikációs stratégia kialakítására gondolnak, hanem magukra a zenekari zenészekre is. Nem magától értetődő ugyanis, hogy a zenészek hajlandóak legyenek személyes kérdéseket is megválaszolni, vagy a koncert során EKG készüléket viselni. Egyértelműen látszik, hogy a zenészeknek tetszettek az ötletek. Csapatmunka nélkül nem lehetett volna ezt az eredményt elérni. Ez a bizalommal teli légkör jellemzi a zenekart azóta, hogy Mariss Jansons vezető karmester, illetve a korábbi, jelenleg Luxemburgban dolgozó menedzser, Stephan Gehmacher megkezdte munkáját Münchenben. Az idej programfüzet jól mutatja, milyen is manapság a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekara: közösségi és művészi.

Meg kell jegyezni azonban, hogy az új programfüzet nem az égből pottyant, hanem egy fejlődési folyamat jelenlegi csúcspontját jelenti. Létrejöttét az újfajta kialakítási lehetőségek keresése előzte meg. Nem a spanyolvaszt akarták feltalálni, hanem éveken át óvatosan próbálkoztak. Nem megdöbbenést akartak kiváltani, hanem lépésről lépésre akarták elhagyni a hagyományos megoldások biztonságos talaját, hogy valami újra, másra vállalkozzanak. Okos megoldás volt. A tipográfia és a megjelenés új, emellett újdonságot jelentenek az interjúk is. Amikor a 2011/12-es évad programfüzetében a zenekar árnykép-karikatúrákkal szerepelt, az már egy elég vagány lépés volt. Egy évvel később még tovább mentek: a zenekar állt a középpontban: a borítón Jansons és a zenészek neve szerepelt, de a legizgalmasabbak a zenészek gyerekkori

fényképei voltak, köztük a hároméves Jansonsé, aki karmesterpálccával a kezében egy kottába néz éppen. És elég volt csupán megtekinteni Franz Scheuerer elsőhegedűs négyéves korában készült fényképét, amelyen édesapja ölében a zongoránál ül, hogy láthassuk, hol kezdődik a zene iránti érdeklődés. Ennél közvetlenebb módon aligha lehet kapcsolatot teremteni a zenészek és a hallgatóság között.

A reakciókra nem kellett sokat várni, a „plágiumokra” sem. A kínai Asia Pacific United Orchestra 2012. őszi turnéjához egy az egyben átvette a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekara 2012/13-as programfüzetének koncepcióját, igaz jóval gyengébb utánzatban. 2012 nyarán egy salzburgi találkozón során a kínaiak megkapták a bajorok új programfüzetét, és 2013-ban a marcaui zenekari konferencián büszkén mutatták be a kínai „másolatot”: a müncheniek lazán vették, és dicséretként fogták fel az ötletlopást.

A 2013/14-es évadra készült füzetben a hallgatóság került a középpontba. A koncertlátogatókat kérdezték a zenekarról minden korosztályban, köztük a legidősebb bérlettulajdonost, a 101 éves Aenne Hirmert is, aki a zenekar 1949-es alapítása óta látogatja a hangversenyeket, és elmondta, hogy már akkor sem ült sok fiatal a nézőtérén. Ezek szerint a klasszikus zenét hallgatók kihalófélben lévő fajt képviselnek? Nem, semmi esetre sem, hiszen az emberek folyamatosan öregszenek és a klasszikus zene láthatóan mindig is elsősorban az idősebb korosztályokat szólította meg – legalábbis ezek szerint. Hogy az idej programfüzet után mi következik, azt még nem árulhatjuk el. Ha azonban sikerül, ismét mérgező lehet majd jó néhány zenekar, hogy ez a kézenfekvő ötlet miért nem neki jutott eszébe.

(Das Orchester 14/9 –
köszönjük a közlés jogát.)

Alexandra Türk-Espitalier

Egészséges zenélés

Megalakult a Kelet-Bajorországi Zenész-egészségügyi Hálózat

40 évnyi kutatást, terápiát és oktatást követően a zenepszichológia és a zenészegészségügy a zenei élet magától értetődő részévé vált. Majdnem minden felsőoktatási intézmény tart e kérdéskörrel kapcsolatos szemináriumokat, és szimpóziumok, illetve workshopok keretében mind a hivatásos, mind az amatőr zenészeknek lehetőségük van a témában ismereteket gyűjteni.

A zenészek képzésében és munkájuk támogatásában részt vevő embereket Németországban a 1994-ben alapított Német Zenepszichológiai és Zenész-egészségügyi Társaság (DGfMM) fogja össze. A társaság több mint 500 főt számláló tagjai között zenészek, zene- és énektanárok, orvosok, fogorvosok, gyógytornászok, pszichoterapeuták, hangszergyártók és különböző testtechnikákat oktató tanárok is megtalálhatók. A szervezet célja, hogy segítséget nyújtson a zenészeknek a megfelelő orvos vagy terapeuta megtalálásában.

A hálózat földrajzi lefedettsége tekintetében azonban aránytalanságok tapasztalhatók a tartományok és régiók között. Kelet-Bajorországban például Nürnberg, Regensburg és Bayreuth kivételével nincs a szervezetnél nyilvántartva a zenészek egészségügyével foglalkozó szakember, ami persze nem jelenti azt, hogy ténylegesen nincs, aki ellássa ezeket a feladatokat, csupán nincsenek DGfMM-nél regisztrálva. Mindemellett úgy tűnik, az itt élők kevesebb információval rendelkeznek e téren, sokak számára ismeretlen a DGfMM és maga a zenész-egészségügy mint szakterület is. Így előfordul, hogy a zenészeknek továbbra is kálváriákat kell bejárniuk, míg sikerül kezelteniük a zenészi hivatásból eredő betegségeiket. Ennek a 21. században már elfogadhatatlannak számító helyzetnek az egyik oka az lehet, hogy a ritkábban lakott területeken nehéz megteremteni a zenészek és orvosok közötti kapcsolatot; sok zenész nem tud róla, hogy talán a közelében lakik a számára megfelelő orvos, hanem pana-

szaival inkább a nagyvárosba utazik. Egy-egy alkalommal ez megoldás lehet, de túl sok idő- és anyagi ráfordítást jelent, és a rendszeres kezelés logisztikai akadályokba is ütközhet. Ennek következtében sok zenész a betegségével együtt él tovább. Ugyanakkor Regensburg példáján látható, hogy a zenészek egészségének kérdése a felsőfokú képzésben és a hivatásos zenészek körében is meghonosítható: a katolikus egyházzenei és zenepedagógiai főiskolán a hangképzéssel kapcsolatos orvoslást, a zenészek egyészségével kapcsolatos témaköröket és Alexander-technikát oktatnak, míg a helyi orvosok kezdeményezése keretében a fellépő énekeseket orvosok támogatják a teátrumokban.

Az egyre bővülő lehetőségek nem csupán a hivatásos zenészek számára hasznosak. Kelet-Bajorországban például növekszik az amatőr vagy félig hivatásos együttesek száma. Az amatőröket ugyanúgy érinthetik a zenélés okozta panaszok, hiszen a szakmailag és művészileg is magas színvonalú zenéléshez sok-sok próba és gyakorlás szükséges. A „Kelet-Bajorországi Zenész-egészségügyi Hálózat” határozott célja ezért, hogy az amatőr zenészeket is megszólítsa.

A zenészek egészségével kapcsolatos rendezvények sikere azt igazolja, hogy Kelet-Bajorországban nagy a téma iránti érdeklődés. A passauai egyházmegye kántorai és a passauai fúvósok számára tanfolyamok indultak a zenélés következtében keletkező megbetegedések megelőzése érdekében, míg a plattlingi zenei szakközépiskola al-

kalmazott zenepszichológiai szemináriumán az oktatás konkrétan hangszerekkel folyik, és a diákok zenei és pszichológiai szempontból is értékes gyakorlási stratégiákkal ismerkedhetnek meg. Az orvosok és terapeuták is bekapcsolódnak a munkába, az újonnan csatlakozók között található ortopéd orvos és baleseti sebész, fül-orr-gégész, belgyógyász, fogorvos és számos gyógytornász, valamint hangszerpedagógusok és hangszerkészítők is.

Németország számos más pontján léteznek hasonló mintán alapuló hálózatok. A zenészek kezelése és felvilágosítása terén ott elért sikerek bizakodásra adnak okot arra nézve, hogy a modell Kelet-Bajorországban is működni fog. A siker alapvető feltétele, hogy mind a zenészek, mind az orvosok és terapeuták számára fontos legyen a zenészek egyészsége, és ez a feltétel Kelet-Bajorországban teljesül. Ha a hálózat képes hozzájárulni a jobb kapcsolatok kialakításához és az érintettek közötti gyorsabb információcseréhez, további projektek megvalósítására is sor kerülhet. Emellett a hasonló településszerkezettel és régi rézfúvós hagyományokkal rendelkező Felső-Ausztria is jelezte, hogy a jövőben szívesen részt venne határokon átnyúló rendezvényeken.

Minél több komoly érdeklődő csatlakozik a hálózathoz, annál sikeresebb és fenntarthatóbb lesz a zenészekkel közösen folytatott munka, ezért a hálózat egyik legfőbb feladata, hogy gondoskodjon a résztvevők elkötelezettségéről és az érintettek érdeklődésének fenntartásáról.

LEGYEN 2015-BEN IS ELŐFIZETŐNK!

A
zeneKar

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg évi 6 alkalommal.

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt: **Összesen 3500 Ft/év.**

Rovatainkban foglalkozunk

a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangverseny-kritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszer-történettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak hangverseny-programjait és próbajáték felhívásait. Innen megtudhatja, mi történik a hangverseny-pódiumon és mögötte!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujzag.hu

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.

próbajátékot hirdet

CSELLŐ SZÓLAMVEZETŐ ÁLLÁSRA

A próbajáték ideje: 2015. május 8. (péntek) 10.00

A próbajáték helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga:

I. forduló:

Haydn: D-dúr csellóverseny I. tétel kadenciával

Kijelölt részek az alábbi művekből:

Beethoven: V. szimfónia II. tétel

Verdi: Requiem – Offertorio

R. Strauss: Don Juan

Mozart: D-dúr „Haffner” szimfónia K.35

II. forduló:

J. S. Bach: Két szabadon választott tánc tétel

Kijelölt részek az alábbi művekből:

Brahms: B-dúr zongoraverseny III. tétel

Rossini: Tell Vilmos – nyitány

Mozart: Don Giovanni – Zerlina áriája

Mendelssohn: Szentivánéji álom – Scherzo

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2015. május 6-ig az info@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a). A zenekari szólamok kottái az irodában átvethetők, ill. e-mailben igényelhetők.

A zenekar zongorakísérőt nem biztosít (kérésre helyi zongorakísérőt tudunk ajánlani).

Miskolc, 2015. március 16.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR NONPROFIT KFT.

próbajátékot hirdet

ÜTŐ – TIMPANI VÁLTÓ FÉLÁLLÁSRA

A próbajáték ideje: 2015. május 8. (péntek) 12.00

A próbajáték helye: Miskolci Szimfonikus Zenekar székháza
(Malom, Fábán u. 6/a)

A próbajáték anyaga – kijelölt részek az alábbi művekből:

Timpani:

• Beethoven: I. szimfónia III. tétel

• Beethoven: IX. szimfónia I. tétel

• Bartók: Concerto IV. tétel

Kisdob:

• Rimszkij-Korszakov: Seherezáde III. és IV. tétel

• Ravel: Bolero

• Bartók: Concerto II. tétel

Xilofon:

• Gershwin: Porgy és Bess

• Kodály: Háry János – szvit: A császári udvar bevonulása

Cintányér:

• Csajkovszkij: IV. szimfónia IV. tétel

• Csajkovszkij: Diótörő 3. felv. 11. szám: Les Mirlitons

Harangjáték

• Dukas: A bűvészinas Scherzo

• Csajkovszkij: Diótörő No.9.

Csörgődob

• Bizet: Carmen II. felvonás

• Rimszkij-Korszakov: Seherezáde IV. tétel

Jelentkezés: e-mailben, szakmai önéletrajzzal (kérjük az elérhetőséget is megadni!) 2015. május 6-ig az info@mso.hu címen, vagy személyesen a zenekar irodájában (cím: 3525 Miskolc, Fábán u. 6/a). A zenekari szólamok kottái az irodában átvethetők, ill. e-mailben igényelhetők.

Miskolc, 2015. március 23.

Szászné Pónuzs Krisztina
ügyvezető

A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR próbajátékot hirdet

ÜTŐHANGSZERES ÁLLÁSRA

határozatlan idejű kinevezéssel

Kötelező anyag:

Sommerfeldt: Music for one percussion player III. t. Xylophone solo
Lylloff: Arhus Etude Nr. 9.

Zenekari állások:

Xilofon:

B. Britten: The Young Person's Guide to the orch. Variation "M"

O. Messiaen: Oiseaux Exotiques (Grive de California) 6. tól...

Kodály Zoltán: Háry szvit VI. t. Császári udvar bevonulása:

1–12 ütem; 123–33 ütem; 169–176 ütem.

I. Sztravinszkij: Petruska 80-tól a tétel végéig.

Harangjáték:

C. Debussy: A tenger 2–3. tétel

P. Dukas: Bűvészinas (végig)

Kisdob:

S. Prokofjev: Péter és a farkas 49. től 15 ütem (Induló)

G. Rossini: A tolvaj szarka (nyitány) első 11 ütem

R. Korsakov: Seherezáde 3. és 4. tétel (részletek)

Bartók Béla: Concerto II. t. (első 9 ütem, és a tétel vége)

I. Sztravinszkij: Petruska 134 előtt 1-től 139-ig

Csörgődob:

G. Bizet: Carmen : (Cigánydal)

I. Sztravinszkij: Petruska 201 után 3. ütemtől 206 után 1-ig.

Kasztanyetta:

M. Ravel: Alborada del gracioso (3-tól 4-ig)

Cintányér:

Csajkovszkij: Rómeó és Júlia (nyitány fantázia)

Csajkovszkij: IV. szimfónia 4. t. (272-től 292-ig)

S. Rachmaninov: No.2. Zongoraverseny (III. t.)

Triangulum:

Liszt Ferenc: Esz-dúr Zongoraverseny (All.vivace)

Rossini: Tell Vilmos nyitány

Nagydob:

I. Sztravinszkij: Tavaszi áldozat 72-től 74-ig (18 ütem)

A zenekari anyag nagyrészt megtalálható a SCHOTT kiadó Orchester-Probespiel (Pauke/Schlagzeug) kötetében), valamint a Zenekar honlapján

Követelmények:

- felsőfokú végzettség
- erkölcsi bizonyítvány (az állás elnyerése esetén)
- magyarországi munkavállalási engedély

A jelentkezéshez szükséges dokumentumok:

- szakmai önéletrajz
- zenei végzettséget igazoló dokumentum

A próbajáték helyszíne: Bartók Terem, Szombathely, Rákóczi F. u. 3.

A próbajáték időpontja: 2015. május 27. szerda 14.00

Az állás azonnali hatállyal betölthető.

Jelentkezési határidő: 2015. május 20.

Jelentkezés: Savaria Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Rákóczi F. u. 3.

Információ: Táky György
30/2775709
taky.gyorgy@sso.hu

Szombathely, 2015. március 12. Kiss Barna
mb. igazgató

A PANNON FILHARMONIKUSOK – PÉCS NKFT.

próbajátékot hirdet az alábbi állásra NAGYBŐGŐ TUTTI

A próbajáték anyaga:

Dittersdorf: Nagybőgőverseny I., II. tétel kadenciával

Zenekari szemelvények:

Beethoven: V. szimfónia II. és III. tétel

Beethoven: IX. szimfónia IV. tétel

Mozart: g-moll szimfónia I. és IV. tétel

Bartók: Concerto I. tétel eleje

Mozart: A varázsfuvola- nyitány

Az írásbeli jelentkezéseket kérjük beküldeni az alábbi címre:

Pannon Filharmonikusok-Pécs Nonprofit KFT.

7622, Pécs Breuer Marcell sétány 4.

vagy az office@pfz.hu címre

A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után a meghívott pályázónak megküldjük, illetve a zenekar honlapjáról letölthető.

Zongorakísérőt igény szerint biztosítunk!

A próbajáték tervezett időpontja: **május 27. és június 5. között**

A próbajáték helyszíne: Kodály Központ (7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.)

Az állás betöltése: megegyezés szerint.

Bővebb felvilágosítást a 72/500-328 ill. 20/4498502 telefonszámon adunk!

Pécs, 2015. április 16.

Horváth Zsolt
igazgató

A PANNON FILHARMONIKUSOK – PÉCS NKFT.

próbajátékot hirdet az alábbi állásra NAGYBŐGŐ szólamvezető

A próbajáték anyaga:

Dittersdorf: Nagybőgőverseny I., II. tétel Grüber kadenciával (I. forduló)

Bottesini vagy Koussevitzky koncert I., II. vagy II., III. tétel (II. forduló)

Zenekari szemelvények (III. forduló):

Beethoven: V. szimfónia II. és III. tétel

Beethoven: IX. szimfónia IV. tétel

Mozart: g-moll szimfónia I. és IV. tétel

Bartók: Concerto I. tétel eleje

Mozart: A varázsfuvola- nyitány

Haydn: No.31 „Mit dem Hornsignal” szimfónia- nagybőgő szóló

Mahler: 1.szimfónia – nagybőgő szóló

Sztravinszkij: Pulcinella-szvit- nagybőgő szóló

Az írásbeli jelentkezéseket kérjük beküldeni az alábbi címre:

Pannon Filharmonikusok-Pécs Nonprofit KFT.

7622, Pécs Breuer Marcell sétány 4.

vagy az office@pfz.hu címre

A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után a meghívott pályázónak megküldjük, illetve a zenekar honlapjáról letölthető.

Zongorakísérőt igény szerint biztosítunk!

A próbajáték tervezett időpontja: **május 27. és június 5. között**

Az állás betöltése: megegyezés szerint.

Bővebb felvilágosítást a 72/500-328 ill. 20/4498502 telefonszámon adunk!

Pécs, 2015. április 16.

Horváth Zsolt
igazgató

A PANNON FILHARMONIKUSOK – PÉCS NKFT.

próbajátékot hirdet az alábbi állásra I. FAGOTT

A próbajáték anyaga:

Mozart: B-dúr fagott verseny I. tétel

vagy C. M. Weber: F-dúr fagottverseny I. tétel

Zenekari szemelvények:

Mozart: Figaro házassága – nyitány

Mozart: Così fan tutte – ária No. 26.

Csajkovszkij: IV. szimfónia I. tétel A-tól a B-ig

Csajkovszkij: VI. szimfónia első 12 ütem és 101–130. ütem

Mendelssohn: Szentivánéji álom – szvit op. 61. No.1. elejétől az E betűig

Verdi: Requiem 270–313. ütem

Sztravinszkij: Tűzmadár – bölcsődal 1–8. ziffer

Bartók: Concerto – párok tánca

Ravel: Bolero

Rimszkij-Korsakov: Seherezade – 2. tétel 5–26. ütem 323–329. ütem

Az írásbeli jelentkezéseket kérjük beküldeni az alábbi címre:

Pannon Filharmonikusok-Pécs Nonprofit KFT.

7622, Pécs Breuer Marcell sétány 4.

vagy az office@pfz.hu címre

A zenekari szemelvényeket a jelentkezés regisztrálása után a meghívott pályázónak megküldjük, illetve a zenekar honlapjáról letölthető.

Zongorakísérőt igény szerint biztosítunk!

A próbajáték tervezett időpontja: **május 27. és június 5. között**

A próbajáték helyszíne: Kodály Központ (7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.)

Az állás betöltése: megegyezés szerint.

Bővebb felvilágosítást a 72/500-328 ill. 20/4498502 telefonszámon adunk!

Pécs, 2015. április 20.

Horváth Zsolt
igazgató

A BUDAFOKI DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet az alábbi állásra KÜRT VÁLTÓ 1 – 3 és 2 – 4

A próbajáték anyaga:

1 – 3: **Mozart: Esz-dúr kürtverseny (Kv. 495) 1. tétel kadenciával**

Zenekari állások:

Mendelssohn: Szentivánéji álom – Notturmo

Brahms: II. szimfónia – 1. 2. tételekből

Csajkovszkij: V. szimfónia

Strauss: Hősi élet

Strauss: Till Eulenspiegel 1-3. kürt

Beethoven: VII. szimfónia 1. tétel

Kodály: Galántai táncok

2 – 4: **Mozart: Esz-dúr kürtverseny (Kv. 447) 1. tétel kadenciával**

Zenekari állások:

Beethoven: IX. szimfónia

Beethoven: Fidelio

Beethoven: VII. szimfónia

Wagner: Rienzi

Sosztakovics: V. szimfónia

Mahler: I. szimfónia

Mendelssohn: Skót szimfónia

IDŐPONT: 2015. június 3. 10 óra

HELYSZÍN: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/B. IV. épület

JELENTKEZÉS: az info@bdz.hu e-mail címen, vagy a +361/322-1488-as telefonszámon **lakcím, telefonszám, magyar nyelvű önéletrajz** mellékelésével, Drucker Zsuzsa művészeti titkárnál (+3630/670-2440) 2015. június 1-ig. A zenekari állások kottáit a jelentkezés beadása után, egyeztetés alapján lehet átvenni a zenekar titkárságán.

A próbajátékon zongorakísérőről nem tudunk gondoskodni!

Budapest, 2015. április 30.

Hollerung Gábor
ügyvezető, zeneigazgató

BUDAFOKI DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 10. vasárnap 19.30 Művészetek Palotája

A SZERELEM ARCAI – A MAGASZTOS

A Művészetek Palotája és a Budafoki Dohnányi Zenekar rendezésében
Wagner: Trisztán és Izolda – nyitány és Izolda szerelmi halála
Ravel: Daphnis és Chloé – II. szvit
Gyöngyösi: I. szimfónia
Km.: Budapesti Akadémiai Kórustársaság (karigazgató: Tőri Csaba)
Nyíregyházi Cantemus Vegyeskar (karigazgató: Szabó Soma)
Nyíregyházi Pro Musica Leánykar (karigazgató: Szabó Dénes)
Vez.: Hollerung Gábor

Május 23–24–25. Művészetek Palotája

International Choral Celebrations

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 8. – Duna Palota 19.00

Tavaszi bérlet 6.
RITKÁN HALLHATÓ REMEKMŰVEK
Borodin: 3. szimfónia, a-moll
Grieg: a-moll zongoraverseny (op.16)
Bizet: C-dúr szimfónia
Km.: Palójtay János (zongora)
a 2014. évi Fischer Annie ösztöndíj nyertese
Vez.: Deák András

GÖDÖLLŐI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 9. 18.00

Beregszász II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola díszterme

TESTVÉRVÁROSI HANGVERSENY

Vivaldi: a-moll hegedűverseny RV356 – Szólista: Juniki
Spartakus hegedűművész
Bach: h-moll szvit BWV 1067 kb. – Szólista: Ella Beatrix
fuvolaművész
Britten: Simple Symphony
Bartók: Román népi táncok
Koncertmester: Juniki Spartakus

Május 24. 19.00

Gödöllői Királyi Kastély

Händel: Koronázási Anthem – Zadok the Priest
Bach: Tönet ihr Pauken, erschallet, Trompeten BWV 214.
Beethoven: C-dúr mise
Km.: Nijmegeni Bach Kórus, Szakács Ildikó – szoprán
Balogh Eszter – alt
Alagi János – tenor
Najbauer Lóránt – basszus
Vez.: Rob Vermeulen

Június 6. 19.00 Gödöllői kastély – Iovarda

Donizetti: Szerelmi bájtál
Adina – Szakács Ildikó
Nemorino – Balczó Péter
Belcore – Gaál Csaba
Dulcamara – Jekl László
Gianetta – Stafni Zsófia
Km.: a Bel Canto Operatársulat Kórusa
Rendező: Fehér András
Művészeti vezető: Adrigán Judit
Vez.: Horváth Gábor

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Május 12., kedd 19.00

Sopron, Liszt Ferenc Konferencia- és Kulturális Központ

Liszt Ferenc bérlet
A MAGYAROK ÖRÖME
L. van Beethoven: István király – nyitány, op. 117
Beethoven: F-dúr románc, op. 50
Takács J.: Rapszódia, op. 49a
Takács J.: Passacaglia, op. 73
P. Wranitzky: C-dúr szimfónia, op. 2 „A magyarok öröme”
Vez.: Kamp Salamon
Km.: Wolfgang Göllner – hegedű

Május 13., szerda 19.00

Győr, Richter terem

Nikisch Artur bérlet
KOBAYASHI
B. Smetana: Moldva
J. Brahms: Magyar táncok (No. 1., 4., 5., 6.)
A. Dvořák: IX. (e-moll) „Az új világból” szimfónia, op. 95
Vez.: Kobayashi Ken-Ichiro

Május 16., szombat 19.00

Tatabánya, A Vértes Agorája

Filharmonikus bérlet – Tatabánya
SOKSZÍNŰ FÜVŐSZENE
TATABÁNYA VÁROS FÜVŐSZE-NEKARA
Eredeti koncertfűvös művek, filmzenék, könnyűzenei átiratok
Vez.: Szabó Ferenc, Pauer László

KODÁLY FILHARMONIKUSOK DEBRECEN

Május 14., 19.30

Bartók terem

Apollinaire-től Verlaine-ig
Km.: Kodály Kórus Debrecen
Vez.: Somos Csaba

Május 21., 19.30

Debrecen, Bartók terem

Café français
C. Debussy: Egy faun délutánja L.86
L. Delibes: Coppélia szvit
P. Dukas: A bűvészinas
G. Bizet: Az arles-i lány, 2. szvit
C. Debussy: A tenger L.109
Vez.: Kovács László

Május 29., 19.30

Kölcsey Központ Nagyterem

Operacsemegék Medveczky Adámmal
Válogatás Verdi, Puccini,

Donizetti, Offenbach, Delibes, Rossini és mások legszebb operarészleteiből

Június 14., 15.00, 18.00

Debrecen, Kölcsey Központ

Mesemánia

Kodály Kórus Debrecen
Vez.: Kovács László

MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 7. 19.30

Művészetek Palotája

Szöke Tibor mesterbérlet
Csajkovszkij:
b-moll zongoraverseny
Muszorgszkij – Ravel: Egy kiállítás képei
Km.: Kaneko Miyuji (zongora)
Vez.: Kobayashi Ken-Ichiro

Május 8. 19.00

Kodály Központ, Pécs

M. P. Muszorgszkij – M. Ravel: Egy kiállítás képei
P. I. Csajkovszkij: b-moll zongoraverseny
Km.: Kaneko Miyuji (zongora)
Vez.: Kobayashi Ken-Ichiro

Május 15. 19.00

Zeneakadémia

Lukács Miklós bérlet
Csajkovszkij: Emlék – Meditáció, Melódia, Scherzo, op. 42
Ribnyikov: Capriccio
Liszt: Dante Szimfónia
Km.: Lendvay József (hegedű), Angelica Leánykar (karig.: Gráf Zsuzsanna)
Vez.: Kesselyák Gergely

Május 16. 17.00

Olasz Kultúrintézet

Kamarazenei bérlet
Mozart: Grande Sestetto KV 364.
L. Cherubini: Esz-dúr kvartett No. 1

Május 16. 11.00

Olasz Kultúrintézet

Varga László bérlet
Csajkovszkij: Emlék – Meditáció, Melódia, Scherzo, op. 42
Ribnyikov: Capriccio
Liszt: Dante Szimfónia
Km.: Lendvay József (hegedű), Angelica Leánykar (karig.: Gráf Zsuzsanna)
Vez.: Kesselyák Gergely

Június 9. 19.00

Francia Intézet, Nagyterem

F. Poulenc: Szonáta hegedűre és zongorára
Dohnányi E.: Szerenád hegedűre, brácsára és csellóra, op. 10
F. Poulenc: Szeptett fűvösötösre és zongorára
Kamarakonzert a MÁV Szimfonikus Zenekar művészeivel.

Május 29. 18.00

Festetics Palota

Festetics bérlet
Sibelius: Andante Festivo, Romance, Valse Triste, Suite
Characteristic
R. Strauss: Kettősverseny klarinét és fagottra
Dvořák: Noktürn

Dvořák: d-moll szerenád fűvösokra és mélyvonósokra, op. 44
Km.: Sándor János (klarinét), Falusi Melinda (fagott)
Vez.: Csaba Péter

Június 19. 19.00

Zeneakadémia

Erdélyi Miklós bérlet
Orosz-est
Rimszkij Korszakov:
Nagy orosz húsvét – nyitány
Csajkovszkij: Rómeó és Júlia – nyitányfantázia
Sosztakovics: V. szimfónia
Vez.: Irwin Hoffman

Június 26. 18.00

Festetics Palota

Festetics bérlet
Händel: d-moll concerto grosso, op. 6 No. 10.
Haydn: D-dúr szimfónia, No. 4.
Bartók: Divertimento
Vez.: Takács-Nagy Gábor

Július 3. 18.00

Magyar Rádió 6-os stúdió

Kortárs magyar est
Hollós Máté: „új mű”
Láng István: Három mondat a Rómeó és Júliából
Bánkövi Gyula: Figurák a táblán
Madarász Iván: Concerto FLA
Sári József: Concertino
Km.: Oross Veronika (fuvola)
Vez.: Hollerung Gábor

Július 9. 20.30

Vajdahunyadvári Nyári Zenei Fesztivál

Beethoven-est
Vez.: Kollár Imre

A MAGYAR RÁDIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA

Május 6. 19.30

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Évadzáró hangverseny
Zombola Péter: Passió
Beethoven: IX. szimfónia, op. 125
Km.: Sümegi Eszter – szoprán, Kovács Annamária – alt, Fekete Attila – tenor, Kálmándi Mihály – basszus. Magyar Rádió Énekkara (karigazgató: Pad Zoltán). Vez.: Kovács János

Budapesti Wagner-napok 2015 MŰPA Bartók Béla Hangversenyterem

Művészeti vezető és vezényel:
Fischer Ádám
Wagner: A Rajna kincse
június 11. 18.00
A walkür
június 12. 16.00
Siegfried
június 13. 16.00
Az istenek alkonya
június 14. 16.00
A bolygó hollandi
június 20. 18.00
június 22. 18.00
június 24. 18.00
A közreműködők részletesen a MŰPA honlapján olvashatók!

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 12. 19.00,
Kodály Zoltán Zenei Általános Iskola, Hangversenyterem – Nyíregyháza

CSAJKOVSKIJ EST
Rómeó és Júlia – nyitányfantázia
D-dúr hegedűverseny
V. szimfónia
Km.: Banda Ádám, hegedű
Vez.: Gál Tamás

Május 21. 19.00 – Zenepalota ZENEKARI JIN ÉS JANG (Mester Bérlet)

W. A. Mozart: B-dúr szerenád („Gran Partita”) K. 361
Bartók Béla: Divertimento
Vez.: Antal Mátyás

Június

közreműködés a Bartók Plusz 2015 operafesztivál rendezvényein

Június 26. 16.00; 18.00; 20.00
Miskolci Nemzeti Színház,
Nyári színház. Promenádkoncert

NEMZETI FILHARMONIKUSOK

Május 8., 19.30, Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem, Budapest

Csajkovszkij: Szilárd induló, op. 31
Csajkovszkij: I. (b-moll)
zongoraverseny, op. 23
Debussy: A tékozló fiú (L'enfant prodigue)
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Kirill Gerstein (zongora),
Hajnóczy Júlia (szoprán), Meláth
Andrea (mezzoszoprán), Haja
Zsolt (bariton), Nemzeti Énekkar
(karigazgató: Antal Mátyás)

Május 9., 18.00
Nemzeti Filharmonikusok próbaterme, Budapest

Próbatermi vendégség – kamarazenei hangverseny
Jean Françaix: A vídám Párizs
Ravel: Szonáta hegedűre és gordonkára, C-dúr
Claude Debussy – Kocsis Zoltán:
Reverie L. 68, Bruyeres (Préludes II.), L. 123/5
Claude Debussy – Kocsis Zoltán:
Premiere arabesque, L. 66/1,
Mazurka, L. 67
Claude Debussy – Kocsis Zoltán:
La fille aux cheveux de lin, L. 117/8, Danse bohémienne, L. 9
Stravinsky: Dumbarton Oaks – Esz dúr concerto
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Papp Dániel, Miczki Rita,
Bodor János, Balogh Enikő,
Kertész Sándor, Porzolt György,
Deák György, Koó Tamás,
Bajner Zsuzsa, Kubina Péter,
Mészáros János, Zsáka Tibor,
Sipkay Deborah, Kovács Imre,
Horváth Béla, Szatmári Zsolt,
Salamon György, Bokor Pál,
Molnár Zoltán, Gál László,
Borbély Balázs.

Május 10., 11.00 és 15.00
Művészetek Palotája – Fesztivál Színház, Budapest

Meztelen igazságok – derűs hangverseny gyermekeknek és szüleiknek

Vez.: Antal Mátyás
Km.: Philipp György, Bizák
Dóra (zongora), Stefanovics
Angéla és Keresztes Tamás,
Nemzeti Énekkar (karigazgató:
Antal Mátyás)
Háy János–Philipp György–Lenz
Tünde: Túlvilágjárók- animációs
film. Háy János novellája alapján
készíti Lenz Tünde

Május 12., 19.30
Vörösmarty Színház, Székesfehérvár

Rossini:
Olasz nő Algírban – nyitány
Prokofjev: III. (C-dúr) zongora-
verseny, op. 26
Rahmanyinov-Kocsis:
Etűd – tablók
Stravinsky: Tűzmadár
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Báll Dávid (zongora)

Május 14., 19.30 Művészetek Palotája – Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem, Budapest

Rossini:
Olasz nő Algírban – nyitány
Prokofjev: III. (C-dúr) zongora-
verseny, op. 26
Rahmanyinov-Kocsis:
Etűd – tablók
Stravinsky: Tűzmadár
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Olli Mustonen (zongora)

Május 20., 19.30
Zeneakadémia, Budapest

Mozart: A varázsfuvola- nyitány
Mozart: C-dúr zongoraverseny
No. 25, K. 503
Haydn: Krisztus hét szava a keresztfán – oratórium
Vez.: Vashegyi György
Km.: Németh Judit (alt), Kálmán
László (tenor), Blaszó Domonkos
(basszus), Szutrély Katalin
(szoprán), Berecz Mihály
(zongora), Nemzeti Énekkar
(karigazgató: Antal Mátyás)

Június 12., 20.00
Budapesti Nyári Fesztivál, Margitsziget

Liszt: Éji menet és Mephisto-
keringő
Liszt: Haláltánc
Liszt: Dante-szimfónia
Vez.: Kocsis Zoltán

Július 18., 19.00, Martonvásár
Beethoven: II. szimfónia (D-dúr)
G-dúr románc, Op.40,
F-dúr románc, Op.50
VII. szimfónia (A-dúr)
Vez.: Kovács János
Km.: Pusker Júlia (hegedű)

Július 25., 19.00, Martonvásár
Beethoven: Coriolan-nyitány,
Op.61, Esz-dúr zongoraverseny,
Wellington győzelme
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.: Ránki Dezső (zongora)

Augusztus 1., 19.00, Martonvásár

Beethoven: c-moll zongoraverseny
Beethoven: IX. szimfónia (d-moll)
Vez.: Antal Mátyás
Km.: Érdi Tamás (zongora),
Sümei Eszter, Németh Judit,
Szappanos Tibor, Sebestyén
Miklós, Nemzeti Énekkar
(karigazgató: Antal Mátyás)

ÓBUDAI DANUBIA ZENEKAR

Május 22. péntek 19.30
Zeneakadémia

Íme, az ember sorozat VIII. SZÜLŐFÖLD

Mosonyi Mihály: Gyászhangok
Széchenyi István halálára
Liszt Ferenc: Két jelenet Lenau
„Faust”-jából
Bartók Béla: Concerto zenekarra
Vez.: Hámori Máté

Június 6. szombat 19.00, BMC Mendelssohn-sorozat III – FELIX

Felix Mendelssohn: Oktett op. 20
Felix Mendelssohn: a-moll
szimfónia „Skót”
Házigazda: Eckhardt Gábor
Vez.: Hámori Máté

PANNON FILHARMONIKUSOK – PÉCS

Május 9., szombat 18.00,
Kodály Központ

Segítség, komolyzene! V.

Mozart: A-dúr rondo, K.386
Mozart: g-moll szimfónia, K.550
Km.: Boros Mihály – zongora
Zenei mesélő: Gönczy László
Vez.: Vass András

Május 16., szombat 15.30 és 17.00, Kodály Központ Csígház IX.

Csim-Bum Cirkusz (3-8 éves korig)

Csigabá: Kiss Szabolcs,
Csiganyó: Szendrői Zsuzsanna
Km.: Solymosi Péter – trombita,
Mátyás Tibor – trombita, Szilágyi
Lajos – kürt, Kiss Szabolcs – har-
sona, Bakró-Nagy György – tuba

Május 22., péntek 19.30,
Művészetek Palotája

Hat dal, egy nő

Weber: Euryanthe – nyitány
R. Strauss: Hat dal, op.68
(Clemens Brentano verseire)
Sosztakovics: V. szimfónia
Km.: Miklósa Erika – szoprán
Vez.: Vass András

Május 23., szombat 10.00,
Kodály Központ

MégTeseély!

Sosztakovics: V. szimfónia
Vez.: Vass András

Május 23., szombat 18.00,
Kodály Központ

Hat dal, egy nő

Weber: Euryanthe – nyitány
R. Strauss: Hat dal, op.68
(Clemens Brentano verseire)
Sosztakovics: V. szimfónia
Km.: Miklósa Erika – szoprán
Vez.: Vass András

Június 4., csütörtök 19.00,
Kodály Központ

Jeanne d'Arc
César Franck: Az elátkozott
vadász
Henri Tomasi: Fagottverseny
Honegger: Jeanne d'Arc a
máglyán
Km.: Bogányi Bence – fagott,
Mecsek Kórus (karig.: Kertész
Attila)
Vez.: Bogányi Tibor

SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 8. hétfő, 19.30
Bartók Terem

Szimfónia bérlet 9.
450 éve született Shakespeare
Vez.: Marco Feruglio

Május 18., hétfő, 19.30, Bartók Terem

Kamarazene bérlet 6.
Kodály Quartett

Május 29., péntek, 19.30
Bartók Terem

Szimfónia bérlet 10.
Évadzáró Madaras Gergellyel
Vez.: Madaras Gergely

SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 12. kedd 19.30, Dóm

Bónusz-koncert
Vez.: Gyüdi Sándor
közreműködnek: énekes
szólisták, Vaszy Viktor Kórus
Beethoven: C-dúr mise, op.86

Május 19. kedd 19.30, Szegedi Nemzeti Színház

Vaszy-bérlet/6
Vez.: Bogányi Tibor
Km.: Felletár Melinda – hárfa
P. I. Csajkovszkij: 1812 – ünnepi
nyitány, op.49
E. Glière: Hárfaverseny
G. Enescu: IV. szimfónia, Esz-dúr

Május 31. vasárnap 19.30,
Alsóvárosi ferences templom (Szeged, Mátyás tér)

Szegedi Barokk Fesztivál
Szegedi Kamarazenekar
(hm.: Kosztándi István)
Km.: Kosztándi István – hegedű,
Behán László Dezső – hegedű,
Borsódy László – trombita
G. Ph. Telemann: Don Quijote
– szvit
J. S. Bach: d-moll versenymű két
hegedűre, BWV.1034
J. S. Bach: I. Brandenburgi
verseny, F-dúr, BWV.1046
J. S. Bach: II. Brandenburgi
verseny, F-dúr, BWV.1047

Június 7. vasárnap 19.30 h
Alsóvárosi ferences templom (Szeged, Mátyás tér)

Szegedi Barokk Fesztivál
Szegedi Kamarazenekar
(hm.: Kosztándi István)

Km.: Kosztándi István – hegedű, Dobozsy Borbála – csembaló
G. F. Händel:
A-dúr Concerto grosso
J. S. Bach: d-moll csembaló-verseny, BWV.1052
J. S. Bach: III. Brandenburgi verseny, G-dúr, BWV.1048
J. S. Bach: IV. Brandenburgi verseny, G-dúr, BWV.1049

SZOLNOKI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Május 18. (hétfő) 19.00 Damjanich János Múzeum udvar

Szöktetés a szerájából
Wolfgang Amadeus Mozart:
Harmoniemusik a „Szöktetés a szerájából” című opera áriáiból
Wolfgang Amadeus Mozart:
Szöktetés a szerájából – opera-keresztmetszet
Vez.: Gulyás Nagy György

Június 8. (hétfő) 19.00 Aba-Novák Kulturális Központ

Aba-Novák bérlet
Az orgona színei
Marco Enrico Bossi:
a-moll versenymű orgonára,
vonósokra, négy kürtre és timpanira op. 100
Ottorino Respighi:
Róma kútjai – szimfonikus költemény
Római ünnepek – szimfonikus költemény
Km.: Varnus Xavér – orgona
Vez.: Izaki Maszahiho

Június 1. (hétfő) 19.00 Szolnoki Főiskola, Campus főépület

Balettest
Mogyeszt Petrovics
Muszorgszkij:
Egy kiállítás képei
Léo Delibes:
Coppélia – balett
Km.: Mozdulat Táncműhely
Művészeti vezető,
koreográfus: Szitt Melinda,
a Magyar Táncművészeti Főiskola tanára
Vez.: Gulyás Nagy György

Június 15. (hétfő) 19.00 Helyszín: Szolnoki Galéria Fantázia bérlet

Zenei társalgó III. – Kortársak
Karl Jenkins:
Palladio vonószekarra
Orbán György: Mise No. 11
Karl Jenkins: Requiem
Km.:
Asano Mihoko – szoprán.
Kiegészített Szolnoki Bartók
Béla Kamarakórus – karigazgató: Molnár Éva
Vez.: Izaki Maszahiho

ZUGLÓI FILHARMÓNIA

Május 16. szombat 20.00 Mátyás templom

Johannes Brahms:
Német requiem Op. 45.
Km.: Geszthy Veronika – szoprán
Rezsnyák Róbert – bariton
Etelä-Karjalan Klasszikus Kórus (Lappeenranta),
Szent István Király
Oratóriumkórus
Vez.: Záborszky Kálmán

Május 16. és 17. 16.30 Fővárosi Állat- és Növénykert – Varázshegy Pastorale IV/4.

Túl a Tiszán...
A Dél-Alföld muzsikája és táncai
A Bokros Zenekar és a Rézágú Zenekar koncertje
A 100 éve született Bárony Mihály tekerőkészítő emlékére.

Június 26. péntek 18.00 Művészetek Palotája

Bizet: Carmen
Km.: Carmen – Mester Viktória, Don José – Benabdallah
Yanis. Micaela – Sáfár Orsolya. Escamillo – Réti Attila
Frasquita – Geszthy Veronika, Mercedes – Megyesi Schwartz Lúcia
Remendado – Megyesi Zoltán, Dancaire – Bátki Fazekas Zoltán
Zuniga – Gábor Géza
Morales – Káldi Kiss András
Vez.: Horváth Gábor

REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1088 Budapest,
Krúdy Gyula u. 15. III./40
Elnök: Szabó Sípós Máté
Főtítktár: Horváth Gábor

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Telefon: 20/4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
Honlap: www.beke-sszmf.hu
Művészeti vezető: Uhrin Viktor

Egri Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Egri Szimfonikus Zenekar Kulturális Egyesület
Eger 3300 Knézház K. u. 8.
Telefon: 20/964-1518
E-mail:
Honlap: www.egriszimfonikusok.hu
Művészeti vezető: Szabó Sípós Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
Telefon: 30/546-1852
E-mail:
godollo.zenekar@indamail.hu
Honlap: www.gso.hu
Művészeti vezető: Horváth Gábor

Kaposvári Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Kaposvári Szimfonikus Zenekar Alapítvány
7400 Kaposvár,
Rippl-Rónai u. 1/a. I. em 6.
Honlap: www.kapossymph.com
E-mail: bela.kuti@gmail.com
Telefon: 06 20 535 1030
Képviselő: Kuti Béla

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail: szabolcsiszf@gmail.com
Képviselő: Nagy Gyula

Váci Szimfonikus Zenekar Egyesület

Székhely: 2600 Vác,
Konstantin tér 8.
Levelezési cím: 2601 Vác, Pf. 297
Telefon/fax: 06-27-314-893
Honlap: www.vsz.net
E-mail: vszz@invitel.hu; vacsimfonikus@gmail.com
Képviselő: Farkas Pál elnök

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

Budafokei Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levelezési cím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest,
Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: info@bdz.hu
www.bdz.hu

Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrassy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
http://www.bpo.hu

Duna Szimfonikus Zenekar

Duna Palota Nonprofit Kft.
1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
E-mail: duna.szimf@dunapalota.hu
www.dunaszimfonikusok.hu
Bérletvásárlás, jegyrendelés:
Tel.: (+36-1) 235-5500

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 312-232
E-mail: office@gyfz.hu
www.gyfz.hu

Kodály Filharmónia Debrecen

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: kovacs.g@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara

1016 Budapest, Naphegy tér 1.
Levelezési cím: 1088 Bp. Bródy Sándor utca 5-7.
Tel.: +36 1 328 7065
E-mail: hamada.katalin@radio.hu
http://www.mrze.hu/

MÁV Szimfonikus Zenekar

1087 Budapest, Kerepesi út 1-5.
Levelezési cím: 1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.

3525 Miskolc, Fábrián u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar

1061 Budapest, Paulay Ede u. 41. I. em. 1.
Tel.: (+36-1) 373-0228, (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu
www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu
www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu
www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu • www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar

5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokiszimfonikusok.hu
www.szolnokiszimfonikusok.hu

Zuglói Filharmónia Non profit Kft. – Szent István Király Szimfonikus Zenekar

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;
E-mail: zugloifilharmonia@szenstistvanzene.sulinet.hu
http://www.szentistvanzene.hu

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK
SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA,
A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

A szerkesztőség címe:
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
e-mail: info@zenekarujasag.hu
www.zene-kar.hu
Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomtatás: B32 Nyomda Kft.

ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel
szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul.
Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

Adams
Alexander
Alphasax
Amati
Bach
Bags
Berg Larsen
BG
Blackburn
Borgani
Buffet Crampon
B&S
Cannonball
Charles Bay
Cherub
Conn
Courtois
Denis Wick
Dotzauer
E. Schmid
Eastman
Edwards
Fontaine
Francois Louis
Getzen
Hammig
Hardcase
Holton
Hoyer
Jody Jazz
Jupiter
Keilwerth
King
König & Meyer
Kromat
Lebayle
Leblanc
Lorée
Ludwig
Majestic
Manhasset
Marca
Marigaux
Mateki
Melton
Miyazawa
Morizono
Muramatsu
Musser
Neotech
P. Mauriat
Paiste
Pearl
Powell
Premier
Rico
Rigotti
Roy Benson
Rudolf Meinl
Sankyo
Schagerl
Schneider
Schreiber
Seiko
Selmer
Sonaré
Steuer
Straubinger
Studio 49
Trevor J. James
Vandoren
VMI
Wilde + Spieth
Wittner
Yamaha
Yanagisawa

TISZTA HANG

20 ÉVES A FON-TRADE MUSIC,
30 ÉVES A CSIDER HANGSZERÉSZMŰHELY

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14., Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622

FON
TRADE MUSIC